

Quaderns 200

QUADERNS DE PASTORAL

Revista del Centre d'Estudis Pastorals

Rivadeneira, 6, 3r - Tel. 93 317 48 58 - Fax 93 302 51 09 - 08002 Barcelona

Director: *Josep M. Domingo*

Cap de redacció: *Anna-Bel Carbonell*

Consell de redacció: *Mercè Basté, Teresa Biayna, Joaquim Brustenga, Manuel Claret, Quim Cervera, Josep M. Domingo, Justino Martínez, Antoni Serramona i Xavier Velasco*

Correcció lingüística: *Núria Riera*

Impressió: I.G. Santa Eulàlia - Santa Eulàlia de Ronçana.

Dipòsit legal: B-25.506/1969

Amb llicència eclesiàstica

Subscripció anual : 31 euros

Preu d'aquest exemplar: 7,80 euros

Els articles publicats a Quaderns de Pastoral expressen solament l'opinió de llurs autors.

sumari

Pòrtic	pàg. 7
I. Presentació	
Amb motiu del número 200 de <i>Quaderns de Pastoral</i>	pàg. 15
<i>Per Mons. Jaume Pujol, arquebisbe metropolità i primat.</i>	
Una eina al servei de la pastoral a Catalunya	pàg. 18
<i>Per Mons. Lluís Martínez Sistach, arquebisbe metropolità de Barcelona.</i>	
II. CEP i <i>Quaderns de Pastoral</i>, dues eines de la pastoral a Catalunya	
Orígens, característiques bàsiques i primeres passes del CEP	pàg. 25
<i>Per Mn. Joan Batlles, prevere de Barcelona, fundador i antic director del CEP.</i>	
<i>Quaderns de Pastoral</i> 1965-1993	pàg. 33
<i>Per Mn. Josep M. Totosaus, prevere de Barcelona, antic secretari del CEP i director de <i>Quaderns de Pastoral</i>.</i>	
Els meus <i>Quaderns de Pastoral</i>	pàg. 41
<i>Per Mons. Joan E. Vives, bisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra.</i>	
Set bons desigs... o bons auguris	pàg. 45
<i>Per Mons. Joan Carrera, bisbe auxiliar de Barcelona i antic editor de <i>Quaderns de Pastoral</i>.</i>	
Teologia pastoral i evangelització de la societat emergent	pàg. 49
<i>Per Mn. Ramon Prat, prevere del bisbat de Lleida, director de l'IREL i professor de Pastoral a la Facultat de Teologia de Catalunya. Article publicat a la Revista Catalana de Teologia l'any 2002.</i>	

III. Impressions de passat i de futur

Un possible estudi de *Quaderns* pàg. 77

Per Marcel Galobart, impressor de Santa Eulàlia de Ronçana..

Sobre el passat de la revista pàg. 83

*Per Mn. Climent Forner, prevere de Solsona, col·laborador del CEP i de *Quaderns de Pastoral*.*

Què ha representat el CEP? pàg. 85

*Per Mn. Lluís Bonet, prevere de Barcelona i col·laborador del CEP i de *Quaderns de Pastoral*.*

Al servei de l'Església catalana pàg. 87

*Per P. Bernabé Dalmau, monjo de Montserrat i director de *Documents d'Església*.*

Des del bisbat d'Urgell pàg. 88

Per Mn. Ramon Sàrries, prevere d'Urgell i col·laborador del CEP.

Aportacions de la revista a la vida pastoral pàg. 91

Per Antonieta Mateus, pedagoga del bisbat de Lleida.

Responent preguntes pàg. 94

Per Mn. Sisco Pausas, prevere del bisbat de Sant Feliu, missioner al Camerun.

Com pot contribuir *Quaderns* al futur pastoral de l'església catalana? pàg. 96

*Per Mn. Joaquim Pla, prevere de Girona, col·laborador del CEP i de *Quaderns de Pastoral*.*

Un lloc on s'agafin els toros per les banyes pàg. 99

*Per David Vidal, exredactor en cap de *QP*, professor titular i vicedegà de la Facultat de Comunicació de la UAB.*

IV. Obrador

Molt bona Pasqua! pàg. 105

Per Mn. Joaquim Cervera, prevere de Barcelona i responsable del Departament de Sociologia aplicada del CEP.

Fer l'experiència d'Emmaús pàg. 111
Per P. Justino Martínez, missioner combonià, del Departament de Bíblia del CEP.

V. Miscel·lània

Laïcisme i laïcitat, més enllà de les paraules pàg. 121
Per Mn. Manuel Simó, prevere de Sant Feliu de Llobregat, periodista, antic secretari del CEP.

VI. Recensions

Cap on va l'església catalana?, de J. Dalmau pàg. 133
Per Fèlix Martí, antic president de Pax Romana MIIC.

Maria Magdalena, de E. Fernández pàg. 135
Per P. Justino Martínez, missioner combonià, del Departament de Bíblia del CEP.

VII. Crònica

Crònica de Menorca, per J. Bosco Faner pàg. 141

PÒRTIC

200 NÚMEROS DE "QUADERNS DE PASTORAL"

Aviat està dit, en un país i una església d'història tan trencada com la nostra, aviat està dit que una revista arribi a treure dos-cents números i s'acosti aviat als quaranta anys d'existència. D'entrada és un motiu per donar gràcies a Déu i per donar gràcies a tantes persones que amb el seu esforç i dedicació ho han fet possible.

En el número que presentem es recullen alguns testimonis d'aquesta història, els fundadors de la revista i del Centre d'Estudis Pastorals fan esment d'un elenc esplèndid de preveres de les diòcesis catalanes que amb el seu entusiasme, intel·ligència i cor pastoral i amb una gran visió i confiança en el futur de la nostra església van llançar-se, a l'escalf del clima esperançat del Concili Vaticà II, a l'aventura de tirar endavant aquests espais de reflexió, formació i difusió per renovar la pastoral de les nostres diòcesis. Seria impossible esmentar tots els col·laboradors que han participat en aquesta obra col·lectiva, i seria injust deixar-ne tants en la penombra, però tanmateix val la pena en aquesta hora commemorativa d'adreçar un agraïment explícit a Mn. Joan Batlles i Mn. Josep M. Totosaus, qui durant gairebé vint-i-cinc anys, com a responsables principals, van engegar i fer créixer la revista i el CEP. D'altres van continuar la seva tasca en circumstàncies complexes, com, per d'altres raons, ho havia estat la naixença i el primer impuls; a hores d'ara, allò que compta per damunt de tot, és la

continuïtat d'una institució i un propòsit, sense els quals la nostra realitat eclesial seria una mica més pobre. Cal fer, doncs, un esment també agraït a Mn. Francesc Pardo, que durant una bona dotzena d'anys ha encapçalat la direcció del Centre i de la revista, procurant superar els canvis dels temps i mantenir i ampliar el servei ofert, amb imaginació i noves iniciatives, tot afrontant una etapa més controvertida i de pèrdua de vitalitat del teixit eclesial català. També en aquesta breu pinzellada d'agraïments, per força reduïda a l'essencial, voldria subratllar la llarga i intel·ligent dedicació del P. Antoni Serramona a la tasca del CEP i de *Quaderns de Pastoral*; ell representa ara la memòria històrica de la casa i com a secretari continua aportant el seu servei de tants anys als propòsits fundacionals de la institució. Permeteu que amb sobrietat aturi aquí aquest –per altra banda degut– moment d'agraïment cordial i que sens dubte s'hauria de fer idealment extensiu a tants i tants responsables de redacció i col·laboradors dels 200 números de la revista, i sobretot i naturalment als seus fidels lectors, sense l'interès i suport dels quals res d'això no hauria estat possible.

Quan passem a llegir els textos que configuren aquest número 200 ens adonem que els millors moments de la revista i de les activitats del CEP coincideixen amb les etapes de renovació postconciliar, de perspectiva d'una unitat pastoral de Catalunya –amb la seva diferenciació interna i amb el respecte eclesiològic a la realitat local de cada diòcesi. Però és l'afany d'oferir una formació pastoral, una actualització permanent, un obrir i explorar camins d'acció a la nostra església, allò que impulsa la creativitat i la dedicació entusiasta del CEP i de *Quaderns*. Els temps canvien, l'escenari social i eclesial amb ells evolucionen, i per tantes raons, tants cops debatudes i que ara no és el lloc d'escatir, també han provocat un canvi en el lloc i la funció de la revista i el Centre. No falten interrogants i temptacions de desconcert i desànim, però pensem

que ara és el moment de la fidelitat i de la travessa per un cert desert. El vell Karl Rahner, teòleg amb explícita orientació pastoral, parlava del temps d'hivern eclesial, però també a l'hivern la terra s'assaona i es disposa perquè la llavor pugui germinar i créixer "sense que ell sàpiga com" (Mc 4,27).

Estem en transició, aquest número 200 arriba en una etapa de re-ubicació de les diòcesis catalanes després de la sotragada del juny del 2004, amb la desmembració de Barcelona i la naixença de dos nous bisbats. Situació paradoxal, plena d'ombres i de llums possibles també. Ara és moment de fer de la necessitat, virtut, i d'aprendre les lliçons de la nostra història eclesial i pastoral, i també de cultura i de país. Som al 2006 en què es commemora el centenari d'aquell 1906 de conjunció difícil, però fecunda al capdavant, de modernistes i noucentistes. Prenguem les virtuts de fantasia, creativitat, innovació, i també de feina ben feta, d'excel·lència i de "santa continuïtat", que deia l'Ors. Som en l'aniversari –125 anys– del patronatge de la Mare de Déu de Montserrat damunt la terra i el poble català, en aquest llarg segle que ha vist tantes esperances i tants estralls. Prenguem però el lema de "consol i esperança" que anima aquest any jubilar i confiem en posar la mà a l'arada i obrir un bon solc en la tasca pastoral i evangelitzadora al servei del nostre poble. Escric aquestes ratlles en vigílies del referèndum pel nou Estatut: des de *Quaderns de Pastoral* fem nostra naturalment la nota que els bisbes catalans van fer pública en la reunió de la Tarraconense del 27 d'abril, en què mostren la disposició de la nostra església a acompanyar fraternalment el camí d'una Catalunya cada cop més mestressa de si mateixa, i alhora el desig viu i a voltes necessàriament provocatiu de poder oferir lliurement i testimonialment –no amb privilegis hegemònics– l'aigua viva de Jesús i l'evangeli i les formes de vida cristiana, com una oferta de sentit, que vol fer més feliç i fecunda la vida del nostre poble. Aquest propòsit que és el del Concili

Vaticà II, el d'Arrels Cristianes de Catalunya, el programa de fons del Concili Provincial Tarraconense, és també l'ideari que volem servir des del CEP i des de *Quaderns* en aquesta hora modesta i alhora assenyalada d'oferir-vos el número 200.

El número que ara podreu llegir té un caràcter commemoratiu i també, amb menys intensitat –ja hi haurà d'altres ocasions– explorador de camins futurs. Hi podreu trobar les salutacions dels arquebisbes de Tarragona i Barcelona, les seus entorn de les quals s'ha de convocar la unitat pastoral de Catalunya. També hi col·labora el bisbe d'Urgell amb una mirada retrospectiva i evocadora de com *Quaderns* ha estat company de camí en el seu itinerari pastoral. El bisbe Joan Carrera, un dels fundadors de *Quaderns*, presenta uns suggeriments, uns auguris, per a la pastoral dels anys a venir.

També hi trobareu el testimoni i la memòria dels fundadors del CEP i de la revista, com ja he esmentat, i són ells mateixos els qui fan referència a tants preveres dels diversos bisbats de Catalunya –alguns ja traspassats– que van participar amb entusiasme i competència en aquesta iniciativa col·lectiva. Mn. Ramon Prat, especialista en teologia pastoral, planteja la identitat i la funció d'aquesta disciplina en el conjunt de la teologia i apunta l'articulació d'un centre d'estudis pastorals en el conjunt dels instruments formatius de l'església catalana.

Després hem demanat a una colla de col·laboradors i lectors de la revista la seva experiència i opinió, tant per evocar el fruit rebut, com per suggerir nous camins i nous serveis que des del CEP i des de *Quaderns* convindria oferir. Tots són testimonis valuosos, però crec que és just i necessari fer aquí un esment agraït de Marcel Galobart, l'impressor de Santa Eulàlia de Ronçana que "ha fet" la revista des de les proves del primer número. Segurament que és la persona que ha llegit *Quaderns* amb més

atenció i encara més segurament l'únic lector que no s'ha perdut cap article de cap número. El gust per l'ofici i l'estimació per l'església de Catalunya l'han portat a fer aquesta tasca amb naturalitat humil, però amb una altíssima dedicació i eficiència. A ell, i a tots els qui amb un esperit semblant, han fet possible *Quaderns* al llarg d'aquests 200 números, senzillament moltes gràcies.

Josep M. Domingo Ferrerons
Director del CEP. Juny de 2006

I. Presentació

Amb motiu del número 200 de *Quaderns de Pastoral*

MONS. JAUME PUJOL, arquebisbe metropolità i primat.

El fet d'arribar aquesta revista *Quaderns de Pastoral* al número 200, a més de ser un motiu d'acció de gràcies a Déu per la seva ajuda, mereix el nostre agraïment, que volem manifestar a tots els que han fet possible la seva publicació durant tots aquests anys: al Consell de Direcció, format per un bisbe president –actualment l'arquebisbe metropolità de Barcelona i antecessor meu a la seu tarragonina, Mons. Lluís Martínez Sistach– i per un representant de cada un dels nostres bisbats, juntament amb un religiós i una religiosa representants de la URC, i el director del Centre d'Estudis Pastoral, actualment Mn. Josep M. Domingo Ferrerons, que juntament amb els seus col·laboradors fan possible que la revista aparegui amb la periodicitat prevista. Aquest nostre reconeixement i aquesta nostra gratitud també han d'arribar a tots els col·laboradors que d'una manera fixa o bé ocasionalment han anat omplint i enllentint els diferents números fins arribar al 200, amb aportacions de contingut i amb totes les feines que comporta l'edició d'una revista com aquesta. També cal manifestar-lo als subscriptors i a tots els lectors que han fet una pinya, una base sense la qual aquesta revista no s'hauria mantingut. I no ens voldríem deixar ningú en aquest recorregut dels nostres agraïments i reconeixements.

Quaderns de Pastoral és la revista oficial del Centre d'Estudis Pastoral.

Malgrat que al començament no era així, actualment *Quaderns de Pastoral* és la revista oficial del Centre d'Estudis Pastoral, el qual té la seva relació orgànica amb la Conferència Episcopal Tarraconense i depèn jurídicament de l'Arquebisbat de Barcelona. Des del Centre s'ha fet palesa la preocupació per tenir presents totes les nostres diòcesis, i els diferents bisbats també s'han fet presents en les pàgines de la revista, amb ganes que a la revista se sentís el batec del cor de les nostres Esglésies.

El Centre d'Estudis Pastoral va néixer l'any 1968.

El Centre d'Estudis Pastoral va néixer l'any 1968 amb ganes de fer un veritable servei a la pastoral dels nostres bisbats. És un lloc de reflexió important, però més que això vol ser un lloc que ofereixi mitjans per a saber fer pastoral. I això també n'és molt, d'important. En aquest sentit el

Centre ha ajudat molt a portar a la pràctica les decisions del Concili Ecu­mènic Vaticà II. Tot el poble de Déu hi ha tingut accés, però potser ha estat remarcablement útil per als clergues.

Aquestes afirmacions també les podem aplicar amb referència al nostre Concili Provincial Tarraconense. El Centre d'Estudis Pastoral­es ha ajudat moltíssim a portar a la pràctica les seves resolucions. Se n'ha facilitat l'estudi i l'aplicació. S'ha fet ressò de tot el relacionat amb el Concili, com per exemple els actes organitzats per a commemorar-lo i animar a la seva posada en pràctica. N'és un cas ben palès la divulgació que ha fet dels actes organitzats per la Conferència Episcopal Tarraconense el juny de 2005, a Montserrat, per commemorar els 10 anys de la seva celebració.

Per fer tot això el Centre disposa de múltiples mitjans i programacions, com poden ser els departaments i els cursos que organitza, que no sempre es fan només a la seu del Centre sinó que també surten a fora i ofereixen els seus serveis a diferents parròquies i arxiprestats, i això comporta fer-se ressò de diferents preocupacions presents en les activitats pastorals dels nostres bisbats, com ara el servei pastoral en medis urbans i en medis rurals, la preocupació per la pastoral de la joventut, l'aprofundiment en la Paraula de Déu –l'estudi de la Bíblia– i l'oferiment de materials útils de sociologia i pastoral aplicades.

En les nostres Esglésies cal que potenciem i fem servir els instruments que tenim. Si convé millorar-los els

hem de millorar, però convé que tinguin vida i que tinguin els mitjans necessaris per a poder realitzar tot allò que els bisbes, en bé de les nostres Esglésies, els encomanem i esperem que facin. Necessitem sortir cap enfora, sortir a evangelitzar, és ben cert, però també és veritat que necessitem que l'acció estigui ben orientada per la reflexió, per un bon plantejament del que ha de ser la pastoral de les nostres diòcesis en el seu conjunt i en cada una d'elles. El Centre d'Estudis Pastoral­es té un bon plantejament de fons, ja que vol ser fidel a la Paraula de Déu, al Concili Ecu­mènic Vaticà II i al nostre Concili Provincial Tarraconense, amb fidelitat al magisteri de l'Església, amb comunió eclesial de veritat. No podem desapropiar l'avinentesa de tenir les resolucions del nostre Concili, que han volgut ser una recepció del Vaticà II feta en concili provincial, seguint la llarga tradició de concilis provincials que té la Tarraconense, com va fer en el seu temps en concili provincial la recepció del Concili de Trento. Va ser el primer lloc de l'Església universal que ho va fer, com gosem dir que ho ha estat ara pel que fa al Vaticà II, i té la més llarga història de concilis provincials de tota l'Església universal, que han estat un do de Déu a les nostres Esglésies de la Tarraconense.

Tot això ho hem de fer confiant plenament en la pregària. Nosaltres no hem de fer pastoral com si es tractés només d'aplicar unes bones tècniques de màrqueting. Certament que hi hem de posar els mitjans humans que tenim al nostre abast i de la millor manera que sapiguem, però tot això ha d'estar impregnat de pregària i de confiança

en Déu, al qual servim amb la nostra acció pastoral.

Aquest any posem totes aquestes intencions d'una manera especial sota la protecció de santa Maria de Montserrat en el 125è aniversari de la proclamació del seu patronatge so-

bre les nostres diòcesis catalanes. Que ella ens ajudi en les nostres activitats pastorals, que beneeixi tots els qui fan possible la revista i totes les activitats del Centre d'Estudis Pastoral, al qual desitgem molts anys de vida plena al servei de les nostres Esglésies.

Una eina al servei de la pastoral a Catalunya

MONS. LLUÍS MARTÍNEZ SISTACH, arquebisbe metropolità de Barcelona.

L'actual revista *Quaderns de Pastoral*, vinculada al Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes, va aparèixer el juny de 1969 amb el nom de *Presbyterium. Quaderns de Pastoral*, amb llicència concedida a Mn. Joan Carrera i Planas, que aleshores n'era l'editor, com a responsable de l'editorial Nova Terra. Des del primer moment va tenir una intenció clarament renovadora de l'acció pastoral a les diòcesis catalanes.

Intenció clarament renovadora de l'acció pastoral de les diòcesis catalanes.

Amb aquest número, la revista *Quaderns de Pastoral* arriba al número 200. És tot una fita, sobretot si som conscients de les dificultats que tenen les publicacions en català i d'una temàtica minoritària com és el cas de la revista que ens ocupa. És motiu de satisfacció i convé posar en relleu aquesta realitat que contribueix a valorar amb major objectivitat el treball que s'està realitzant.

Commemorant aquest esdeveniment, cal mirar enrere, i constatant el ja llarg camí fet per *Quaderns de Pastoral*, agrair el treball de totes les per-

sones que l'han fet possible en el passat i que li donen continuïtat en el present. Enhorabona a tots i que per molts anys pugui continuar sortint aquesta publicació trimestral que, sens dubte, fa un bon servei a la renovació pastoral de les diòcesis catalanes.

La revista ha estat i és una bona eina al servei de la vida pastoral a les diòcesis catalanes. Són diverses les publicacions catalanes d'inspiració cristiana i que volen fer un servei a la comunitat catòlica de les diòcesis amb seu al Principat, però només *Quaderns de Pastoral* és una revista específicament dedicada a l'acció pastoral de l'Església. En aquest sentit, ocupa un lloc propi i fa un servei concret que, si ella no fes, quedaria sens dubte per fer, i realment en tenim prou necessitat.

Quin és el servei que fa la nostra revista? Em sembla, abans que tot, que ha estat i és un instrument per a la renovació de la pastoral a casa nostra. Per això, *Quaderns de Pastoral* ha seguit sempre amb un interès especial tot el que fa referència, primer, al Concili Vaticà II, i després al Concili Provincial Tarraconense, celebrat l'any 1995.

No hi ha cap mena de dubte que el Concili Vaticà II, en la seva prepara-

ció i especialment en la seva celebració durant quatre anys, va ser seguit amb molt interès en les nostres diòcesis. Per això, la seva aplicació va interessar moltíssim i la nostra revista no va quedar en el seu moment al marge. Repassant els números que han anat sortint, es pot comprovar que els documents conciliars han estat sempre molt presents en les seves pàgines. I el mateix podem dir de la preparació, celebració i aplicació del Concili Provincial que ha estat una recepció i aplicació més d'aquell Concili ecumènic a casa nostra.

Els documents conciliars han estat sempre molt presents en les seves pàgines.

La revista ha estat un bon instrument per a la renovació pastoral a les diòcesis catalanes. Seguint les seves pàgines des de l'inici de la publicació, es fa ben palès que ha contribuït al tractament de temes i de qüestions que interessen i preocupen els pastors i, també, els fidels que estan més compromesos en la tasca pastoral. La revista ha servit per posar en comú reflexions, estudis i experiències pastorals que han ajudat a les parròquies, als moviments i les associacions i a les diverses institucions eclesials.

La revista *Quaderns de Pastoral* ha facilitat i ha enriquit la reflexió pastoral. És obvi que la pastoral no és només ni principalment acció. Per tal

que l'activitat pastoral sigui encertada i es programi amb fidelitat a la naturalesa de l'Església i a les finalitats de les diverses institucions i realitats eclesials, és necessària una reflexió prèvia. I aquesta reflexió demana disposar de continguts i experiències. El Concili Vaticà II recorda que en "l'activitat pastoral cal que es coneguin i s'utilitzin suficientment no només els principis teològics, sinó també les descobertes de les ciències profanes, principalment de la psicologia i de la sociologia" (*Gaudium et spes*, 62). La nostra revista ha procurat sempre anar oferint tots aquests coneixements i experiències als responsables de l'acció pastoral.

Un altre servei molt important i necessari que ha prestat la revista del Centre d'Estudis Pastorals ha consistit en la seva contribució a la formació permanent dels sacerdots, religiosos i laics més compromesos en la pastoral. Avui parlar de formació permanent és fer referència a una exigència de tots els àmbits del coneixement i de l'activitat humana. Com és obvi, l'activitat pastoral no podia quedar al marge d'aquesta exigència.

Amb relació als preveres de les nostres diòcesis, el Concili Vaticà II, en el decret sobre la formació sacerdotal, reconeix aquesta necessitat tot demanant un perfeccionament de la formació després dels estudis. "És un fet que cal continuar i completar la formació sacerdotal després d'haver acabat el cicle dels estudis en els seminaris, a causa sobretot de les circumstàncies de la societat moderna" (*Optatam totius*, 22).

Tanmateix, la formació permanent no solament s'ha de realitzar en l'àmbit dels ministres ordenats –preveres i diaques–, sinó també en l'àmbit dels religiosos, religioses, i laics i laiques. Si es reconeix que tots ells estan cridats a assumir responsabilitats pastorals en la vida de les comunitats cristianes, és obvi que han de rebre, per poder-ho fer adequadament, la formació corresponent. Aquí cal recordar el que demana el Concili Vaticà II referint-se als laics cristians: “Cal desitjar que molts laics rebin una formació adequada en les ciències sagrades i que molts d'ells cultivin aquests estudis i els aprofundeixin amb mitjans científics adequats” (*Gaudium et spes*, 62).

I el nostre Concili Provincial Tarraconense recull aquest mateix esperit quan diu que és necessari “formar i acompanyar els laics i laiques amb missió pastoral perquè puguin assistir tant a les comunitats com als moviments que no tenen prevere, sota la responsabilitat de la pròpia diòcesi i amb l'ajuda subsidiària de la Conferència Episcopal Tarraconense” (cf. Resolució n.22).

Una manifestació clara de l'interès del nostre Concili Provincial per la formació permanent de tots els agents de l'acció pastoral de l'Església es posa en relleu esmentant expressament el Centre d'Estudis Pastorals de les diòcesis catalanes, tot dirigint-li aquestes paraules que assignen un treball en el camp de la formació pastoral. El Concili “recomana al Centre d'Estudis Pastorals (...) la creació de cursos i seminaris, descentralitzats en els diferents bisbats i zones, sobre el

sentit i la importància de la participació dels cristians en els compromisos cívics i polítics” (cf. Resolució 31).

Em plau destacar que aquesta recomanació descentralitzadora és una realitat en el Centre d'Estudis Pastorals, com en són bona mostra les memòries acadèmiques dels darrers cursos i activitats del Centre, entre les quals n'és una la publicació de *Quaderns de Pastoral*, que és ressò i portaveu de la vida d'aquesta institució.

Em sembla que la progressiva aplicació de les resolucions del Concili Provincial Tarraconense pot esdevenir un tema prioritari per a les pàgines de la revista, especialment en l'avaluació dels tres directoris aprovats pels bisbes de Catalunya, fruit del Concili Provincial Tarraconense: el de la paròquia, el de l'arxiprestat i el de la pastoral sacramental.

Desitjo que *Quaderns de Pastoral* sigui cada vegada més ressò de l'activitat acadèmica i experimental del Centre d'Estudis Pastorals. Vull dir que aculli en les seves pàgines tant estudis que aprofundeixin en els problemes pastorals del present com experiències pastorals de Catalunya i de fora, que siguin convenientment avaluades. Posar en comú aquestes experiències podrà ajudar a aplicar-les en altres indrets o a casa nostra, aprofitant les seves possibilitats i evitant els seus perills.

Solament em resta desitjar llarga vida i fruits abundosos a *Quaderns de Pastoral* i que la revista continui comptant amb el suport fidel dels seus

lectors i lectores. I amb un sincer agraïment, en nom de tots els bisbes de les diòcesis catalanes i en nom propi, a tots els qui han donat vida a la revista des dels seus inicis fins al present. Penso en els directors successius, el consell i el cap de redacció, els redactors i col·laboradors, els correc-

tors, els qui administren la revista, sense oblidar els impressors de les I.G. Santa Eulàlia, de Santa Eulàlia de Ronçana, que ja són una tradició en la vida dels *Quaderns de Pastoral*. A tots, el nostre agraïment i la nostra felicitació per haver assolit aquesta significativa fita dels 200 primers números.

*II. CEP i Quaderns de Pastoral,
dues eines de la pastoral a Catalunya*

Orígens, característiques bàsiques i primeres passes del CEP

MN. JOAN BATLLES, prevere de Barcelona, fundador i antic director del CEP.

L'Església a Catalunya l'endemà del Concili Vaticà II

Com tantes altres iniciatives, el Centre d'Estudis Pastoral de Catalunya (CEP) neix de l'impuls renovador del Concili Vaticà II (1962-1965). El Concili va desvetllar arreu, i a Catalunya amb una notable amplitud, la necessitat de reorientar l'acció pastoral a la llum de l'eclesiologia que emergia dels seus documents. La majoria dels nostres bisbats van organitzar sessions d'estudis per encarar amb encert les necessàries adaptacions.

Dues coordenades caracteritzaven bàsicament la nostra Església post-conciliar, va escriure Jesús Huguet: "la catalanitat i la llibertat d'esperit. Sota l'impuls de la doctrina conciliar sobre la comunió i la col·legialitat, tots teníem la impressió que les fronteres diocesanes, si bé no desapareixerien, es difuminarien cada vegada més, i que havia arribat l'hora de la construcció d'una Església Catalana. Immediatament van sorgir diverses formes de comunió i col·laboració interdiocesana, i fins i tot hi van haver capellans de diverses diòcesis que amb tota naturalitat i amb una actitud completament desinteressada se'n van anar a treballar a Barcelona, simplement perquè allà hi havia més feina i al cap i a la fi tot era sembrar en la mateixa feixa.

Per altra banda, el Concili, amb el seu impuls renovador, ens havia injectat un esperit d'obertura i llibertat" (*Catequesi*, revista del SIC, n. 119, gener-febrer 1994, p. 26).

En aquest ambient era normal que de molts punts sorgís la idea d'un Institut, una Facultat o un Centre que, amb el concurs de tots els bisbats catalans, es posés al servei de la necessària renovació teologicopastoral que el Concili ens demanava a tots i que tants, arreu de Catalunya, n'experimentaven la necessitat. No és, doncs, estrany que la gestació del Centre d'Estudis Pastoral (aleshores parlàvem d'Institut) fos tan ràpida. En ressegueixo, sumàriament els passos. Però abans vull deixar constància que de tot el procés de preparació i de les primeres etapes se n'han publicat unes cròniques a la revista *Quaders de Pastoral* escrites per Josep Maria Totosaus, primer secretari, on es consignen els continguts dels programes d'estudi, el professorat, la procedència dels alumnes, els responsables de la direcció i fins els aspectes econòmics (vg. n. 2, 1969, p. 6-19 i n. 129-130, p. 119-120, i 132, p. 88-93, 1992).

La ràpida gestació del Centre

La Vicaria Pastoral de Vida i Ministeri dels Preveres de Barcelona, tot just

creada i de la qual jo m'encarregava, va incloure la iniciativa en el seu programa (desembre del 1967). Ben aviat es va crear una Comissió Gestora, barcelonina, que es va reunir el dia 1 d'abril del 1968. Tres conclusions van sortir-ne: 1) entrar en contacte amb la Facultat de Teologia de Barcelona, tot just creada amb aquest nom i amb dues Seccions (Sant Pacià i Sant Francesc de Borja); 2) l'Institut de Pastoral s'havia de plantejar, des del primer moment, a nivell interdiocesà, a l'interior de la Província eclesiàstica Tarraconense: totes les diòcesis catalanes havien de ser presents i actives en el projecte; 3) en conseqüència, tot el fet fins aleshores es consideraven només uns passos previs.

Totes les diòcesis catalanes havien de ser presents i actives en el projecte.

Fetes, doncs, les gestions amb els diferents bisbats, el dia 24 d'abril va reunir-se la Comissió Gestora, ara interdiocesana, integrada per vuit barcelonins i quatre representants de quatre altres diòcesis (a les quals se n'hi van sumar ben aviat dues més). Vet ací els seus noms: Joan Batlles, Josep Bigordà, Josep Boix (director de l'Institut Catòlic d'Estudis Socials de Barcelona, ICESB), Francesc Martínez Montfort, Josep M. Rovira Belloso, Pere Tena (degà de la Facultat de Teologia, Secció Sant Pacià) i Ramon Torrella (president de la Facultat de Teologia). Els representants dels altres bisbats,

nomenats pels seus prelat, eren: Ferran Solé (Tarragona), Emili Montal (Girona), Joan Esquerda (Lleida), Josep Reig (Urgell), Josep Rota (Solsona) i Felip Font (Vic). La Comissió torna a reunir-se al cap d'un mes, el 24 de maig, i fa arribar un informe al senyor arquebisbe de Barcelona, en base al qual aquest en parla amb els altres bisbes catalans en una de les seves reunions.

Ja amb un primer projecte elaborat, la Comissió Gestora convoca una quarantena de capellans de tot Catalunya per al 12 de juny. N'hi assisteixen 25 dels bisbats de Barcelona, Girona i Vic. La comissió torna a reunir-se el 14 de juny i el 10 de juliol, i decideix iniciar el Centre o Institut el mes d'octubre vinent amb un Curs de Formació Pastoral Bàsica.

Aquell estiu el doctor Torrella fa una consulta amb el cardenal Garro-ne, prefecte de la Congregació Romana per a l'Educació Catòlica sobre la possible vinculació del futur Institut a la Facultat de Teologia. La contesta, immediata, és que més val esperar uns anys a establir vinculacions oficials i que, mentrestant, Facultat i Institut es consolidin i mantinguin els contactes normals. També aquell mateix estiu i des del seu recer d'Àvila, l'arquebisbe de Barcelona, Marcelo González Martín, escrivia als altres bisbes de la Tarraconense donant-los compte de l'estat dels preparatius, manifestant-los la seva disposició favorable i demanant-los el seu parer i la seva conformitat. Simultàniament es concreta el programa del curs i es busquen i es comprometen els professors. La no-

tícia de la propera inauguració del Centre s'escampa i, gràcies sobretot als delegats de les diverses diòcesis, van rebent-se inscripcions.

El 22 de setembre s'envia una circular als futurs alumnes. La Comissió gestora es reuneix el dia 8 d'octubre i pren dues decisions: iniciar el Curs de Pastoral, reestructurar la Comissió gestora i convertir-la en Consell de Direcció i crear un Comitè Executiu. El Consell de Direcció estaria format per Joan Batlles (director), amb mossèn Francesc Martínez Montfort, representant del bisbat de Barcelona i els representants dels bisbats citats anteriorment, tots nomenats pel seu prelat respectiu. El Comitè Executiu l'integrarien, juntament amb el Director del Centre, Ferran Solé, Josep Rota i Josep Bigordà (representant dels professors), un representant dels alumnes, que ells escollirien i Josep M. Totosaus, que actuaria com a Secretari del Centre. El mateix dia, el Consell de Direcció enviava una instància al senyor arquebisbe de Barcelona, demanant-li l'autorització formal per iniciar el Curs. La seva resposta era publicada al Butlletí Oficial de l'Arquebisbat del mes d'octubre: El Curs d'Estudis Pastoral, deia, era el primer pas amb vista a un Institut de Pastoral pròpiament dit.

Els dies 10 i 11 d'octubre el Curs s'iniciava amb una convivència al Casal del Papa Joan de Parets del Vallès: érem 42. El dimarts següent, 15 d'octubre a les 10 i 10 minuts del matí, començaven les classes acollits per l'ICESB als locals acabats d'estrenar al nou edifici del carrer de Rivadeneyra,

n. 6. La secretaria de l'ICESB es feia càrrec del treball de secretaria del Centre. Els alumnes eren 55 i procedien de 7 dels vuit bisbats catalans. La mitjana d'edat era de 35 anys. L'aventura havia començat

Les orientacions bàsiques

1. Centralitat del Concili Vaticà II.

El concili Vaticà II va esdevenir, per a tots els que van promoure el CEP, la referència de tot el projecte i de les seves futures activitats. Vam tenir la sort d'estar oberts a pensadors i institucions conscients que s'iniciava una nova època de la vida de l'Església, que exigia noves i fondes renovacions. Així el pare Yves M. Congar advertia, ja en plena celebració del Concili, que "s'ha afermat i generalitzat una nova consciència tant del que és l'Església en ella mateixa, com de la seva situació i de l'actitud que ha de prendre respecte als altres"; que "s'ha passat d'una concepció d'Església de dominant jurídica a la primacia de l'ontologia de gràcia; d'una predominant del 'sistema' a una afirmació de l'home cristià"; que "s'ha reconegut molt millor, al costat de la monarquia romana, el lloc que escau al col·legi universal dels bisbes i als organismes locals, i el pes que correspon a l'Església com a comunitat"; que "s'ha passat d'una Església que recolza únicament en les seves pròpies certes a una Església que es vol en diàleg amb els 'altres' cristians" (Yves M. Congar. *Diari del Concili. Tercera sessió*, ed. Estela, 1965, p. 10). És en aquesta autoconsciència de l'Església con-

ciliar que s'inspiren i s'inscriuen les característiques del CEP naixent que repasso tot seguit.

2. Renovació de la pastoral.

Tant Joan XXIII com Pau VI no es van cansar de qualificar el Concili com a “concili pastoral”. Però entre els mateixos pares conciliaris l'expressió no era entesa de la mateixa manera. Alguns, una minoria, contraposaven pastoral a doctrinal, com si sota el nom de pastoral només s'hi poguessin encabir les accions de tipus pràctic. Les dificultats de la pràctica tenien un gran pes en els pastors i és natural que es busquessin maneres de superar-les. També aquesta mentalitat i aquesta necessitat es va fer present a l'hora de la creació del Centre i va portar algunes tensions. El teòleg E. Schillebeeckx ens va advertir, però, que “l'escissió entre doctrinal i pastoral dificultarà en el futur la interpretació del Concili: a parer meu és un dels punts febles més greus de la discussió conciliar” (E.H. Schillebeeckx. *L'Església i l'home segons el Vaticà II*. Ed. 62, Barcelona, 1968, p. 214-215).

Però ja un altre teòleg insigne, el pare M.D. Chenu, havia desqualificat la contraposició l'any 1963: “El terme *pastoral* té una gran densitat (...) qualifica una manera de pensar la teologia i d'ensenyar la fe, o, millor dit, qualifica una determinada visió de l'economia de la salvació”. “És el mateix Joan XXIII –afegia– el qui ha donat a aquest qualificatiu la seva intensitat i profunditat, ja que amb una insistència amable i tenaç durant tres anys, repetint, reforçant i precisant la raó de ser del

Concili, mencionava les paraules de Crist, els problemes del món, les angoixes i esperances dels homes com a elements que integren efectivament el terreny de la pastoral” (article publicat a “Parole et Mission”, n. 21, 15.4.1963).

El CEP volia seguir aquesta orientació, situar-se per damunt dels pragmatismes i ser fidel als nous enfocaments que Joan XXIII i el Concili van donar a l'eclesiologia i a la pastoral. Tal era l'espai –vam pensar– en què s'havia de situar un Centre d'Estudis Pastorals en un doble vessant: d'estudi o recerca i de divulgació o ensenyament. Sempre, però (i és important de subratllar-ho, perquè d'aquí van venir moltes incomprendions i fins alguna suspicàcia episcopal) sense abandonar el seu nivell tècnic o estudiós i de reflexió per passar a exercir un paper directiu o executiu, que no escau a un Centre d'Estudis. La seva repercussió en aquests camps és sempre indirecta, mai no buscada directament.

3. Un Centre interdiocesà.

El decret conciliar *Christus Dominus* (n. 36-44) afirma que “les necessitats pastorals demanen cada vegada més que certes tasques pastorals siguin dirigides i promogudes de comú acord” i que “és convenient que s'estableixin alguns *officia* [comeses, institucions] (...) en servei de totes o d'algunes diòcesis d'una regió determinada o d'una nació”. El nou Codi de Dret Canònic (1983) dedica diversos canons (a partir del 431) a la pastoral comuna entre diòcesis veïnes.

Però als promotors del CEP tampoc

no els calia anar a pouar tan amunt. Tenien encara viu el record de les excel·lents realitzacions que s'havien aconseguit en l'àmbit de les diòcesis de la Tarraconense abans del 1936 i que van quedar capolades violentament, primer, i ignorades després, quan va ser-ne prohibit el ressorgiment i imposada una mena d'autarquia diocesana. Però havia plogut molt del 1939 ençà, i la col·laboració interdiocesana havia ressorgit en l'àmbit dels moviments apostòlics, de la litúrgia, la catequesi... i començava en el camp de les vicaries episcopals i les delegacions i secretariats diocesans. Tot aquest corrent havia de trobar un gran impuls quan el doctor Josep Pont i Gol va ser nomenat arquebisbe de Tarraгона i, doncs, metropolità de Catalunya (gener del 1971).

4. Un Centre arrelat a Catalunya i en la seva cultura.

En els ambients a què m'acabo de referir, la província Tarraconense no era mirada com una simple demarcació territorial creada més o menys a la babalà o per raons simplement pràctiques i administratives, sinó que responia a un àmbit cultural en el qual havia d'encarnar-se l'Església. Estaven en sintonia amb el que més endavant (1975) escriuria Pau VI: "L'Església universal s'encarna de fet en les Esglésies particulars constituïdes de tal o tal altra porció de la humanitat concreta, que parlen tal llengua, són tributàries d'una herència cultural, d'una visió del món, d'un passat històric, d'un substrat humà determinat". "L'evangelització—continuava el Papa— perd molt de la seva força i de la seva

eficàcia si no pren en consideració el poble concret al qual s'adreça, si no utilitza la seva llengua, els seus signes i símbols, si no respon a les qüestions que planteja, si no arriba a la seva vida concreta" (exhortació apostòlica *Evangelii Nuntiandi*, n. 62-63). No és, doncs, perquè sí que la llengua normal del Centre en tots els àmbits vagi ser el català: en això no hi va haver cap mena de vacil·lació. I naturalment no va privar-nos l'obertura a persones i institucions d'altres indrets, sigui de l'Estat espanyol sigui de fora dels seus límits.

5. El mètode inductiu.

L'any 1989 el pare Evangelista Vilanova, en el tercer volum de la seva *Història de la Teologia cristiana* (Ed Herder, p. 652) parlava de "la distància i fins i tot l'abisme entre la doctrina indefinidament explotada per la intel·ligència i les actituds eclesials que es troben inevitablement unides a la història dels homes". I continuava afirmant que "En endavant [és a dir, a partir del Concili Vaticà II], en lloc de ser deductiu, dirigit vers les conclusions abstractes—les aplicacions de les quals haurien de trobar els pobres pastors— el mètode [en la teologia] esdevingué inductiu. L'anàlisi, duta a terme amb mirada afectuosa, considerava els comportaments, les aspiracions, les angoixes dels homes, individus i grups, per discernir-hi els possibles impactes de la paraula de Déu. Així procedí la Constitució *Gaudium et Spes*".

Gaudium et Spes, que el pare Vilanova considera paradigmàtic del mètode inductiu preconitzat pel Concili,

es presenta, precisament, com a “constitució pastoral”. I aquesta era la via que el CEP volia seguir des dels seus començaments. Per això desitjava que els seus alumnes tinguessin ja una certa experiència pastoral, perquè no hi anaven a escoltar passivament uns ensenyaments, sinó que hi havien d’aportar els seus interrogants i els seus punts de vista viscuts. Per això el CEP havia d’incloure espais d’intercanvi entre professors, directius i alumnes; grups de treball; presència de testimonis dels diversos sectors de la societat i de l’Església; contacte amb persones de tarannà crític i de posicionaments contraposats i tot a certes determinacions eclesiàstiques oficials. Aquest era el camí del realisme. I seguint-lo, teníem la convicció de ser fidels al Concili. Per bé que comptàvem ja –com va esdevenir-se– que s’aixecarien recels i fins s’escoltarien veus de desacord. Partien d’aquells sectors que pensaven que un Centre de Pastoral només podia ser expressió d’allò que estava establert o del que la Jerarquia ordenava o, simplement, d’allò que li plaïa. No era aquesta, naturalment, la visió que tenien els que van tirar endavant un centre d’estudis pastorals (i subratllo la paraula “estudis”).

Després del primer curs

En acabar el curs 1968-1969, un informe memòria de nou espesses pàgines, acompanyat de tretze annexes (50 pàgines en total) recollia la tasca realitzada per posar en marxa el Centre i l’experiència del primer curs. Un breu quadernet de vuit pàgines,

datat el mes de juliol del 1969 i àmpliament difós, resumia també l’experiència del primer curs i dibuixava algunes perspectives de cara al curs següent. Aquest fullet ens diu com s’entenia el Centre ell mateix i com es presentava. S’obria d’aquesta manera: “El Centre d’Estudis Pastorals de Barcelona (aquest era el seu nom, encara) aspira a ser: a) un Centre de confluència de la reflexió i la praxi pastoral en un nivell de caràcter tècnic i estudiós, no directament executiu ni directiu; b) directament al servei de la Pastoral concreta dels bisbats catalans mitjançant la preparació d’agents pastorals (i, en aquells moments, d’una manera especial, mitjançant l’*aggiornamento* pastoral dels capellans) i influïnt, a la llarga, amb vistes a una àmplia i desitjable unitat pastoral; c) que vol edificar-se gradualment a partir del “Curs de formació pastoral bàsica”.

D’aquest full n’extrec alguns punts que ajudaran a donar cos al que he anat escrivint fins ara.

1. Característiques generals. Eren expressades sempre, modestament, en termes d’aspiració. Vet-ne ací la síntesi: a) ser una autèntica escola, amb aquell ambient comunitari i aquell clima espiritual que faciliten la formació d’una síntesi veritable; b) vincular-se a la Facultat de Teologia de Barcelona i amb les institucions i els responsables de la vida pastoral de les diòcesis catalanes; c) oferir als alumnes un clima espiritual amb convivències i jornades de reflexió i pregària; d) evitar el risc de dispersió; i per això integrar les diverses intervencions es-

poràdiques en la marxa general; e) centrar-se, com en el terreny propi, en la reflexió teològicopastoral, i abordar des d'aquest angle les diverses disciplines i els diferents problemes; f) oferir als seus alumnes una síntesi coherent de la Pastoral com a acció de l'Església (tota l'acció de tota l'Església); g) organitzar convivències i taules rodones sobre temes actuals per tal d'il·luminar les qüestions pastorals de fons a través de situacions concretes.

2. *Destinatariis*. Sacerdots, religiosos i laics compromesos en la pastoral per assegurar el realisme i la riquesa de la reflexió pastoral; amb prioritat, evidentment, per als de les diòcesis catalanes; en nombre reduït (entorn dels 50) per tal de poder constituir una autèntica escola.

3. *Mètode de treball*. a) classes; b) estudi personal (o en petit grup) d'investigació o reflexió sobre un tema pastoral, que es tradueixi en un treball escrit; c) grups de treball dirigits per un responsable per revisar en equip un aspecte concret de la pastoral que s'està realitzant; d) convivències de reflexió i d'estudi (inaugural, conclusiva, de Nadal i de Pasqua); e) taules rodones i conferències ocasionals o col·loquis. Vet ací els temes de les tres taules rodones del curs: Qüestions entorn de la *Humanae vitae*; sobre la noció del Magisteri de l'Església; problemàtica actual entorn de la Revelació; e) el tercer trimestre va haver-hi la preparació conjunta setmanal de l'homilia de diumenge, amb la guia d'un escriptorista i d'un expert en litúrgia.

4. *El programa de les classes*. Tres classes diàries de dilluns a divendres de 10.10 a 13 h, agrupades en quatre blocs:

a) *Reflexió teològica*. Teologia pastoral fonamental (Josep M. Totosaus). Pastoral missionera (Casimir Martí). Pastoral catequètica (Frederic Bassó). Pastoral litúrgica (Joan Llopis). Institucions i persones: la vida cristiana i la convivència eclesial (aleshores es parlava de pastoral "de guiatge") (Jesús Huguet).

b) *Reflexió antropològica*. Qüestions antropològiques (Salvador Reguant). Qüestions psicològiques (Josep Toro). Qüestions sociològiques (Josep Boix i Modest Reixach). Es pretenia obrir unes pistes i no pas presentar unes síntesis forçosament curtes i superficials.

c) *Reflexió històrica*. El baptisme dels infants (Pere Tena). La formació de les litúrgies a l'època de la Reforma (Pere Farnés). Església i món modern a base de l'anàlisi de documents pontificis (Casimir Martí). L'acció de l'Església a Catalunya en l'encreuament dels segles XIX i XX (Josep Benet).

d) *Cursets monogràfics*, on conflueixen diversos tipus de reflexió. Filosofia de la religió (Pere Lluís Font, Ramon M. Nogués, Josep M. Via Taltavull); l'arxiprestat en la pastoral de conjunt (Joan Batlles); la dimensió institucional de la Pastoral (esdeveniment i institució) (Josep Bigordà); el pastor en l'Església (Ramon Pou); comunitat humana i comunitat cristians; l'acció del creient en el món (Ramon Pou).

Com ja s'ha dit al punt 3, el tercer trimestre l'horari normal de classes va

incloure la preparació de l'homilia dominical (Jordi Mas Antó, Joan Llopis).

El fullet que he resumit acabava indicant les perspectives que prevèiem aleshores amb vista al curs següent. Però entrar-hi seria ultrapassar la fina-

litat que m'he proposat en aquest article: evocar l'ambient en què va néixer el Centre d'Estudis Pastoral, el procés de la seva constitució, les idees bàsiques que el van conformar i el que va ser el Curs d'Estudis Pastoral amb què va iniciar les seves activitats.

Quaderns de Pastoral 1965-1993

MN. JOSEP M. TOTOSAUS, prevere de Barcelona, antic secretari del CEP i director de *Quaderns de Pastoral*.

Amb motiu de la publicació del número 200, em demanen que evoqui per als lectors actuals el periple i el significat de la revista que teniu a les mans.

Els anys seixanta

El Centre d'Estudis Pastorals (CEP) i la revista *Quaderns de Pastoral* (QP) són fruit de la mateixa embranzida que la preparació i la celebració del Concili Vaticà II (1962-1965) van desvetllar arreu de les diòcesis de Catalunya. Quatre documents "clandestins", publicats posteriorment a QP una vegada acabada l'etapa franquista, ens traslladen a l'esperit que es vivia aleshores: les declaracions de l'abat Escarré al diari francès *Le Monde* (14.11.1963; QP n. 48, 1977, p. 213-219), la carta de més de 300 capellans de totes les diòcesis de Catalunya als seus bisbes (maig del 1964; QP 46-47, 1977, p. 88-101; el Missatge dels ca-

tòlics de Barcelona als pares conciliars (28.10.1965, que no va arribar als seus destinataris fins a primers de desembre del mateix any; QP, n. 49, 1977, p. 310-315) i el dossier titulat *La marxa pacífica i silenciosa de 130 capellans de Barcelona* (popularment "la manifestació dels capellans"), que va tenir lloc el dia 11 de maig del 1966 i que avui mateix, quan enllesteixo aquestes ratlles, fa justament 40 anys! (15.5.1966, QP, n. 41, 1976, p. 145-157).

El projecte d'una revista de pastoral per al clergat català

És ben possible que molts subscriptors actuals no sàpiguen que QP i CEP són dos projectes independents. I que QP té una llarga, difícil i accidentada etapa de gestació, anterior a la gestació del CEP (que evoca mossèn Joan Batlles en aquest mateix número). Quan apareix la primera menció d'un possible Centre d'Estudis Pastorals, el desembre del 1967, ja feia dos anys llargs que es treballava amb vista a la publicació d'una revista de pastoral per a les diòcesis catalanes. Jo m'hi vaig incorporar l'any 1965, quan tot just s'havien fet els primers passos.

Aleshores es tenia present el record del que la revista *El Bon Pastor* havia significat per al clergat català,

El CEP i la revista Quaderns de Pastoral són fruit de la mateixa embranzida que la preparació i celebració del Concili Vaticà II.

una de les moltes realitzacions d'una Església en marxa que s'havia vist capolada violentament el 1936 i que, *naturalment*, el 1939 no havia pogut reprendre. Els anys seixanta el clergat era nombrós i jove (l'edat mitjana dels participants en el primer curs del CEP, 1968-69, era de 35 anys), l'anhel de renovació que s'hi respirava era notable, l'enduriment artificial de les fronteres diocesanes, que s'havia imposat autoritàriament el 1939 i que s'anava superant des de la base, era soferta per molts com un impediment i un ofec, la capacitat d'anàlisi dels problemes de la nostra societat era notable i la consciència de la inadequació de les respostes que hi donava la jerarquia era ben viva. La carta als bisbes catalans del 1964 que he esmentat en dóna testimoni. D'altra banda, el Concili acabava de posar sobre la taula la importància del "presbiteri" diocesà i de la coresponsabilitat que li esqueia, al costat del bisbe, en la direcció de la pastoral. No és estrany que *Presbyterium* fos precisament el nom que es pensés donar a la futura revista, en continuïtat amb *El Bon Pastor*, però subratllant-ne la dimensió comunitària.

El projecte va prenent cos

Es va crear una doble comissió interdiocesana. Una de notables (en dèiem un "senat") i una de més executiva, que és la que va donar origen al Consell de Redacció. Figuraven a la primera els doctors Genís Arimon (Barcelona), Ramon Espasa (Lleida), Damià Estela (Girona), Josep Torres (Solsona), Vicenç Nolla (Tarragona), Josep Mas (Urgell), Joan Baptista

Manyà (Tortosa) i Eduard Junyent (Vic). Seria bo que el lector d'avui fes un esforç per fer-se càrrec del que significaven, aleshores, la major part d'aquests noms. Al Comitè executiu hi figuraven per Barcelona Joan Batlles, Josep Bigordà, Joan Carrera, Casimir Martí i jo, que m'hi vaig incorporar com a secretari; també hi havia Josep Rovira Tenas i Josep Junyent, de Vic, i Joan Massip, de Tortosa.

Vam creure convenient informar tots els bisbes. Se'ls va anar a veure d'un a un: tret d'alguna excepció, hi anava el representant del seu bisbat al "Senat" acompanyat d'algun altre membre del Senat o de l'Executiu. Es tractava, simplement, de fer-los conèixer el projecte, i no de demanar-los la seva aprovació: hi havíem d'insistir, perquè tenien una por enorme de trobar-se compromesos. Hi van haver visites de tots colors. Jo mateix, amb mossèn Josep Torres, de Solsona, i mossèn Joan Batlles, vam anar a veure el bisbe de Lleida, Aurelio del Pino. Encara recordo la seva veu greu i el seu to entre emotiu i abrandat: "O Lérida, Lérida!". Pobre don Aurelio! Tan convençut com estava de la conveniència de mantenir la Franja "aragonesa"! I ara ni Franja ni (Déu vulgui que no) obres d'art al Museu de Lleida.

Davant la impossibilitat de tirar endavant una revista en català, vam optar per la via de publicar uns "quaderns" de qüestions pastorals. L'edició aniria a càrrec l'editorial Nova Terra i de l'administració se n'encarregaria el Hogar del Libro, dels amics Fàbregas, que des del carrer de Bergara van par-

ticipar en tantes empreses d'Església renovadores (algú els ha agraït, per exemple, la col·laboració en *Agermanament* o en el full diari multicopiat *Vida del Concili?*).

Una col·lecció que s'inicia, però que no continua

I va sortir el primer quadern titulat *Pastoral de Quaresma*. Editorial Nova Terra. Col·lecció *Presbyterium*, n. 1, març del 1966, 62 p. Administració: Hogar del Libro. Amb censura eclesiàstica i imprimatur de l'arquebisbe de Barcelona Gregorio Modrego. Disseny de Lleonard Ramírez. A la contraportada, la silueta marítima de Catalunya (Nord inclòs), País Valencià i les Illes; uns cercles indicaven el lloc de les ciutats episcopals, però sense noms; al peu, el dibuix de la coneguda escultura d'El Bon Pastor, amb l'ovella a collibè de les catacumbes. Seccions: La Forja, Lectura, Cella, Terra i poble, un Epileg i Quatre vents. 20 col·laboradors. El quadern s'obria amb una presentació que no duia títol. En copio alguns paràgrafs:

“Fins al mes de juny de l'any 1936 el clergat de les diòcesis catalanes comptàvem amb un òrgan comú d'expressió pastoral: la revista *El Bon Pastor*. La seva publicació no ha estat, malauradament, represa després de la guerra ni substituïda adequadament, tot i algunes realitzacions de caràcter més local o més particular, dignes d'atenció totes elles.

”L'actual moment de l'Església, en els inicis de l'etapa postconciliar, que exigeix de la clerecia un gran esforç

d'estudi i d'acció, i la necessitat d'un treball mancomunat sobre les comunes situacions de les nostres diòcesis, ens fa pensar més que mai en la revista pastoral que no tenim. Per això ens ha semblat que era el moment oportú per a iniciar la publicació d'una sèrie de quaderns pastorals (...)

”D'aquí el primer quadern que teniu a les mans. El seu títol '*Presbyterium*' (...) vol ésser una traducció de l'esperit que l'anima, tot ell en la línia conciliar (...) la constitució d'un veritable “presbyterium” (...) que no sigui un cos tancat, sinó obert als seglars i a llur col·laboració; un “presbyterium” animat d'un esperit de servei a tot el poble cristià; un *presbyterium* a l'entorn dels nostres bisbes i pastors (...)

“Presbyterium es proposa de servir un ideal tan important com és el de la continuïtat pastoral entre nosaltres.”

”*Presbyterium* es proposa de servir un ideal tan important com és el de la continuïtat pastoral entre nosaltres. Perquè la continuïtat només pot existir quan sabem tots el que es fa i el que s'ha fet; quan som capaços d'acceptar-ho, d'admetre-ho i d'assumir-ho i de fer-ho avançar una mica més. Perquè l'acció pastoral és obra lenta de tots i no creació fàcil d'un dia i d'uns quants. Aquests quaderns es proposen, doncs, d'anar ajudant a la formació d'una tradició de continuïtat”.

Aquell número 1 no va tenir la continuïtat desitjada i evocada. I “la revisa de pastoral que no tenim” es va fer esperar encara tres anys.

Unes gestions oficials treballoses

Se'ns va fer saber que, sota la tapadora d'una col·lecció s'hi amagava la publicació d'una revista. I que, per tant, calia que féssim les gestions d'acord amb la nova llei d'impremta que acabava de promulgar el govern sota l'impuls del ministre de Informació y Turismo, don Manuel Fraga Iribarne. Vam haver de constituir-nos, doncs, en “empresa periodística”, vam haver de registrar la “marca” (és a dir el títol) que, finalment, va ser *Presbyterium. Quaderns de Pastoral* (PQP). Però no es podia editar una revista ni registrar la marca si no s'era empresa periodística i una empresa periodística no podia editar una publicació periòdica sense haver-ne registrat la marca. De manera que instàncies, recurs a una empresa de patents i marques, autorització per poder actuar a Madrid... En fi, tot el que vulgueu.

Una empresa “periodística” volia dir un “propietari”. Advocats amics (pensem en Josep Benet, Agustí de Semir, Josep Verde Aldea) ens van desaconsellar que ho fos un grup de capellans; encara hauria aixecat més sospites. Calia una persona única. I, en aquelles circumstàncies, vam creure que Joan Carrera Planas, rector d'una parròquia de Badalona (i actualment bisbe auxiliar de Barcelona)

no desvetllaria gaire suspicàcies. El flamant “propietari” va haver de designar un “director”, i aquest va ser Josep Junyent, capellà de la diòcesi de Vic resident a Manresa.

Enllestides favorablement totes aquestes gestions (que em va correspondre de fer en bona part), el director es va “fer” (és a dir, amb el grup promotor) el seu equip o Consell de Redacció de la revista. L'integraren Josep Junyent (director), Joan Batlles, Josep Bigordà, Joan Carrera, Josep Hortet, Casimir Martí i Josep M. Totosaus (secretari). S'encarregava de l'administració i l'economia la Sra. Remei Ramírez, ben coneguda en àmbits d'Església des dels temps de la llibreria de la JOC, del carrer de Llúria, n. 7, 3a. planta. La nova revista tenia enllaços a tots els bisbats catalans, nombrosos capellans hi havien col·laborat amb una aportació econòmica i comptava amb uns subscriptors inicials (que havíem anat buscant).

Presbyterium. Quaderns de Pastoral

Finalment va sortir el primer número de *Presbyterium. Quaderns de Pastoral*. Portada sobria, cartolina de color beix clar i anagrama de color negre, dissenyat per Publi.co, on tipogràficament quedava destacat *Quaderns de Pastoral*, mentre que *Presbyterium* resultava marginal i en lletra més petita, Número 1, juny del 1969. Seccions: Primera Plana, Qüestions, Terra i Poble, Antologia, Contes i Paràboles i Quatre Vents. 64 pàgines i 4

de publicitat. 9 col·laboradors, a més del dibuixant Perich. Tiratge: 800 exemplars; 457 subscriptors, que de seguida van anar pujant fins a ultrapassar el miler; preu de la subscripció anyal: 200'— ptes. Redacció i Administració: Rivadeneyra 6, 3r (seu de l'Institut d'Estudis Socials de Barcelona, ICESB, on s'havia acollit també el Centre d'Estudis Pastoral que tot just acabava el primer curs). A la p. 4a. de la coberta figuraven les dades bàsiques, on no faltaven el nom de l'editor, del director i de la impremta (Indústries Gràfiques Santa Eulàlia, de Santa Eulàlia de Ronçana), ni la indicació “amb censura eclesiàstica”; el censor va ser el Dr. Genís Arimon, cosa que vol dir que no va censurar mai res. La publicació seria bimestral, és a dir que sortiria cada dos mesos. També hi figurava la silueta de les terres catalanes en sentit ampli: només se n'escapava l'Alguer.

“Qui sap si el naixement de *Presbyterium-Quaderns de Pastoral*, tan treballósament aconseguit (així s'obria la “Primera Plana”), arriba una mica inoportunament, quan molts ja no l'esperaven (...)

”Ens adrecem a tots aquells que s'interessen per la pastoral, sacerdots i laics. Ja veieu que hem combinat gràficament títol i subtítol per tal de fer més visible la destinació àmplia de la revista. Val a dir, d'altra banda, que la nostra intenció bàsica [és] d'influir, més enllà de les minories inquietes de sempre, en aquell sector del qual avui depèn l'èxit d'una renovació eclesial de grans proporcions”.

Quan arribava un número de la impremta començava una cursa no exempta de nerviosisme. Començàvem per preparar la tramesa als subscriptors. Una vegada a punt, dúiem els exemplars de rigor a la Delegació de Premsa. I, obtingut el segell de lliurament, ens afanyàvem a dur els paquets a Correus, no fos cas que ens segrestessin l'edició abans de distribuir-la. L'ordre de segrest ens va arribar per als números 8 i 18. Sortosament, la revista ja havia estat enviada als subscriptors. I en un dels dos casos, vam ser prou llestos per limitar-nos a lliurar als policies que es van presentar els pocs exemplars que hi havia al taulell de la recepció; però ens vam oposar a la seva entrada al magatzem, perquè només portaven ordre de segrest, però no de registre.

El pas dels anys

Ben aviat, PQP es va arrecerar per raons pràctiques en el Centre d'Estudis Pastoral, per bé que era una entitat independent, amb el seu “propietari editor”, el seu director, el seu Consell de Redacció (les reunions del qual presidia sempre el director, Josep Junyent) i la seva Administració. Ho va facilitar i fer natural el fet que hi havia persones que figuraven alhora a la Direcció del Centre i a la Redacció de la revista (començant pel director i el secretari del CEP; i una comunitat d'esperit, en la qual sobresortien la consciència d'Església catalana, per damunt dels compartiments diocesans, i la llibertat d'esperit; dues característiques, val a dir-ho, que compar-

tien aleshores amplis sectors de la nostra Església.

Dels primeríssims anys, rememoraré dues coses: les reunions que fèiem el Consell de Redacció diumenge a la tarda i dilluns al matí (en recordo una, per exemple, a Can Soley, de Badalona) i les visites d'alguns representants de PQP a diferents bisbats. Ens reuníem amb un grup de capellans, presentàvem la revista, demanàvem opinions i suggeriments, quines qüestions els interessaven, quines realitats o experiències creien que aniria bé que figuressin a les seves pàgines... Es tractava tant de promoure PQP com d'obrir-la a les realitats vives de totes les diòcesis. Em vénen ara a la memòria l'anada a Solsona, a Girona i, sobretot a la Gleva, on vam haver d'aguantar el xàfec que ens va abocar el bisbe de Vic, el doctor Ramon Masnou: una crítica sense pal·liatius.

Van ocupar-se successivament de la Secretaria de PQP Josep Hortet, Joan Puigbert, Josep Maria Fisa, Jaume Duch i Josep Torrella. Aquest darrer, que s'havia incorporat a PQP l'any 1972 va actuar com a Secretari de Redacció fins a seva mort, l'agost de 1992. En el curs dels anys, el Consell de Redacció va experimentar, també, diversos canvis; un temps van formar-ne part Silvà Claramunt, Josep Giró i Josep Maria Riera, procedents de la publicació *Sentit*, que editaven els homes d'Acció Catòlica de Barcelona i que va incorporar-se a la nostra revista.

A partir del n. 23 (abril de 1973) i coincidint amb un canvi de disseny de

la coberta i de les diverses seccions, del qual es va encarregar Joan de Déu Soler Amigó, va caure el *Presbyterium* inicial i la revista va esdevenir definitivament *Quaderns de Pastoral*. L'autorització per a fer el canvi vam haver de demanar-la a la Delegació General de Premsa, de Madrid, i ens va ser concedida.

Josep Torrella, secretari del Consell de Redacció de QP, va ser al mateix temps secretari del Centre d'Estudis Pastorals de 1976 al 1982. És en aquest període (a partir del número 44, febrer de 1977) que Josep M. Totosaus va rellevar Josep Junyent com a director. El relleu va ser demanat per Josep Junyent i va ser acordat conjuntament amb el Consell de Redacció. Novament vam haver de sol·licitar el canvi a la Direcció General de Premsa.

Nou canvi de disseny i, ara també, un xic, de format, a partir del n. 52 (febrer del 1978), que es mantindrà fins al número 82-83 (1984), en què tornar a canviar el disseny general, però no pas el format; aquest darrer disseny era de Jaume Duch.

El mes de març del 1983, en l'etapa democràtica consolidada, mossèn Joan Carrera, considerant que ja no té sentit la ficció que l'havia dut a figurar com a propietari-editor, renuncia a tots els seus drets a favor del Centre d'Estudis Pastorals. En conseqüència, a partir del n. 77, la menció: "Empresa periodística: Joan Carrera Planas" és substituïda per: "Redacció i Administració: Centre d'Estudis Pastorals". Tot i això, les coses continuen com

sempre: el Consell de Redacció conserva la seva plena autonomia: programa els números, assumeix els “pòrtics” (articles no signats amb què s’obre cada número), decideix la incorporació de nous membres. Així la de Josep Hortet, que havia participat al Consell de Redacció inicialment i que a partir del mes de gener de 1993 s’hi torna a incorporar: després d’uns mesos, ja figura com a Secretari de Redacció al n. 137. No cal dir que QP té la seva administració i la seva economia, al marge de l’economia general del CEP.

Fi d’etapa

Quan Josep Hortet va esdevenir Secretari de Redacció, QP estava en vigílies de canvis importants. El 16 de desembre d’aquell any 1993, el nou director del CEP, Francesc Pardo, em notificava de paraula de part del President del Consell de Direcció, l’arquebisbe Ramon Torrella, que, a partir d’aquell moment, ell era també director de QP, tota vegada que m’havia estat acceptada la dimissió de Secretari del CEP.

El nou director va convocar el Consell de Redacció per al dia 11 de gener de l’any següent. Dues exclusions de la convocatòria: l’una, normal (la meva); l’altra, ja més discutible, la de mossèn Joan Batlles, al qual no se li havia comentat. Van acudir-hi tots els membres convocats menys Joaquim Pla, de Girona, que tenia un compromís ineludible. I van presentar-hi la seva dimissió el secretari Josep Hortet i Salvador Bardulet, Jaume Duch,

Josep Maria Fisa, Jesús Huguet i Mateu Terrats; només en va continuar un.

Al número 139 (1993), per bé que s’hi deia que havia estat preparat per l’antic Consell de Redacció, ja hi figurava com a director Francesc Pardo. I s’obria amb una Nota explicativa datada el 10 dia de gener de l’any 1994 i signada per l’arquebisbe Torrella, el qual donava la seva versió sobre els canvis esdevinguts al Centre i a QP, amb algunes inexactituds, com era ignorar (atribuint-me’ls a mi) els anys (1976-1982) que mossèn Josep Torrella havia estat secretari del CEP. El número 140 (març de 1994) va aparèixer ja amb un altra portada i sense la secció “Pòrtic”, en la qual la Redacció prenia posició sobre qüestions pastorals d’actualitat. A partir del número 142-143 (juliol del 1994) va canviar la mida i tot el disseny. Eren uns altres *Quaderns de Pastoral*.

Aquest petit terrabastall s’havia originat a partir de la Reunió del Consell de Direcció del Centre del dia 5 de novembre del 1993, en la qual havia de tenir lloc l’elecció de nou director en substitució de mossèn Joan Batlles, que després de cinc mandats de cinc anys i arribat als 75 d’edat ja no acceptava ser reelegit. Va ser una sessió que no dubto a qualificar d’esperpèntica. L’elecció, tanmateix, va tirar endavant i va ser donada per bona a tots els efectes, per bé que no s’havia obtingut la majoria que demanaven els Estatuts del Centre aprovats oficialment. Tots endevinàvem d’on havia sortit aquella estranya maniobra. A la vista del panorama, vaig prendre la decisió de presentar la meva dimis-

sió irrenunciable com a secretari del CEP.

Com queda prou clar en tota la història de QP, les funcions de director del CEP i director de QP –que ara es feien coincidir en la mateixa persona– no havien anat mai lligades. I la condició de director de QP i la de secretari del CEP només accidentalment coincidien, d'un temps ençà, en la meua persona, de manera que la dimissió com a secretari del CEP no em pensava pas que inclogués també el relleu com a director de QP. No es tractava, doncs, d'un relleu “normal”, com m'havia dit repetidament el nou director del CEP en notificar-me'l, sinó una destitució. Quin n'era, però, el motiu real?

El dia 19 de gener, Joan Carrera m'enviava una carta en resposta a la que jo li havia escrit el 27 de desem-

bre passat. Hi llegia, ja cap al final: “La revista (...) pertany al Centre i, per tant, correspon a aquest nomenar el director (...) Jo també penso que Quaderns, en els últims anys, ha exagerat el seu to crític fins al punt de semblar, alguna vegada, agressiu envers les actuacions de l'autoritat eclesial, atesa la institució de què forma part”. La insinuació de l'antic company de penes i fatigues dels primers anys de PQP i, des del mes de juliol de 1991, bisbe auxiliar de l'arquebisbe Ricard Maria Carles, deia prou clarament de quin cantó havien sortit, doncs, els trets i cap on apuntaven.

A partir d'aquell desembre de 1993 jo em vaig desvincular totalment d'una revista en la qual havia treballat durant més de vint-i-cinc anys. Si avui he acceptat de fer aquest article ha estat en testimoni d'amistat i confiança vers el nou director.

Els “meus” *Quaderns de Pastoral*

MONS. JOAN E. VIVES, bisbe d'Urgell i copríncep d'Andorra.

Per al número 200 de *Quaderns de Pastoral* se'm demana com la revista ha anat acompanyant el meu aprenentatge pastoral i alhora com m'ha ajudat en el meu servei “pastoral”. I el primer que em ve és agrair a Déu tots aquests anys de servei ininterromput del Centre d'Estudis Pastorals i de la revista *Quaderns de Pastoral*. Crec que és una gran ajuda el fet de poder gaudir a Catalunya d'un Centre d'Estudis Pastorals, que té com a òrgan de reflexió i expressió la revista *Quaderns de Pastoral* hereva d'altres publicacions anteriors, que ens uneix a molts subscriptors en una fidelitat “especial”. L'Església del Crist arrelada a Catalunya manté els seus senyals d'identitat també a través de les institucions de ciència i aprenentatge, i amb les publicacions amb les quals s'expressa i que impulsen el debat i la reflexió.

Els *Quaderns* d'un seminarista

Jo he estat un seminarista que, pel que sigui, em vaig anar quedant a la meva parròquia d'origen per fer l'aprenentatge pastoral. Segurament perquè hi havia un equip de preveres molt plural i treballador, on s'aprenia molt. I en aquell equip del Poblenu, al menjador, hi teníem una prestatgeria de revistes on cadascú hi sumava les que ell rebia com a subscriptor, i així se'n sumaven moltes. Hi havia una selecció de revistes internacionals queaju-

dava molt un “novincell” com jo, i li feia conèixer el que significava la formació permanent, entrada pels ulls. No hi va mancar mai els *Quaderns*, que sovint es comentaven a taula per algun article o suggeriment pastoral.

Sempre he agraït aquella època de seminarista i de diaca, pel que tenia de molt bona iniciació a tantes realitats diocesanes eclesials i socials. I una d'elles, era que aquells preveres llegendes, estudiaven les Escriptures, pregaven, s'ajudaven molt... i així continuaven la seva formació, que no ha d'acabar mai.

Els Quaderns d'aquell moment foren per a mi una lectura d'interès perquè era un lloc comú de reflexió.

Els *Quaderns* d'aquell moment foren per a mi una lectura d'interès perquè era un lloc comú de reflexió i d'autors que volien unir la ciència teològica, les dades socials i la prospectiva de l'acció pastoral.

Recordo que ja llavors, per al professor de teologia pastoral, vaig redactar un treball que estudiava la tasca realitzada pels Consells Presbiterals de

les vuit Diòcesis amb seu a Catalunya, des de la seva creació immediatament després del Concili Vaticà II. I vaig haver d'acudir a la biblioteca del CEP per a trobar tot el que havia significat el treball dels Consells. És així com vaig conèixer l'estimulant ajuda de Mn. Joan Batlles i de Mn. Josep M. Totosaus, omnipresents i sempre tan atents, així com la secretària i els amics que després hem anat teixint relacions d'amistat i de servei complementari en la comunió eclesial.

Va ser un gaudi immerescut poder rebre les aportacions properes de Mn. Batlles -tota una institució-, sempre incisiu, suggerent, joiós, "personatge" diocesà inesquivable per a un jove seminarista per la seva vinculació amb el llavors Arquebisbe meu, el recordat Dr. Jubany.

I per influx del nostre rector de seminari Mn. Joan A. Ventosa i del formador Mn. Josep Hortet, tant els meus companys de seminari com jo mateix vam quedar "compromesos" amb les revistes del país. "Calia" subscriure's, ajudar les catalanes, participar-hi si es podia, i fer-ne cas. I ja se sap, si reps la revista a casa, encara que se't vagin acumulant a vegades, acabes per llegir-les. Ens vam subscriure a forces revistes, per allò d'ajudar-les i de la cultura catalana de peatge que deia el bon amic Joan Triadú. Des de llavors, doncs, que jo he estat un fidel subscriptor de *Quaderns*.

Un jove sacerdot que continua estudiant i preparant l'acció pastoral

Així com les matèries teològiques les estudiava en la meva llicenciatura a la Facultat de Teologia, tot el que és reflexió sobre l'acció pastoral s'anava fent amb l'ajuda dels *Quaderns* i les múltiples reunions per "causes" diverses. Jo sóc d'una generació que ens vam reunir molt, potser massa... Reunions de consiliaris, d'agents per causes ben diverses, reunions de compartir la fe i els anhels pastorals, i reunions amb convidats ponents a manera de club d'opinió. Segur que em van fer bé, però ara no ho resistiria. Moltes reunions que ens mantenien molt oberts als corrents renovadors de la pastoral, encara que segur que també ens feien perdre un cert temps. Però tot era útil, i s'anaven creant xarxes de relacions a la Diòcesi, i amb les altres Diòcesis catalanes.

D'aquelles reunions en recordo sobretot unes de famoses amb Mn. Joan Carrera, inspirant una trobada renovadora de joves sacerdots de la qual en va sortir el moviment de la JOBAC; unes de nocturnes al Poblenou amb sopar fred inclòs, molt enriquidores, mescla de trobada àmplia d'amics i de recerca intel·lectual i pastoral; i unes reunions al CEP, a manera de seminari permanent de pastoral de joves, per anar-nos ajudant consiliaris de moviments diferents a acompanyar la fe dels joves militants, i anar-nos enfortint nosaltres mateixos en el servei apostòlic als fidels laics.

El CEP era lloc de trobada, de diàleg, potser alguna vegada “de conspiració”... però eren unes conspiracions molt innocents. Almenys vist a distància. I sempre reunions de molt bona fe, on han nascut les grans amistats de la meua vida sacerdotal després de les que es creen per sempre al Seminari.

Per això jo crec que el CEP i els *Quaderns* són més que un centre d'estudis i una revista. Caldria que sabéssim aprofitar-los com es mereixen i com de fet necessitem. No n'hem de recelar, ja que són plataformes i oportunitats per a les Esglésies que fem camí a Catalunya. I el camí sinodal ens enriqueix a tots.

El format dels *Quaderns* en aquells anys de tanta acció, amb alguns números monogràfics, amb articles de signatures interessants, amb aportacions més senzilles i testimonials però que partien de l'acció pastoral d'altres sacerdots, o moviments, o esglésies diocesanes, em van fer molt de bé.

Segurament quan un és capellà jove pensa que té poc a aprendre, però no és veritat. I s'ha d'obrir als altres, al contrast entre el que ell ja fa, i que té el perill de magnificar-ho, i el que altres fan, que corregeix, impulsa i obre perspectives.

En aquest sentit, si hi he trobat a faltar als *Quaderns* alguna cosa en aquells anys de sacerdot jove, ha estat major obertura a les accions pastorals naixents a Europa, o experiències afavorides pels nous moviments que sorgien i que aquí eren massa poc coneguts, refiats que amb l'Acció Catòlica

ja havíem fet l'opció preferent. Semblàvem ja molt convençuts que el que fèiem aquí era quasi tot, i a més, que tot ja era bo. Ens va faltar viatjar per conèixer més i millor altres enfocaments pastorals, sortir a veure altres realitats, traduir altres articles i apropar-ho amb complementarietat al que ja fèiem a les Diòcesis de Catalunya. És bo reflexionar el que aquí anem fent, però si no ens volem empobrir i tancar, cal “*sentire cum Ecclesia*”, concordar amb l'Església Catòlica Universal, que troba unitat i comunió dins la pluralitat que l'enriqueix i amb fidelitat a la Seu Apostòlica.

Un bisbe que ha de continuar formant-se

Per més que el bisbe sigui un “messtre” de la comunitat, un cop és ordenat ha de formar-se en molts camps que desconeixia i ha de continuar formant-se al llarg de la vida. Recordo ara que un punt que en aquell moment va sobtar, en ser dit a l'aula dels debats del Concili Provincial Tarraconense de 1995 pel bisbe de Girona Mons. Campodon, fou que també als Bisbes ens calia una formació permanent i que calia pensar-hi en el pla que les Diòcesis haurien d'encarregar al Centre d'Estudis Pastorals.

Crec que precisament és al CEP i de retruc als *Quaderns*, que se'ls assigna una feuada al Concili Provincial en ordre a l'aplicació de les resolucions conciliars; surt en moltes ocasions. No sé si després a les diverses diòcesis ho hem acabat de dur a terme. Potser perquè hem dit que cada diò-

cesi ja es faria el seu pla de formació, i així ha resultat una oportunitat desaprofitada...

Formar-me com a bisbe ha de ser una prioritat, precisament perquè les moltes ocupacions fan viure un dia a dia trepidant, dispers, molt actiu i ple. Estic convençut que sense pregària i reflexió la font s'asseca.

Certament que sobretot el bisbe està cridat a estimar la Paraula revelada, ha de dedicar molt de temps a la *lectio* i a l'oració, però també ha d'estar al dia de les publicacions, llibres, articles, pensament en camps tant diversos com la teologia, la filosofia, la sociologia, l'espiritualitat..., però sobretot la pastoral, que és un subjecte molt ampli. I si un, a més, és copríncep ha d'estar al dia de premsa, història, dret, idees polítiques i valors que vivifiquin la democràcia.

Per tot això, entre altres publicacions, miro de llegir-me i seguir els *Quaderns* així que m'arriben. També ells m'acompanyen en el meu servei episcopal.

De fet, torna a ser una prioritat l'enfortiment de la comunió pastoral entre les ara deu Diòcesis de Catalunya, separades en dues províncies i a l'espera de la regió que unirà canònicament. Nous bisbes, nous orígens, moment de baixada de vocacions, necessitats d'equips pastorals per arxi-prestats o comarques fets de preveres, religiosos i laics, accents espirituals i pastorals nous i diferents, reptes de la vida democràtica i de la laïcitat que no ens esperàvem, un pensament dèbil

que tot ho debilita, i un relativisme que tot ho corca... I per més que tinguem les Facultats de Filosofia i de Teologia, i que a cada Diòcesi ja hi hagi uns Centres de Ciències religioses que ajuden molt, no crec que el CEP i la Revista *Quaderns* siguin sobers, sinó al revés útils i necessaris, si estan ben orientats i saben acompanyar el treball que cada Diòcesi vol anar fent amb el seu pla o els seus objectius prioritaris pastorals.

Els bisbes de Catalunya crec que hem fet un esforç per designar per al CEP persones de vàlua en el Consell Directiu, i delegats diocesans interessats. Deurà ser entre tots que haurem de mantenir la seva funció. Renovar la relació entre la Facultat de Teologia i el CEP, fer una bona avaluació dels consells pastorals i presbiterals per redimensionar-los i reactivar-los, ajudar la reflexió que els Secretariats Interdiocesans ja van fent, i que podria millorar, acostar a Catalunya figures de la reflexió pastoral d'actualitat d'Europa i de l'Església Universal perquè puguem aprendre i millorar... Segur que ja hi haurà qui hi pensi.

Aquest ha estat el recorregut de *Quaderns* per la meva petita història. Actualment valoro com a Bisbe la Revista *Quaderns de Pastoral* perquè m'ajuda a saber enfocaments que es fan des de Catalunya, m'interpel·la a estar més atent al que ve de fora de mi i de fora dels meus col·laboradors a Urgell, siguin preveres siguin consells. I és per això que li auguro a la revista un futur de servei amb bona continuïtat amb aquests 200 números que arrodoneixen una tasca molt ben feta i amb tants anys.

Set bons desigs... o bons auguris

MONS. JOAN CARRERA, bisbe auxiliar de Barcelona i antic editor de *Quaderns de Pastoral*.

Aquests *Quaderns* van intentar una primera sortida –avortada per la censura civil– el 1966, amb el nom de *Presbyterium*. Va ser a partir de 1969 i amb el mateix nom actual que van aconseguir d'aparèixer regularment fins avui. I amb esperança, encara, d'un llarg futur...

Des de bon començament van expressar la il·lusió que els feia poder reprendre, d'alguna manera, la tradició d'*El Bon Pastor*, la revista de la clerecia catalana que havia dirigit Carles Cardó abans de la guerra civil. Era un referent que valoràvem molt i que aleshores consideràvem llunyà. Pensant-hi avui, m'adono que només feia trenta anys de la seva desaparició, el 1936, i que ara, en canvi, ja en fa quaranta des d'aquell primer *Presbyterium*...

Naixíem en plena eufòria postconciliar... Caminàvem cap a la democràcia... Teníem una gran confiança en l'esdevenidor... És veritat que ja començaven a no sortir-nos alguns dels números dels nostres càlculs més optimistes. Però érem joves i l'ambient de l'època era, en tots els camps, de confiança en el progrés. Mirant el gruix que fan tants anys passats i sense ganes d'entretenir-m'hi ara, em pregunto: com seran, eclesialment, els trenta o quaranta anys que vénen? Preveure el futur seria temerari, si més

*Com seran,
eclesialment, els
trenta o quaranta
anys que vénen?*

no per part meva. Una cosa, en canvi, és sempre possible i no resulta cara: desitjar. Per això, cedint a l'amable invitació del director actual de *Quaderns de Pastoral*, m'avinc a expressar set desigs de cara al primer terç, si més no, d'aquest segle XXI que tot just hem començat... i que jo no acabaré.

1. De totes les il·lusions que ens va fer néixer el Vaticà II, la que més desitjo que avanci a l'Església és la seva proximitat –especialment la dels pastors– al poble real, a la gent senzilla, a la mentalitat de l'època. Això no serà possible sense la superació de vanitats, d'afany de protagonisme, de barreres psicològiques... L'experiència de cinquanta-dos anys de ministeri pastoral m'ha fet veure dues coses, sobre això. Una de greu: que l'antiga polèmica dels apòstols sobre qui d'ells era el primer... continua viva en els nostres dies, i que de la consigna de Jesús, “entre vosaltres no ha de ser així”, no en fem prou cas. L'altra no és, en sí, tan greu, però dóna resultats fatals: que sovint, tot i tenir pocs diners, tot i ser, en el fons, humils i no pintar gran

cosa en el món d'avui, mantenim una façana que fa pensar tot el contrari.

Que el zel per la veritat no prevalgui sobre l'atenció a la caritat.

2. Que el zel per la veritat no prevalgui sobre l'atenció a la caritat. Una i altra han d'anar sempre juntes, altrament es deformen. Però si, per feblesa humana, defallim, sempre em semblarà molt més greu tenir el cor sec que el cap emboirat. La pastoral té més vocació de crear sintonies que de "cantar veritats". D'altra banda, convé que no ens excedim en la seguretat: "ara hi veiem de manera fosca, com en un mirall poc clar" (1 Co 13, 12). En tot cas el rostre de l'Església ha de transparentar en primer lloc la misericòrdia de Jesús. Estem més lluny de la societat actual que no ho estava Jesús dels publicans i dels pecadors. Creixen en el nostre món occidental els col·lectius que no comparteixen el nostre model de vida o que, fins i tot, en proposen d'alternatius. El meu desig seria veure l'Església asseguda a taula amb ells, com el Senyor.

3. D'aquest amor a les persones que vol reflectir i projectar l'amor que Déu ens té, neix la missió. Als capellans de la meva generació ens van marcar, ja en l'última etapa de la vida de Seminari i en l'inici del ministeri parroquial, el llibre de Godin i Daniel *La France Pays de mission*, i la creació de la *mission de France* i la *mis-*

sion de Paris. En realitat, la necessitat que llavors començava a constatar-se de passar d'una pastoral de conservació, de cristiandat, a una de missió, és molt més clara i urgent avui. Però no sé si ha crescut el grau de conscienciació que en tenim. Es parla, sí, de la prioritat de l'evangelització, però s'oblida, sovint, que això comporta centrar els esforços en el desvetllament de la fe de les persones i de les comunitats, deixant en segon terme les lleis, la protecció de l'Estat, el marc sociocultural. Desitjo una represa de l'estil missioner. M'agradaria –cosa difícil– que els capellans joves conguessin la vida de l'*abbé* Godin que va escriure Glorieux, i la de Cardijn, i fins i tot que llegissin *Les saints von en enfer* de Cesbron... És un dir.

4. Hem avançat molt en sensibilitat social. Avui no és fàcil trobar un feligrès que et digui el que va dir-me un catòlic acreditat quan jo era vicari de la Barceloneta i amb les noies de la JOC fèiem classes d'alfabetització: "Per què tantes ganes d'instruir-los? En això s'equivoca, mossèn. Miri, mentre hi hagi *burros*, anirem a cavall". Ara tothom, i els cristians particularment, està contra la marginació social. Però... i la de caràcter moral o religiós? Hi ha poca sensibilitat davant el fet que a tants no els hagi arribat la proposta de l'Evangeli que hem estat enviats a fer. Ens hi avenim massa fàcilment. Ja no ens passa gaire allò del cardenal Suhard que es despertava de nit pensant en la seva responsabilitat d'evangelitzar Paris... M'agradaria que no ens quedéssim tranquils amb la feligresia de sempre, encara que faci unes celebracions molt reeixides... De

vegades sembla com si féssim una mala barreja de categories antigues i noves: es tractaria de salvar l'ànima, que deien abans... tothom se salva, que tendim a pensar ara... no cal, doncs, amoïnar-s'hi massa... Ens saltem així la dimensió temporal: l'experiència de Jesús dóna felicitat ara.

5. El cinquè desig gira al voltant d'aquella condició que Joan Pau II posava com a condició indispensable per a una nova evangelització: un nou ardor. Si volia justificar la tònica de fredor que domina en molts sectors de les nostres comunitats diocesanes i, especialment, del clergat, trobaria raons de pes per fer-ho. Però no val la pena. Trobo més útil prendre consciència del mal que no pas excusar-lo. La manca d'una expressió càlida de la fe, tenir sota sospita el sentiment, valorar molt el coneixement doctrinal i poc l'experiència, no posar prou en relleu la bellesa d'una vida cristiana i massa les seves dificultats, l'exacerbació del sentit crític, sobretot respecte de l'Església... són coses que dificulten l'evangelització. En el fons es tracta d'una pèrdua del sentit de la gratuïtat. Ve d'aquí no només una manca d'ardor, sinó també d'alegria. M'agradaria que fóssim capaços de mostrar més clarament el goig de la salvació de manera que la féssim desitjable.

6. Probablement el futur de la nostra pastoral no serà espectacular. Ho ha estat mai? L'objectiu possible i indispensable per a avançar és la formació de comunitats vives, d'un nucli dur a partir del qual arribar a la comunitat més ampla i evangelitzar. Tinc la

L'objectiu possible i indispensable per a avançar és la formació de comunitats vives.

impressió –l'he tret del contacte directe amb moltes parròquies– que aquest nucli en els últims anys s'ha afeblit. Fa, posem, trenta anys, el trobaves a tot arreu. En versió més clàssica: persones i famílies amb freqüència de sagraments, d'una certa finor espiritual... I en versió més nova: grups de militants de moviments especialitzats. Aquests nuclis eren el punt d'arrencada i el suport moral de la pastoral dels preveres. Ara impressiona veure molts capellans desguarnits, amb pocs suports de caràcter pastoral. Les dues dimensions de la pastoral de Jesús eren la presència al carrer, amb la gent, la seva accessibilitat... i la formació del nucli dur, els deixebles. També ens falla, de vegades, la primera: hi ha gent que es queixa de no trobar mai el capellà. Però em refereixo especialment a la segona. El nucli dur és el que resta quan un sacerdot se'n va d'una parròquia. Cal centrar-hi l'interès. Resulta dur començar, és a dir, passar de 0 a 1, a 2, a tres... Després, cada vegada una mica menys...

7. Això em porta a subratllar la importància d'esmerçar temps en els contactes personals. Quan hom revisa el seu treball pastoral, hauria de preguntar-se sempre: quantes hores al mes dedico als contactes personals? Cardijn, per exemple, deia que els pri-

mers militants els havia format així. Val a dir que en aquests contactes el pastor ha de donar molt, però també rep molt. És molt diferent parlar des de fora, ni que sigui un fora eclesial, que comunicar-se des de dins. Acabo, seguint aquest fil, amb un últim desig: que no ens estaquem en una pastoral de mínims. En general, el clergat diocesà tenim una especial aptitud per a ajudar les persones allunyades o poc iniciades. Sabem comprendre-les, acollir-les i valorar les seves petites passes. Això és un valor que no hem de perdre. Però tenim el perill d'instal·lar-nos en una pastoral de mínims que decebi la minoria –petita, però molt important– dels qui cerquen més. Podria posar exemples de persones decebudes: de la poca valoració de la missa dels dies ferials, de la dificultat de trobar confessors fàcilment assequibles, de la manera poc delicada de valorar els processos interiors, de la presumpció exagerada que ningú té

interès per la vida espiritual... No són aquestes les actituds més favorables al desvetllament de vocacions al laïcat compromès i al ministeri ordenat. De vegades, sense adonar-nos-en, fem que alguns vagin a cercar en àmbits més restringits el que també haurien hagut de poder trobar entre nosaltres.

Posat a desitjar, no acabaria... Però set és un bon número. Sóc conscient que són desigs de vell, per a bé i per a mal, i que comporten, probablement, elements polèmics. Tant de bo en féssim tema de discussió. Es tracta de sumar veus i de garbellar. Es tracta, sobretot, de mirar cap endavant amb una gran confiança en el Senyor de la història que resta viu entre nosaltres. M'agradaria que *Quaderns de pastoral* esdevingués en el futur, com ho ha estat durant quaranta anys i encara més plenament, el *meeting point* dels treballadors pastorals de Catalunya.

Teologia pastoral i evangelització de la societat emergent

MN. RAMON PRAT, prevere del bisbat de Lleida, director de l'IREL i professor de Pastoral a la Facultat de Teologia de Catalunya. Article publicat a la *Revista Catalana de teologia* l'any 2002.

L'objectiu d'aquest article és reflexionar a l'entorn dels nous reptes que té plantejats la comunitat cristiana en el moment present, les repercussions que tenen aquests desafiaments en la teologia i sobre la conveniència de crear un departament de teologia pastoral dins la Facultat de Teologia de Catalunya, per tal de fer recerca i buscar les solucions adients. En aquesta perspectiva, l'article segueix una reflexió teològica encetada l'any 1974 quan, en acabar la tesi doctoral, vaig prendre consciència de la radicalitat d'aquests nous reptes. Aquesta reflexió teològica, que he anat realitzant des de llavors, m'ha anat portant a repensar el sentit i el lloc de la teologia pastoral en el conjunt dels estudis teològics.¹

Efectivament, vaig prendre consciència de la importància de la reflexió teològica pastoral mentre anava fent la recerca de la tesi doctoral sobre l'ambient d'increença emergent i l'ateisme creixent entre els estudiants universitaris del període posterior a la revolució del "maig del 68". En el text de la tesi hi ha planes redactades a partir de la recerca teològica, que llavors podien ser considerades com a descripció dels símptomes, però que avui són una realitat que repta tota la comunitat cristiana.² Les conclusions de la tesi, apuntades llavors en aquell informe teològic com unes tendències antropològiques i teològiques en vista al futur, amb el pas d'aquests anys han esdevingut una realitat patent i candent

1. Vegeu el text de la tesi, publicat amb el títol *Fe i universitat d'avui. Informe teològic*, Nova Terra, Barcelona, 1977. Al cap d'uns anys de docència vaig publicar el text del tractat de Teologia Pastoral, amb el títol *Compartir la joia de la fe. Propostes per una teologia pastoral*, Herder-FTC, Barcelona, 1985 (traducció castellana *Tratado de teologia pastoral. Compartir la alegría de la fe*, 2a edició, Secretariado Trinitario, Salamanca, 1995). Veure, també, les publicacions posteriors de llibres sobre diversos aspectes de la teologia pastoral: *La misión de la Iglesia en el mundo*, S/M, Madrid, 1989; *El dinamismo de la comunión eclesial*, Secretariado Trinitario, Salamanca, 1989; *Rentar els peus. Diàlegs interiors postconciliars*, Pagès Editors, Lleida, 1996 (trad. castellana ... *Y les lavó los pies. Una antropología según el evangelio*, Milenio, Lleida, 1997) i *El fil de la vida. Quinze imatges humanes de llibertat*, Pagès Editors, Lleida, 2002.

Entre els articles publicats, veure especialment: "La teologia pastoral en el conjunt dels estudis teològics", dins la *Revista Catalana de Teologia*, XXI/2 (1996) 343-375. "Meditació a l'entorn de la teologia pastoral", dins la *Revista Catalana de Teologia*, XXVI/1 (2001) 129-166.

2. *Fe i universitat d'avui*, p. 431-442.

que no solament desafia la pastoral universitària, sinó l'acció de tota l'Església en aquest començament del segle XXI.³

La verificació pràctica actual de moltes de les conclusions de la tesi formulades ja fa unes dècades, doncs, estimula a continuar avançant en la reflexió teològica pastoral amb llibertat, però sense perdre les arrels de la recerca iniciada en els anys seixanta i setanta.

L'article tindrà tres parts. En un primer moment, faré una reflexió sobre la situació sociopastoral de la Catalunya actual, extrauré els reptes i signes d'esperança que hi ha al darrere de la situació i formularé una hipòtesi de treball. D'aquesta reflexió extrauré algunes qüestions antropològiques i teològiques candents que demanen una resposta urgent. En un segon moment exposaré les raons que aconsellen la conveniència de crear un departament de teologia pastoral dins de la Facultat de Teologia de Catalunya i analitzaré, també, els aspectes jurídics per a constituir aquest departament. Finalment, suggeriré l'itinerari a seguir per a endegar el departament d'una manera correcta i adequada.

I. La situació sociopastoral actual de Catalunya

L'Església catalana ha viscut un

procés de canvi molt intens des que va acabar el Concili Ecumènic Vaticà II. Aquest procés ha tingut diversos moments, marcats per l'evolució de la societat en general i de la mateixa Església en particular.

1. Els moviments socials

Els canvis de la societat occidental dins del procés de secularització dels darrers segles han estat molt intensos i han plantejat unes noves qüestions a la humanitat. En referència a la situació de la justícia en el món, la qüestió obrera es va anar convertint en la qüestió social i, actualment, ha esdevingut la qüestió mundial.⁴ Una de les preguntes de fons del nostre temps és el repte de la pobresa en el món i la marginació de persones, de grups i de pobles sencers que genera aquesta marginació i el creixent nivell de violència que es dona arreu.

Repte de la pobresa en el món i la marginació de les persones.

Aquesta situació és més punyent perquè el progrés científic, tècnic i econòmic és notable, tot i que només

3. Vegeu els resultats de la consulta realitzada entre els cristians de Catalunya, com a preparació als treballs del Concili Provincial Tarraconense realitzat l'any 1995. Aquesta consulta, que es va fer durant l'any 1994, conté moltes afirmacions ben similars a les dels estudiants universitaris dels anys 1969-1974.
4. Antoni M. ORIOL, *Doctrina social de la Iglesia*, Noticias Cristianas, Barcelona, 1999, p. 3-19.

una minoria pot gaudir dels seus fruits. El progrés científic i tècnic ha creat un ambient d'autosuficiència, però, també d'individualisme i d'escepticisme. Per altra banda, la integració d'aquest progrés en l'escala de valors de la humanitat és un camí lent i gens fàcil.

El col·lapse del món comunista, significat per la caiguda del mur de Berlín, ha creat una situació política mundial dominada totalment pel neoliberalisme. Aquesta tendència econòmica ha donat lloc a un capitalisme salvatge que no té gairebé gens en compte la dignitat de la persona, sinó solament els interessos econòmics i del poder establert.

Al nostre país, a més a més, s'ha produït el canvi de model polític de la dictadura a la democràcia. Aquest canvi polític ha anat acompanyat d'un canvi econòmic, social, cultural, ètic i, també, religiós. Tot i que aquestes dimensions del canvi són similars a les dels altres països occidentals, a casa nostra s'ha fet d'una manera molt accelerada i això ha fet que sovint sigui més superficial.

Aquests moviments socials han tingut unes repercussions significatives en la dimensió religiosa de l'ésser humà i, especialment, en la joventut. El model dels anys seixanta, que té el seu clímax en el "maig del 68", fou una provocació i va significar una interpel·lació al model social establert i, al mateix temps, la recerca d'un nou model de convivència i de justícia. El fracàs d'aquell intent, més idealista que real, va donar pas a una tendència a l'evasió, a la recerca de la salvació

individual i a una crisi i replantejament dels valors. Actualment, l'actitud més difosa és l'individualisme. Tanmateix, hi ha alguns moviments de voluntariat que segueixen d'alguna manera aquella intuïció de la necessitat de canvi social, però aquests moviments tenen una presència social relativa.

Aquesta situació social, també, té uns altres aspectes positius, perquè vivim en un món on el que passa és conegut i, aleshores, per mitjà del compromís personal, de les associacions intermèdies i dels organismes internacionals, és possible plantejar i anar buscant la solució dels problemes esmentats. Manca però, la preparació de persones dins l'Església que amb la seva veu crítica i profètica denunciïn les causes profundes de la situació i la manipulació d'alguns mitjans de comunicació que presenten la conjuntura social segons els interessos d'una minoria dominant.

Els mitjans tècnics i el desenvolupament econòmic podrien permetre alimentar tota la població de la terra. Però això demana un compromís mundial a favor de l'educació dels pobles per a poder aprofitar els recursos de cada lloc i, al mateix temps, exigeix una nova distribució dels béns de la terra.

Els mitjans de comunicació poden alienar les persones i encaminar-les vers l'anomenat "pensament únic", però també podem oferir una informació correcta i estimular la interrelació entre les diverses cultures i les diverses recerques que es van realitzant en el concert mundial.

Al mateix temps s'ha produït un altre fenomen nou important per a la humanitat, i és l'encontre entre les grans religions de la terra. Aquesta nova situació intercultural i interreligiosa, a banda de les dificultats de convivència que inicialment comporta, més a llarg termini pot ser una avinentesa per a desenvolupar l'actitud de la solidaritat i de la compassió entre els pobles i, assenyaladament, envers els pobres. Aquests corrents humanistes i religiosos, que treballen a favor de la justícia i la llibertat, són presents a Catalunya.

2. Els moviments eclesials

A banda que tots aquests moviments socials han tingut i tenen repercussió en la vivència de la fe, dins la mateixa Església s'han donat uns moviments interns importants que són els que varen preparar el terreny per a la celebració del Concili Vaticà II. A Catalunya aquests moviments socials i eclesials han estat significatius.

Entre aquests moviments en podem destacar alguns. El moviment li-

túrgic fou el que va fer descobrir la urgència de viure la dimensió festiva de l'Església neotestamentària i dels primers segles del cristianisme; aquells estudis històrics i teològics varen donar lloc a la Constitució *Sacrosanctum Concilium*.⁵ Els moviments bíblic i patristic, estudiats i reflexionats a fons per la teologia anterior al Concili, especialment la teologia centreuropea i francesa, generaren un pensament teològic que va donar lloc a les Constitucions *Dei Verbum* i *Lumen Gentium*. Els moviments social, laical i sacerdotal van estar a la base de la Constitució Pastoral *Gaudium et Spes*.⁶ Els moviments ecumènic i missioner foren la música de fons per a la Declaració sobre la llibertat religiosa, la potenciació de l'ecumenisme i el decret *Ad Gentes* sobre la missió de l'Església en el món.⁷

Tots aquests documents, en el seu conjunt constitueixen encara avui un cos doctrinal important per a la renovació de l'Església. En aquell moment històric, aquestes propostes de renovació conciliar varen ésser rebudes molt bé per la majoria dels cristians de Catalunya i es va fer un gran esforç per a posar-les en pràctica.⁸

-
5. La Facultat de Teologia de Catalunya va tenir un paper rellevant en aquests estudis històrics i teològics litúrgics. El Centre de Pastoral Litúrgica va realitzar, i segueix realitzant encara avui mitjançant les seves publicacions, una tasca important.
 6. Vegeu els comentaris sobre diversos documents del Concili Vaticà II fets pel Dr. Josep Perranau i, especialment, el de la *Constitució dogmàtica sobre l'Església*, Col·lecció Constitucions i Decrets del Concili Ecumènic Vaticà II, Castelló de la Plana, 1965
 7. La Facultat de Teologia de Catalunya està col·laborant en una nova edició dels documents conciliaris, mitjançant la introducció a les diverses constitucions, decrets i declaracions, feta per professors de la Facultat.
 8. Pot ajudar molt a comprendre l'abast de la doctrina conciliar, el coneixement històric dels debats dins les sessions conciliaris, tot rellegint les publicacions del P. Yves Congar *Diario del Concilio*, Estela, Barcelona 1962-1965 i, també, del periodista José L. Martín Descalzo al diari *La Gaceta del Norte*, 1961-1965.

Efectivament, les diòcesis catalanes varen viure aquests canvis socials i varen realitzar un esforç molt important per aplicar les resolucions conciliaris. En realitat, no es tractava de fer uns canvis espectaculars innovadors, sinó d'aplicar les intuïcions i les reflexions teològiques pastorals realitzades pels diversos moviments eclesials que varen preparar el terreny per a la convocatòria i la realització del Concili Vaticà II.⁹

Aquesta etapa representà una renovació important de les diòcesis catalanes. És un període en el que, per a la reflexió, la difusió i l'aplicació conciliar, varen tenir una importància cabdal dues institucions d'àmbit català situades a Barcelona: La Facultat de Teologia de Barcelona, en les seves dues seccions de Sant Pacià i de Sant Francesc de Borja, i el Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes.

Tanmateix, poc a poc, ens vàrem anar adonant que la renovació eclesial no era solament una qüestió de formes més o menys profundes, sinó principalment d'una renovació de fons i que, per això, implicava una transformació constant, pacient i a llarg termini. La investigació històrica sobre la renovació litúrgica¹⁰ i catequètica,¹¹ la renovació de les parròquies¹² i el desenvolupament dels moviments laïcals apostòlics,¹³ que en gran part encara està per fer, pot aportar molta llum per comprendre la creativitat i el compromís d'aquells anys.

Aquesta presa de consciència de la dificultat de la renovació eclesial va fer que, amb el pas dels anys, algunes persones sentissin cansament, que altres perdessin la il·lusió, que alguns sectors importants eclesials abandonessin l'esforç i, finalment, que uns altres reaccionessin pensant que la re-

-
9. Vegeu l'obra en cinc volums, dirigida pel professor Giuseppe Alberigo, *Historia del Concilio Vaticano II*, Peeters-Sígueme, Leuven-Salamanca. L'edició castellana és a càrrec del Dr. Evangelista Vilanova, 1999-2002.
 10. Vegeu l'estudi del professor Joan Bellavista *El Centre de Pastoral Litúrgica de Barcelona (1958-1983)*, Barcelona, 1987.
 11. Els *Butlletins de Catequesi* del Secretariat Interdiocesà de Catequesi de Catalunya i Ballears (SIC), les nombroses publicacions i la llarga tradició de les Escoles d'Estiu per a catequistes, són un material bàsic per a investigar la història de la renovació catequètica.
 12. La participació de Catalunya en els Col·loquis Europeus de Parròquies ha estat notable i, encara avui, continua essent molt remarcable. Les actes d'aquests col·loquis podrien proporcionar els materials per a una tesi doctoral que donés compte dels intents realitzats per a la renovació del tarannà i de les estructures parroquials.
 13. Catalunya ha tingut diversos presidents i consiliaris mundials dels moviments apostòlics, que han estat reconeguts internacionalment. A manera d'exemple, podem destacar l'homenatge a Mn. Bonaventura Pelegrí, organitzat el dia 1 de febrer de l'any 2002, conjuntament per Pax Romana Internacional, el Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes i l'Institut Superior de Ciències Religioses - IREL de Lleida. Veure la publicació *Església i societat en diàleg* (Pagès Editors, Lleida, 2001), on hi ha 31 col·laboracions de nivell local, català i internacional. Podria ésser molt il·luminador per a l'acció pastoral, doncs, analitzar i reflexionar teològicament l'experiència històrica viscuda per tots aquests membres de les Esglésies de Catalunya

novació no era possible. És difícil realitzar l'anàlisi d'una crisi des del seu interior, perquè les persones tendim a simplificar les anàlisis. Tanmateix, quan es podrà fer aquesta anàlisi, al costat dels errors comesos, es destacaran dos aspectes molt positius i bàsics per a la vivència de la fe. L'anàlisi històrica reconeixerà que fou una generació que va estimar la gent del seu temps i que va intentar transmetre la fe a les persones del seu entorn.¹⁴

Tanmateix, hi ha també uns altres sectors eclesials que no solament no han abandonat la renovació conciliar, sinó que la viuen amb un compromís conscient i conseqüent. Quan es mira a la realitat humana en blanc i negre es tendeix a l'eufòria o la depressió, però si ens atensem a la realitat tenint en compte la seva complexitat, podem descobrir que totes les generacions humanes són ambigües i que hi ha tot tipus de posicions. Una mirada a la realitat socioeclesial actual mostra que hi ha molts reptes, però també hi ha signes d'esperança.¹⁵

Aquesta situació complexa i difícil ha generat en l'ambient actual eclesial una doble reacció que es va fer ben palesa durant la celebració del Concili

Hi ha una actitud involucionista a causa de la por a la magnitud dels reptes actuals.

Provincial Tarraconense. D'una banda, hi ha una actitud involucionista que, a causa de la por a la magnitud dels reptes actuals, vol retornar al passat i que, fins i tot, no té cap recança en afirmar que "aquests anys postconciliaris no han servit per a res". De l'altra banda, també hi ha una actitud de dolor i de ressentiment que, també a causa de la por a la complexitat del món contemporani, voldria reduir la renovació eclesial a algunes qüestions que, sense negar que tinguin la seva importància, no expliquen suficientment la crisi religiosa actual.¹⁶

A banda d'aquesta polarització, hi ha un factor que encara posa les coses més difícils que, justament, és la incapacitat de dialogar i d'escoltar-se els uns als altres i que de vegades, fins i tot, és una actitud que tendeix a fer una caricatura de la posició dels con-

14. Diversos autors, *Què en queda del Concili Vaticà II?*, Saurí, Barcelona, 1992.

15. Són les persones que mantenen viva la renovació de les parròquies, especialment la renovació litúrgica i catequètica; el nombrós voluntariat a l'entorn de Càritas i altres institucions de compromís social; els militants dels moviments apostòlics a l'entorn de l'Acció Catòlica i altres organitzacions; i, especialment, les institucions que no han renunciat a continuar el diàleg de l'Església amb el món, en fidelitat a l'evangeli i, al mateix temps, a la recerca de solucions davant els reptes del nostre temps.

16. El Concili Provincial Tarraconense (CPT) va ser conscient d'aquesta situació, no la va eludir i va invitar a recuperar el diàleg entre aquests dos sectors polaritzats, per tal d'aprofitar els aspectes positius de tothom, sense cap excepció. Vegeu la resolució n. 1 del CPT.

traris. Aquesta manca de diàleg ha fet que el tancament sigui progressiu i que cada sector sigui cada vegada més incapaç d'aprendre dels altres. La situació de divisió interna de l'Església és un repte encara més greu que els mateixos desafiaments externs que venen de la secularització i dels nous dinamismes de la societat contemporània.¹⁷

Necessitat de recerca religiosa en aquest món occidental pluralista i secularitzat.

Entre ambdues posicions, hi ha la massa del poble de Déu que viu un gran desconcert, perquè s'adona de la necessitat de recerca religiosa en aquest món occidental pluralista i secularitzat, però que no troba un espai adequat dins l'Església per a posar-se en camí, per a debatre a fons les necessitats reals de la comunitat cristiana i de tota la societat i, en definitiva, per a encarnar amb joia l'originalitat de la fe cristiana en aquest inici del tercer mil·lenni.

La Facultat de Teologia de Catalunya i, també, el Centre d'Estudis Pastoral de les Diòcesis Catalanes tenen una nova responsabilitat històrica per a donar resposta a aquesta situació, de la mateixa manera que la varen tenir en acabar el Concili Vaticà II. En la seva experiència històrica, donat que guarden el record dels encerts i dels errors comesos en l'aplicació de la doctrina conciliar, poden continuar la recerca iniciada llavors, poden enriquir-la amb la pràctica d'aquestes dècades i, en definitiva, poden acompanyar teològicament i pastoralment aquesta nova situació.¹⁸

3. Nous reptes i nous signes d'esperança

Per a la renovació pastoral cal partir sempre de la realitat viscuda per a detectar i descobrir un punt de partida vàlid per a endegar el nou dinamisme. La situació present planteja a les Esglésies de Catalunya uns nous reptes i uns nous signes d'esperança. Entre els més importants i recurrents, val la pena de subratllar-ne alguns.¹⁹

17. En aquest conflicte s'hi barreja la reflexió racional amb altres aspectes més inconscients com poden ser les ferides existencials i les lluites de poder. Pot ajudar a fer aquesta anàlisi el llibre de la professora de l'Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida, Carme Agustí i Barri, *Feblesa i plenitud. Psicopedagogia de l'harmonia de contraris*, Pagès Editors, Lleida, 2000. En aquesta perspectiva, també, va ser important i il·luminadora la intervenció de la Dra. Marta Trepà, vicepresidenta de la Fundació Vidal i Barraquer i professora de psicologia de la Universitat de Lleida, dins dels debats del Concili Provincial Tarraconense. Cf. les actes conciliars.

18. És urgent reprendre el diàleg entre les dues institucions, que ja es va iniciar fa anys, per a unir els esforços que s'estan fent a cada institució i posar-ho al servei de l'Església i de la societat.

19. En aquesta anàlisi seguiré la metodologia teològica de la *Lectura creient de la realitat*. Vegeu el tema n. 8 de *La misión de la Iglesia en el Mundo*. Ed. S/M, Madrid, 1989. Vegeu

El moment històric actual de canvi antropològic, polític, social i cultural de la humanitat –que no és solament un canvi conjuntural sinó també un canvi d'època– exigeix una nova reflexió teològica i pastoral, que tingui en compte el nou model social que va emergint. La crisi de la humanitat, a banda que conté en si mateixa les noves preguntes religioses de les persones, ofereix uns nous punts de referència per a fer front a les mateixes preguntes. El que ens cal és estar molt atents a aquestes noves preguntes i a aquests nous punts de referència. N'hi ha prou amb detectar algunes de les qüestions bàsiques que plantegen les ciències de la naturalesa i de la persona per a prendre consciència de les noves tasques que es plantegen a la filosofia i a la teologia. Aquesta reflexió ha d'heretar del passat l'experiència de tot el camí teològic recorregut, gràcies als moviments renovadors anteriors al Concili Vaticà II i a la reflexió teològica i pastoral postconciliar però, al mateix temps, ha de ser capaç d'innovar els mètodes, els plantejaments, el llenguatge i la proximitat a l'ésser humà contemporani. Aquesta capacitat de resposta innovadora és determinant per tal que la reflexió filosòfica i teològica no acabi per ésser irrellevant.

És veritat, també, que vivim uns temps difícils i de desconcert de molta gent, però aquesta mateixa època, malgrat la seva complexitat, pot ser

favorable per a endegar i realitzar un nou diàleg obert als altres i viscut des de la pobresa de tothom.

Una mirada al fons del dinamisme de la societat actual ens pot permetre observar que es va produint el canvi accelerat d'una visió tradicional a una nova situació emergent. Entre les característiques d'aquest dinamisme de canvi hi ha les següents: el pas d'una societat més o menys estàtica a una societat canviant, d'una societat uniforme a una societat plural, d'una societat edificada en l'autoritat a una societat edificada en la llibertat de consciència, d'una actitud tancada en el propi grup a la necessitat de diàleg i de comunicació, de l'actitud de superioritat a la igualtat en i per al servei, de la seguretat tancada a la creativitat i a la imaginació, de les normes i lleis formals a la inseguretat i a la responsabilitat, de la garantia material a la insatisfacció i a la recerca interior, d'una comunitat cristiana de masses a l'emergència de petites comunitats frateres i vives.

Davant d'aquesta situació de canvi emergent, cal fer pactes de cooperació per tal que entre tots puguem complementar-nos, ser més imaginatius i, des de l'experiència del testimoni i de la comunió, puguem esdevenir un pont vivent entre la realitat social emergent i la novetat de l'evangeli. És en l'interior d'aquest nou dinamisme on pot cultivar-se i anar emergint una veu profètica significativa, que treballi per la presència de la

també l'article "La lectura creyente de la realidad, una metodología teológica pastoral", dins de *Verdad y vida* 232 (2001), p. 485-504

dona en tots els nivells socials, que potenciï la predilecció pels “diferents” i que busqui la seva integració.

En aquest moment no hi ha lloc per a les actituds arrogants i, en canvi, aquesta pobresa col·lectiva pot ésser un bon punt de partença per a compartir el que tenim i per a convertir les dificultats en oportunitats per a créixer comunitàriament. Una actitud bàsica per a aquesta nova etapa és la humilitat intel·lectual, perquè aquesta actitud és la porta oberta a la descoberta de la veritat i el camí planer per a realitzar una tasca positiva entre tothom, cercant el que ens uneix per damunt del que ens separa, tal i com va afirmar de manera recurrent el papa Joan XXIII, especialment quan va assenyalar els objectius de la convocatòria del Concili Ecumènic Vaticà II.²⁰

La nova recerca humanística i religiosa.

Els interrogants plantejats per les noves recerques humanístiques i religioses del món occidental i les preguntes que emergeixen de la relació creixent amb les grans religions i cultures del món oriental, també demanen un diàleg teòric i pràctic de la teologia especulativa i pràctica amb aquesta nova situació de la humanitat. Si no assumim aquest repte, la teologia acadèmica pot dedicar-se a contestar qües-

tions que no interessin a ningú, tot ignorant les veritables preguntes de la humanitat del nostre temps.²¹

La manera pràctica per a evitar caure en aquest parany és verificar constantment la validesa de la reflexió teològica, dialogant no solament amb els altres teòlegs sinó també amb la gent del carrer, i tot escoltant les persones concretes amb humilitat. Aquesta actitud permetria copsar les noves preguntes viscudes per les persones en la vida diària. La teologia cristiana –reflexió ordenada, crítica i sistemàtica sobre Déu i la seva manifestació al món– no existeix per a donar resposta a una realitat abstracta, sinó per a ajudar les dones i els homes del carrer del nostre temps. Això implica mantenir un nivell exigent de reflexió teològica sistemàtica, però també demana reservar un espai específic de reflexió teològica per a relacionar-se amb la vida de la gent del carrer i amb la pràctica pastoral eclesial.

Les tensions internes eclesials

Les tensions internes eclesials, que de vegades són notables i intenses, no són sempre negatives. Certament, aquestes tensions poden anar conduint l'Església a un enfrontament de caire psicològic i polític si, per manca de fe i de diàleg autèntic, ens aillem en unes posicions de lluita de poder i de

20. Vegeu el discurs inaugural del Concili Vaticà II de Joan XXIII (11 d'octubre de 1962), dins de *Concilio Vaticano II. Constituciones, Decretos. Declaraciones*, BAC, Madrid, 1967

21. La proximitat a les qüestions vives de l'ésser humà concret és molt important, perquè cada vegada més hi ha una desconfiança davant les actituds de caire racionalista. Vegeu l'obra de Willigis Jäger *La ola es el mar. Espiritualidad mística*, dins la col·lecció Caminos, Desclée de Brouwer, Bilbao, 2002.

ressentiment. Aquest perill no pot ésser ignorat, perquè hi és realment. Ara bé, aquestes tensions poden també ajudar a establir un diàleg interpersonal i una dialèctica social que aportí més llum per a donar una resposta més realista i objectiva a la complexitat de la situació present del món. De fet, les tensions internes de l'Església són una manifestació més de les tensions de la humanitat. Els que ens discutim al carrer sobre els problemes humans d'una manera pluralista som els mateixos que ens discutim dins l'Església. El problema no és el debat en si mateix que sempre és enriquidor, sinó la manera de situar-se davant dels altres.

El Concili Provincial Tarraconense

El Concili Provincial Tarraconense, realitzat l'any 1995 per les diòcesis catalanes no va ser una experiència plenament reeixida, però tampoc va ser un fracàs ni un temps perdut. Com a relator del primer document sobre l'evangelització, vaig viure l'experiència conciliar d'una manera directa, vaig poder observar tots els moviments interns i les seves lluites, vaig poder parlar amb tothom. Això em va permetre conèixer les raons, els sentiments, la bona voluntat i el compromís de tots.

Certament, el Concili va donar de si el que podien oferir les persones i els grups que el formaven; tanmateix, el seu resultat final no és solament la

dinàmica humana viscuda durant les sessions conciliars, sinó principalment les resolucions aprovades. Si mirem aquestes resolucions en el seu conjunt ens podem adonar que contenen tot un programa d'acció pastoral aplicada i moltes qüestions obertes que han d'ésser objecte de reflexió teològica especulativa i pastoral en el futur.²²

Encara queden molts compromisos pendents del Concili que han de ser treballats pels experts i aplicats a la pràctica diària de l'Església. Aquests nous reptes i aquests nous signes d'esperança podrien quedar sense resposta si no hi hagués ningú preparat per a assumir-los i elaborar-los teològicament.

El mapa de les institucions teològiques

Actualment a Catalunya disposem d'un mapa de centres d'estudis teològics que constitueixen un bon teixit eclesial per a donar resposta als reptes que tenim plantejats. Aquesta realitat, sens dubte, és un dels signes d'esperança més remarcables en el moment present.

Una de les dificultats que hi ha per a poder avançar és que tot aquest teixit d'estudis teològics no està encara suficientment interrelacionat, articulat, estructurat, vertebrat i compartit.

La nova frontera del mapa dels estudis teològics és la necessitat urgent

22. Resolucions del Concili Provincial Tarraconense, Ed. Claret, 1996. El teòleg Josep M. Domingo està elaborant la seva tesi doctoral sobre el Concili Provincial Tarraconense. Aquesta tesi aportarà llum sobre el fons teològic pastoral de l'experiència conciliar.

i decidida d'encetar una dinàmica nova compartida i de donar unes noves passes encaminades a la seva articulació i vertebració. No partim del no res, perquè ja fa anys que s'han fet, i actualment també se segueixen fent, alguns intents de coordinació amb més o menys encert i eficàcia.

Amb vista al futur, aquesta tasca d'articulació dels centres d'estudis teològics ha de ser liderat per la Facultat de Teologia de Catalunya, que és la institució acadèmica qualificada per a dur-ho a terme. La Facultat ha de realitzar aquest lideratge en diàleg obert amb totes les altres institucions teològiques, que han anat emergint en el mapa eclesial de Catalunya després del Concili Vaticà II.

4. Una possible hipòtesi de treball per a articular el mapa global de la formació teològica a Catalunya

El mapa de les institucions de formació teològica i pastoral de les diòcesis catalanes està format per la Facultat de Teologia de Catalunya, els Instituts Superiors de Ciències Religioses, el Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes, diverses fundacions especialitzades, institucions lligades a les ordes religioses, els centres de pensament cristià, les escoles de teologia, les escoles de catequesi i d'altres.

La Facultat de Teologia de Catalunya

La Facultat de Teologia de Catalunya és una institució universitària con-

solidada. Des de la seva creació ha anat desenvolupant les seves finalitats i elaborant un projecte teològic global de recerca i de docència. La seva primera i principal responsabilitat és la formació d'investigadors, de docents i donar compte d'aquesta tasca per mitjà de la publicació de les recerques realitzades pels seus professors i pels seus alumnes.

La Facultat de Teologia de Catalunya és una institució universitària consolidada.

A banda de la seva tasca més específica que és la investigació científica, la docència acadèmica, l'elaboració de tesis doctorals, la publicació de la recerca realitzada i la gestió universitària, la Facultat hauria de liderar la coordinació i l'articulació de tots els esforços eclesials encaminats a la potenciació i a la difusió de la formació i la reflexió teològica dins del mapa d'estudis teològics de Catalunya.

Actualment, la Facultat de Teologia ja està fent una part important d'aquesta tasca mitjançant el patrocini dels diversos Instituts Superiors de Ciències Religioses de les diòcesis catalanes on hi ha Universitats, la coordinació de la presència de la teologia en aquestes mateixes universitats i, per mitjà dels cursos de formació permanent, d'extensió universitària, de setmanes de teologia, de les publicacions, etc.

Els Instituts Superiors de Ciències Religioses

Els Instituts Superiors de Ciències Religioses que hi ha actualment a Catalunya són sis. N'hi ha dos a Barcelona i un a Girona, Lleida, Tarragona i Vic. D'aquests Instituts Superiors, n'hi ha cinc patrocinats per la Facultat de Teologia, però existeix una coordinació entre tots els Instituts i la Facultat.²³

La tasca específica dels Instituts Superiors és la formació teològica dels alumnes segons les diverses orientacions específiques de cada Institut, però també han de realitzar un diàleg institucional amb les institucions universitàries civils, han de col·laborar a la formació d'agents de pastoral qualificats per a les necessitats de les diòcesis i, en la mesura del possible, també han de desvetllar vocacions a la investigació i a la docència teològica. Podem dir que els diversos Instituts Superiors de Ciències Religioses que hi ha a Catalunya, bàsicament, estan realitzant tots aquests compromisos amb eficàcia i qualitat.

La coordinació de la Facultat de Teologia amb els Instituts Superiors està funcionant molt bé, i aquest suport als Instituts per part de la Facultat realitza una novetat important per al futur i la renovació de l'acció pastoral de les Diòcesis Catalanes.

La Facultat de Teologia i els Instituts Superiors són els centres universitaris dedicats a l'estudi de la teologia que hi ha a Catalunya. Tanmateix, hi ha unes altres entitats dedicades a reflexió teològica i pastoral amb les que caldria connectar per tal d'establir una coordinació més efectiva i més àmplia.

El Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes

En primer lloc, cal destacar la importància del Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes (CEP). El Centre d'Estudis Pastorals (CEP) que va realitzar una gran tasca de mentalització i divulgació del Concili Vaticà II, amb el pas dels anys va anar creant diversos seminaris de recerca en el camp de la pastoral aplicada.

El CEP va realitzar una gran tasca de mentalització i divulgació del Concili Vaticà II.

Actualment és una institució jurídica d'àmbit català, com ho és també la Facultat de Teologia de Catalunya. És doncs, un instrument al servei de les diòcesis catalanes que depèn de la Conferència Episcopal Tarraconense i que és convenient i necessari per a

23. Vegeu les guies i directoris dels diversos Instituts i, també, les publicacions que van fent. Hom es pot adonar de l'esforç realitzat i de la qualitat de la tasca acadèmica que s'està fent. L'intercanvi entre els directors dels Instituts, tot formant equip amb el degà president i el vicedegà de la Facultat de Teologia, és molt positiu i contribueix a assegurar la qualitat acadèmica dels Instituts.

donar acollida a les iniciatives interdiocesanes de pastoral aplicada.²⁴ La Facultat i el CEP tenen uns lligams de coordinació i cooperació, però cal desenvolupar-los i potenciar-los.

A banda d'aquesta especificitat, el CEP ofereix uns cursos sistemàtics d'iniciació a l'acció pastoral, molt útils per a les zones necessitades de formació d'agents de pastoral aplicada i que no tenen accés ni a la Facultat de Teologia ni als Instituts Superiors. Al mateix temps, ofereix també alguns cursos de formació permanent, diversos seminaris de recerca pastoral i, a banda de la revista *Quaderns de Pastoral*, també té algunes publicacions de llibres.

L'especificitat del Centre d'Estudis Pastorals, doncs, és la realització de les tasques encomanades per l'episcopat català i la formació d'agents de pastoral aplicada; aquesta tasca no està realitzada ni per la Facultat de Teologia de Catalunya, ni pels Instituts Superiors, excepte en el cas que el mateix Institut hagi endegat un departament de pastoral aplicada com és el cas de la fundació IREL de Lleida.²⁵

Per tant, és important enfortir la relació de la Facultat de Teologia i dels Instituts Superiors amb el Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes.

La Universitat Ramon Llull

En aquesta perspectiva del diàleg interdisciplinari cal destacar l'existència de la Universitat Ramon Llull (URL) constituïda amb la federació de diverses institucions universitàries. Aquesta Universitat d'inspiració cristiana ha anat reunint, coordinant i integrant iniciatives ben diverses i, en l'actualitat, és una experiència universitària ben consolidada. Encara que el seu objectiu és el propi de les universitats civils, per les seves característiques també pot establir uns lligams de cooperació amb les institucions teològiques de Catalunya, i aquesta cooperació pot ser beneficiosa per a tothom.²⁶

Les fundacions especialitzades

Els darrers anys, també s'han anat creant a Catalunya algunes fundacions dedicades al diàleg interdisciplinari. Entre aquestes institucions podem

24. Vegeu l'organigrama del CEP, els cursos que imparteix, els seminaris de recerca pastoral aplicada que disposa i les seves publicacions, especialment la revista *Quaderns de Pastoral*.

25. Vegeu la Guia de l'Institut Superior de Ciències Religioses de Lleida - IREL del curs 2002-2003, en què figura la creació d'un departament de pastoral aplicada, dins de l'Institut, dedicat a la formació d'agents de pastoral. És un programa que, a banda de la formació teològica, atén la formació espiritual i pràctica. Els alumnes fan pràctiques pastorals dins de les parròquies, arxiprestats, delegacions i institucions diocesanes i, al final dels dos cursos que dura el programa, elaboren una memòria-síntesi de l'experiència realitzada i de la reflexió teològica pastoral que han fet.

26. La Facultat de Teologia ja té una col·laboració establerta amb la Facultat Eclesiàstica de Filosofia, que pertany a la Universitat Ramon Llull. Tot respectant l'autonomia de cada institució, es convenient potenciar la col·laboració en l'àmbit de la recerca religiosa.

destacar la Fundació *Vidal i Barraquer* dedicada al diàleg entre la psicologia i la religió, la Fundació *Lluís Espinal* dedicada a la interrelació cristianisme i justícia, la Fundació *Joan Maragall* dedicada al diàleg cristianisme i cultura, la Fundació *Claret* que investiga sobre el missatge cristià i la comunicació. A més a més d'aquestes fundacions situades a Barcelona, també, hi ha la Fundació *Manyà* de Tortosa, l'*Albergaria* de Vic i l'*IREL* de Lleida.²⁷

Aquestes entitats, encara que no són estrictament universitàries ni ofereixen uns cursos regulats, a partir de la seva respectiva especialitat, aporten molts elements a la teologia i, a la vegada, depenen en gran part de la reflexió teològica que es realitza a la Facultat de Teologia de Catalunya. Cada una té els seus límits, però aquestes Fundacions en el seu conjunt són d'un gran valor i complementen la recerca universitària acadèmica, perquè estan especialitzades en diversos camps del saber. Sense perdre la seva identitat i llibertat, haurien d'establir uns acords de cooperació amb les institucions teològiques universitàries.

Altres institucions dedicades a l'estudi de la teologia

Finalment, hem d'afegir a aquesta llista un llarg nombre d'institucions no

universitàries que treballen en el camp de la formació teològica, com són els instituts teològics, les escoles de teologia, les escoles de catequistes, els centres de pensament cristià, les diverses institucions acadèmiques dependents de les congregacions religioses, la reflexió teològica que realitzen els moviments especialitzats en els seus plans de formació i altres iniciatives que han fet i segueixen fent un servei important a la comunitat cristiana.²⁸

La col·laboració de totes aquestes institucions podria multiplicar les energies per a fer front a les qüestions més candents del moment present. Entre els temes urgents pendents comuns, objecte de reflexió antropològica, teològica i pastoral, podem destacar-ne alguns:

- Teologia especulativa i pràctica
- Teologia, espiritualitat i pastoral
- La metodologia teològica pastoral
- Secularització i religió
- Religions i cristianisme
- Valors i transcendència
- Evangeli i sentit de la vida
- Ciència i fe
- Ciències humanes i fet religiós
- Cultura i fe
- Ètica i fe

27. Els projectes globals i els programes d'aquestes entitats són diversos, però els seus objectius coincideixen en la potenciació del diàleg de l'Església amb la societat del nostre temps. Actualment s'han iniciat uns contactes entre aquestes institucions per a establir un diàleg permanent i, d'aquesta manera, potenciar les seves activitats.

28. Seria molt important elaborar un informe acurat de totes aquestes institucions. Per la informació que ja consta podem dir que són unes iniciatives molt diverses, perquè responen a necessitats concretes, però que contenen algunes intuïcions i pràctiques útils per a un projecte comú i diversificat.

- Política i fe
- Salut mental i fet religiós
- Teologia i conflicte social
- Llenguatge social i comunicació de la fe
- La transmissió de la fe als joves
- Economia i evangeli
- Mitjans de comunicació, publicitat i evangeli
- Fe cristiana i transformació de la societat
- Presència pública de l'Església en la societat
- Alliberament i salvació
- Pluralisme i comunió
- Comunió i missió
- Teologia Pastoral Aplicada
- Teologia i servei pastoral
- Pastoral profètica i eucaristia
- Evangelització i catequesi
- Personalització de la fe i pastoral popular
- Teologia i Universitat
- Criticitat i creativitat
- Pactes de cooperació i acció pastoral
- i un llarg etc.

Una sola institució no pot reflexionar sobre tots aquests temes i assolir un bon resultat, però la col·laboració entre aquestes institucions podria permetre avançar molt més en aquesta reflexió i multiplicar les energies en vista a una eficàcia pràctica. El que cal és que cada institució ocupi el seu propi lloc específic i que totes plegades cooperin amb fluïdesa i amb esperit de servei a la comunitat cristiana i a tota la societat. És fàcil imaginar la potència d'un Congrés Teològic i Pastoral, organitzat conjuntament per totes aquestes institucions.

La Facultat de Teologia de Catalunya té el repte de liderar aquest projecte global d'articulació de les diverses institucions dedicades a la reflexió i a la formació teològica. Per a portar-ho a terme ha d'establir connexions d'informació i de cooperació entre totes aquestes institucions, i a partir d'aquest coneixement mutu, podria anar vertebrant una xarxa i un projecte d'investigació, de reflexió i de formació teològica pastoral al servei de l'Església i la societat.

II. Motius que fan convenient la creació d'un Departament de Teologia Pastoral, dins la Facultat de Teologia de Catalunya

La Facultat de Teologia ha de liderar l'elaboració d'un projecte teològic global per a Catalunya, s'ha de plantejar les noves passes que cal fer en vista a assolir aquest objectiu, ha de prendre consciència d'aquesta nova frontera del seu compromís i ha de posar els medis per tal que no quedi en un pur desig, sinó en un projecte operatiu. Un dels mitjans concrets per a dinamitzar aquest procés liderat per la Facultat de Teologia de Catalunya és la creació en el seu interior d'un departament de teologia pastoral que vagi preparant el terreny, tot explorant les noves necessitats i les seves possibilitats.

Hi ha diverses raons que aconsellen la creació d'aquest departament especialitzat en la teologia pastoral. Podem subratllar-ne algunes de les més importants.

1. L'experiència consolidada de la docència de Teologia pastoral, dins els cursos institucionals, i del Curs de Preparació al Ministeri, que demana una reflexió continuada i permanent per a innovar la docència i dinamitzar la recerca de la teologia pastoral

En el currículum ordinari de la Facultat hi ha l'assignatura de la teologia pastoral en els cursos institucionals i, també, un curs de preparació al ministeri per als alumnes de la facultat que es preparen per al ministeri presbiteral i diaconal.

Aquests cursos ja fa anys que es realitzen i amb el pas del temps, han anat madurant i s'han anat consolidant. Tanmateix, per a no caure en la rutina i per a avançar en la recerca i en la docència, cal crear un equip que vetlli per la qualitat d'aquestes assignatures i que realitzi una tasca continuada de dinamització i d'innovació de la matèria. El camí normal per a donar resposta a aquesta necessitat és el propi d'un departament especialitzat de teologia.

Provisionalment s'ha anat suplint aquesta necessitat d'innovació amb l'esforç personal, però després de realitzar aquesta tasca d'una manera provisional durant més de 25 anys, per a preparar el futur potser ha arribat l'hora d'unir esforços i de fer-ho d'una manera comunitària, més objectiva i institucionalitzada.

2. Situar el tractat de teologia pastoral en el context dels altres departaments que ja existeixen, com el dret canònic, la història de l'Església i la

Teologia dels Països Catalans, segons l'article 41 dels estatuts de la Facultat de Teologia

L'organització ordinària normal de la recerca i de la docència de la Facultat de Teologia es realitza per mitjà dels departaments. Actualment hi ha uns departaments especialitzats i uns instituts que funcionen plenament, que estan capacitats per a oferir una llicència especialitzada i per a dirigir tesis doctorals.

A banda d'aquests departaments de l'Institut de Teologia Fonamental, l'Institut de Litúrgia, els Departaments de Teologia Sistemàtica, Moral i Bíblia, també hi ha uns altres departaments que donen suport a algunes assignatures bàsiques dels estudis teològics, com són els departaments d'Història de l'Església i Dret canònic. A més a més, també hi ha un departament especialitzat en la Teologia dels Països Catalans.

El camí ordinari per a consolidar la recerca i la docència de la teologia pastoral dins l'organigrama de la Facultat, doncs, és la creació d'un departament especialitzat. Crec que han passat ja suficients anys per a plantejar la conveniència de la creació d'aquest departament. Altrament, l'assignatura i el curs de preparació al ministeri queden en una situació anormal i a llarg termini, fins i tot poden derivar en una situació de marginació.

La integració de la teologia pastoral dins del Departament de Teologia Sistemàtica, tal i com s'ha fet fins ara, no soluciona aquesta necessitat, per-

què el departament de Teologia Sistemàtica té molta feina i responsabilitat en la marxa de la Facultat i això fa que no disposi del temps suficient per a analitzar els temes propis de la teologia pastoral. Aleshores no hi ha una atenció específica ni hi podrà haver cap innovació en vista al futur.

3. Reprendre els intents anteriors de la Facultat de Teologia de Catalunya de crear un Institut Superior de Pastoral i, posteriorment, un Departament de Teologia Pastoral

La Facultat de Teologia s'ha plantejat anteriorment diverses vegades la necessitat d'una reflexió teològica pastoral i de dotar-se dels mitjans adequats per dur-la a terme.

En un primer moment es va plantejar la possibilitat de crear un Institut Superior de Pastoral. Amb aquesta finalitat es va constituir una comissió, presidida pel Degà-President que en aquell moment era el Dr. Gaspar Mora. Aquesta comissió, fins i tot, va elaborar l'esborrany d'un Pla d'estudis i d'uns Estatuts. Per circumstàncies diverses aquell projecte es va deturar. La raó que es va donar per a ajornar la creació del departament de teologia pastoral fou la mancança de suficients professors especialitzats en teologia pastoral. Aquesta raó avui ja no es dona i, aquesta nova situació permet replantejar aquell objectiu ajornat i donar una resposta positiva.

En un segon moment, es va parlar sobre la possibilitat de crear un Departament especialitzat de teologia pastoral. Aquesta és una opció que depèn

solament de la decisió de la mateixa Facultat i que solament ha de ser aprovada pel Consell de Facultat. Han passat uns anys i aquesta segona opció, tampoc ha arribat a reeixir.

Tanmateix, les raons que varen plantejar la necessitat d'obrir la Facultat a aquesta nova recerca teològica continuen estant presents i, amb el pas del temps s'han accentuat, i per això, caldria dinamitzar aquest tema que encara està pendent. Es podria dinamitzar de nou el procés, tot constituint un departament similar al de Dret Canònic, d'Història de l'Església i de la Teologia dels Països Catalans. La consolidació d'aquest primer nivell faria veure si més endavant cal donar unes noves passes.

De tota manera, és convenient iniciar aviat aquest procés perquè, tal i com hem vist en les raons anteriorment exposades, és una urgència plantejada pels nous reptes i signes d'esperança de la societat del nostre temps, per les necessitats de la mateixa Església Catalana, per la petició d'alguns alumnes que actualment cursen els estudis teològics a la Facultat i, també, per uns altres possibles estudiants que consta que estarien disposats a fer la llicència i el doctorat en l'especialitat de la teologia pastoral.

4. Establir una relació més institucionalitzada amb el Centre d'Estudis Pastorals de les Diòcesis Catalanes i amb les fundacions especialitzades

La Facultat de Teologia de Catalunya ja fa anys que té un conveni de col·laboració amb el Centre d'Estudis

Pastorals de les Diòcesis Catalanes. He afirmat abans que són dues institucions d'àmbit català que afecten a totes les diòcesis catalanes. Actualment, caldria desenvolupar unes noves relacions que responguin a les respectives identitats i, també, a les necessitats del moment present.

La Facultat té per objectiu el propi d'un centre universitari que és la formació d'investigadors i de docents en tots els àmbits de la teologia, inclosa la teologia pastoral.

El Centre d'Estudis Pastorals té com objectiu la tasca de desenvolupar una teologia pastoral aplicada i divulgar els resultats d'aquest desenvolupament en les diòcesis catalanes.

Són dos objectius autònoms que no solament no s'interfereixen sinó que es poden enriquir mútuament. La Facultat no es pot dedicar a elaborar una pastoral aplicada, perquè no és l'objectiu específic d'un centre universitari. El Centre d'Estudis Pastorals no disposa dels mitjans per realitzar una recerca teològica pastoral adequada, perquè tampoc és el seu objectiu. La relació entre ambdues institucions seria molt positiva, perquè podria multiplicar els resultats dels esforços que es realitzen.

Un diàleg obert, clar i sense prejudicis pot conduir a trobar els camins concrets per a desenvolupar aquesta col·laboració. El model de la relació entre l'Institut de Litúrgia de la Facultat de Teologia i el Centre de Pastoral Litúrgica pot ajudar a endegar aquest camí, perquè és un referent ben con-

cret de col·laboració entre la teologia litúrgica i la pastoral litúrgica aplicada.

D'una manera similar, caldria iniciar un diàleg per a establir acords de col·laboració amb les fundacions dedicades al diàleg interdisciplinari com són la Fundació Psicologia i Religió "Vidal i Barraquer", la Fundació Cristianisme i Justícia "Lluís Espinal", la Fundació Cristianisme i Cultura "Joan Maragall" i la Fundació "Claret" Misatge Cristià i Comunicació.

5. Acompanyar teològicament els estudiants que es preparen per al servei pastoral dins l'Església i en el món

Hi ha un nombre important d'estudiants de la Facultat que es preparen per al servei pastoral. Quan parlo del servei pastoral no em refereixo solament als estudiants que es preparen per al ministeri presbiteral i diaconal, sinó també, als altres estudiants que necessiten la formació teològica per als seus compromisos dins l'Església i en el món secular.

Aquests alumnes, durant el seu currículum acadèmic, solament disposen de tres crèdits de teologia pastoral, que només permeten posar les bases teològiques per a una teologia pastoral fonamental. Certament, si ho comparem amb els estudis d'algunes altres facultats de teologia, veurem que el nombre de crèdits és realment mínim.

Sense entrar en un debat sobre la conveniència d'ampliar el nombre de crèdits dedicats a la teologia pastoral especial –teologia pastoral profètica

(kerigmàtica i catequètica), teologia pastoral litúrgica i teologia pastoral estructural educativa— podem afirmar que la Facultat hauria d'ofrir la possibilitat d'ampliar la formació teològica pastoral per als alumnes que ho desitgin.

La separació radical entre la teologia especulativa i la pràctica pastoral té el perill de portar els alumnes a una divisió interior entre la teoria i la pràctica que no és bona ni per la teologia especulativa ni per l'acció pastoral. Aquesta és la reflexió de l'article "La teologia pastoral en el conjunt dels estudis teològics".²⁹ Aquesta separació, com queda subratllat en aquest article, a banda d'aquest perill, explica el fet que molts alumnes no continuïn els estudis de la llicència especialitzada. La raó és que al llarg dels estudis institucionals no han entès el sentit, ni la importància d'una veritable formació teològica no solament per a la reflexió, sinó també per a realitzar una tasca pastoral de qualitat, sigui a l'interior de l'Església o bé en els seus compromisos en el món secular.

Aquesta mancança, que es pot analitzar fent un estudi sobre la valoració de la formació acadèmica de les diverses promocions de la Facultat, és important i demana una resposta imaginativa i innovadora en la metodologia i el llenguatge emprats.

6. Integrar dins la Facultat els teòlegs de les diòcesis catalanes que aquests darrers anys s'han especialitzat en

teologia pastoral en altres facultats de teologia

Aquests darrers anys hi ha hagut diverses persones que s'han especialitzat en teologia pastoral en altres facultats universitàries. Actualment aquests teòlegs especialitzats en teologia pastoral estan realitzant la seva tasca dins de diverses diòcesis catalanes i certament ho fan d'una manera positiva, però aïllada.

Per aquesta raó és important reunir-los amb un doble objectiu. El primer objectiu és la conveniència d'establir una cooperació en la reflexió teològica, per a posar-la al servei de les Esglésies de la Conferència Episcopal Tarraconense i de Barcelona.

El segon objectiu és estendre els seus coneixements teològics a més gent i, d'aquesta manera anar creant una escola catalana de reflexió teològica pastoral. A més a més, al mateix temps que la Facultat aglutinaria aquest col·lectiu de teòlegs, hi hauria altra gent que es va especialitzar fa més anys que també es podria integrar en el projecte. Per la informació que ja dispo, em consta que hi ha un bon nombre de persones interessades en posar en marxa aquest projecte global.

Si la Facultat de Teologia no assumís i endegués aquest procés de reflexió teològica pastoral, arrelat a Catalunya, a partir dels problemes de la gent del nostre temps, s'empobriria a si mateixa i cauria en un error històric

29. *Revista Catalana de Teologia*, XXI/2 (1996) p. 343-375.

del qual se li podrà demanar comptes en el futur. Per això, no ha de marginar aquesta necessitat i ha de fer un bon discerniment. Després d'aquest discerniment, la decisió pot ser positiva o negativa; tanmateix, per la seva urgència és una qüestió que no pot ser marginada.

Per altra banda, si aquest projecte no és realitzat per la Facultat de Teologia de Catalunya, donada la seva necessitat i urgència, hauria de ser realitzat per altres institucions eclesials. Aleshores, tothom en sortiria perdent, perquè la qualitat de la reflexió no seria la mateixa.

7. Preparar investigadors i docents en el camp de la teologia pastoral

La constitució dels diversos Instituts Superiors de Ciències Religioses de Catalunya exigeix un professorat degudament preparat. Aquest professorat s'ha de formar a la Facultat de Teologia, perquè és l'única institució qualificada per a atorgar la titulació corresponent. Els Instituts ja disposen de filòsofs i teòlegs especialitzats en els camps de les ciències humanes, de la teologia fonamental, sistemàtica, bibli-

ca, moral i litúrgica; tanmateix no disposen de professors qualificats en el camp de la teologia pastoral.

Aquesta mancança és encara més greu en la pràctica, perquè l'orientació teològica de la majoria dels Instituts Superiors està relacionada amb la teologia pastoral com, per exemple, la pastoral general, la catequètica, l'ensenyament de la religió, l'ecumenisme, la formació teològica d'agents de pastoral, etc.

Aquesta necessitat és important, perquè altrament els Instituts no podran assolir el seu objectiu últim que és la col·laboració en la renovació interna de l'Església i en el desenvolupament d'un diàleg obert amb tota la societat humana en general i amb el món intel·lectual en particular.

Un teòleg tan especulatiu com Bernard Lonergan, quan exposa els resultats de la seva recerca sobre el mètode teològic, afirma que el cercle hermenèutic de la teologia no acaba fins que realitza el que ell anomena la vuitena especialitat funcional de la teologia que és la "comunicació".³⁰

Aquesta comunicació implica un doble moviment: verificar la validesa de la recerca teològica sistemàtica quan aquesta entra en contacte amb la realitat humana, i escoltar les veritables qüestions de les persones i dels col·lectius per a plantejar-les als teòlegs en la recerca teològica especulativa. D'aquesta manera, l'especialitat de la "comunicació" tanca el cercle her-

Els Instituts Superiors de Ciències religioses de Catalunya exigeixen un professorat degudament preparat.

menètic de la recerca teològica, tot verificant la seva qualitat, i el torna a obrir a la recerca teològica per mitjà de les noves qüestions que planteja a partir de la realitat viscuda.

Aquesta comunicació ha de ser “cognitiva, constitutiva i efectiva”.³¹ La comunicació “cognitiva” té per objectiu transmetre uns continguts teològics ordenats, crítics i sistemàtics, però amb objectivitat, solidesa i claredat.³² La comunicació “constitutiva” és la que té cura de realitzar i viure aquesta transmissió a partir de l’estructuració d’una vida comunitària evangèlica evolucionada i adulta.³³ La comunicació “efectiva” cerca els mitjans per tal que la comunitat cristiana disposi d’unes mediacions concretes que puguin transmetre els continguts teològics, construir la comunitat d’una manera pedagògica i eficient, i establir una relació dialogal oberta amb el món del nostre temps.³⁴

La formació dels professors que han de tenir cura d’aquesta especialitat de la “comunicació” és una responsabilitat de la Facultat de Teologia. Si no es fa durant els primers anys de la vida dels Instituts Superiors, aquests poden agafar uns vicis difícils de solucionar en un futur no massa llunyà. Ara encara hi som a temps.

8. *La fidelitat al Concili Provincial Tarraconense quan afirma que “se sent interpel·lat pel distanciament mutu entre l’Església i molts homes i dones del nostre temps” i, per això, “insta als centres de teologia i pastoral a l’estudi d’aquests processos i de les seves causes i conseqüències”*³⁵

L’eix vertebrador del Concili Provincial Tarraconense fou l’evangelització interna de l’Església i la transmissió de la fe a la nostra generació per mitjà del testimoni i la paraula.³⁶

L'eix vertebrador del Concili Provincial Tarraconense fou l'evangelització interna de l'Església.

Aquest objectiu no és gens fàcil de realitzar, perquè d’una banda vivim en una societat pluralista i secular post-cristiana, que molt sovint i de manera cada vegada més massiva desconeix els elements essencials de l’evangeli i de la fe cristiana. A banda d’aquest fet sociològic, hi ha un altre factor que encara complica més les coses, i és la realitat de molta gent que considera l’Església com quelcom del passat que no solament no té res a dir a la gent

31. Ibid. 355-368.

32. Id. 356.

33. Id. 358.

34. Id. 361-366.

35. Resolució n. 3 del CPT.

36. Resolució n. 1 del CPT.

d'avui, sinó que a més a més ha comès molts errors al llarg de la seva història.³⁷

Tanmateix, al mateix temps que es dona aquest fenomen de la secularització i de la marginalització de l'Església dels corrents que treballen a favor del futur de la humanitat, han anat emergint unes noves necessitats religioses en molta gent de la nostra generació, fins al punt que es comença a reconèixer com un dels fenòmens socials més importants del futur més immediat.

El Concili Tarraconense va detectar clarament aquesta situació i aquesta nova necessitat i, com és natural, no va poder resoldre el problema a causa de la seva dificultat i de la seva complexitat. Per aquesta raó, va encomanar la tasca de la investigació històrica, la reflexió antropològica, teològica i pastoral del fenomen als "centres teològics i pastorals".³⁸

Com ja he afirmat abans, a casa nostra disposem de diverses institucions teològiques i pastorals que poden col·laborar en aquest compromís. Cada institució és limitada, però el conjunt de totes les institucions disposa de força recursos. La complexitat de la recerca fa que es necessiti la col·laboració de tothom sense excepció. Tanmateix, qui té la responsabili-

tat més gran de liderar el projecte i dedicar el màxim d'energia possible a aquesta demanda conciliar és la Facultat de Teologia.

La Facultat de Teologia ha de passar al davant d'aquesta recerca en la mesura de les seves possibilitats, principalment per mitjà de la recerca i la docència, però pot multiplicar la seva aportació si és capaç d'aglutinar, interessar i coordinar a totes les altres institucions catalanes compromeses a donar una resposta i a realitzar el seu propi compromís en vista a aquesta demanda conciliar. D'aquesta manera es pot aconseguir que els grans esforços que es fan entre tots donin millors resultats a causa de la cooperació entre les institucions.

Conscient d'aquesta necessitat, el Concili Provincial Tarraconense, també va fer una crida urgent a la cooperació i a la comunió de tothom, per tal que sigui possible la vivència de la fe i la seva transmissió a la gent del nostre temps.³⁹

9. La prioritat d'elaborar un llenguatge teològic adequat per a l'evangelització

L'evangelització és un procés complex i amb diversos elements, tal i com va exposar amb claredat l'Exhortació

37. L'anàlisi històrica objectiva i concreta sobre l'Església en els països occidentals encara està per fer, perquè hi ha una tendència general a voler justificar-ho o bé a subratllar solament els aspectes negatius. Com a model de recerca, veure el model de recerca reflectida en l'obra d'Enrique Dussel *Historia de la Iglesia en América Latina*, Nova Terra, Barcelona, 1972.

38. Resolució n. 3 del CPT.

39. Resolució n. 1 del CPT

Apostòlica de Pau VI *Evangelii Nuntiandi*.⁴⁰

El document, que recull les aportacions del Sínode dels bisbes sobre l'evangelització, assenyala com els elements essencials de la transmissió de la fe els següents: renovació de la humanitat, testimoni, anunci explícit, adhesió del cor, entrada a la comunitat, acollida dels signes i iniciatives d'apostolat".⁴¹

En aquesta definició, seguint la metodologia de Bernard Lonergan quan es refereix a la "comunicació", hi ha uns elements "cognitius, constitutius i efectius". Per aquesta raó, aquesta concepció de l'evangelització implica el compromís de tota la comunitat cristiana.

Fan falta totes les mediacions, però cadascú ha d'aportar la seva especificitat pròpia. L'aportació pròpia de la teologia és l'elaboració d'un llenguatge exacte i fidel a la tradició de la fe, però al mateix temps entenedor i lligat a l'experiència i a la maduresa de les persones del nostre temps.⁴²

L'elaboració d'aquest llenguatge, doncs, no és una tasca d'aficionats, sinó que planteja unes exigències que demanen una veritable especialització que és la pròpia dels experts. Aquests experts, però, han de ser capaços d'una reflexió teològica especulativa i pràctica. Quan només és especulativa

de vegades queda lluny de la realitat, però quan és excessivament immediata i pragmàtica no té qualitat. La teologia pastoral és l'especialitat teològica que articula la reflexió especulativa i pràctica d'una manera ordenada, crítica i sistemàtica, Aquesta tasca és a la base de l'elaboració d'un llenguatge teològic adequat i significatiu per a la nostra generació.

Aquestes nou raons descrites justifiquen la conveniència i, fins i tot, la urgència de la creació d'un departament de teologia pastoral dins de la Facultat de Teologia de Catalunya. Així, doncs, cal reflexionar sobre les condicions de la realització pràctica del projecte.

Consideracions jurídiques

Des del punt de vista jurídic, la creació d'un departament especialitzat dins la Facultat de Teologia, segons els estatuts de la Facultat, és un procés clar i senzill que solament depèn de la mateixa Facultat. Per a prendre una opció afirmativa, solament cal discernir la conveniència de la seva creació per part del Consell de Facultat i tenir una voluntat decidida de crear-lo.

Val la pena recordar el que diuen els Estatuts de la Facultat, en el capítol que fa referència a la seva organització per Departaments, que és el que està descrit de l'article 39 fins al 44:

40. Capítol II de l'Exhortació Apostòlica *Evangelii Nuntiandi*

41. *Evangelii Nuntiandi*, 24.

42. *Evangelii Nuntiandi*, 58.

L'article 39 afirma que, a efectes docents, la Facultat de Teologia de Catalunya s'organitza per mitjà dels departaments.

L'article 40 permet crear els departaments que calgui per al bon funcionament de la Facultat.

L'article 41 descriu els departaments que existeixen i explica el procés que cal seguir per a constituir un nou departament.

L'article 42 assenyala com ha de ser l'organització i l'estructura interna d'un departament.

L'article 43 és el que fa referència a una de les finalitats específiques del departament, que és la docència acadèmica.

L'article 44 fa referència a l'altra finalitat específica del departament, que és la investigació.

El camí jurídic, doncs, per a endegar el departament de teologia pastoral és senzill i, tal i com ja he dit abans, depèn solament del discerniment i de la voluntat de la mateixa Facultat.

III. Etapes a seguir, a partir de l'aprovació del Departament de Teologia Pastoral

Els processos de canvi de totes les institucions, quan no hi ha una emergència que aconselli el contrari, s'han de realitzar amb claredat en els seus objectius i amb calma en les seves mediacions materials i temporals. La

creació d'un nou departament, també hauria de respectar aquests criteris generals.

Per aquesta raó, una vegada creat el departament, aquest hauria de tenir dues etapes en la seva posada en marxa i en el seu dinamisme posterior, una més constitutiva del departament a nivell intern i un altra posterior de desenvolupament del seu dinamisme. Pot ser útil reflexionar sobre aquesta manera concreta de dur a terme el procés en dues etapes.

1. Primera etapa, o la iniciació d'un seminari intern de recerca, d'innovació de les assignatures a l'entorn de la teologia pastoral i de col·laboració amb els departaments existents a la Facultat que necessitin l'aportació específica de la reflexió teològica pastoral

Per iniciar aquesta primera etapa, caldria reunir els teòlegs que han de constituir el departament. Aquest col·lectiu ha d'estar integrat per alguns professors actuals de la Facultat i, també, pels teòlegs que s'han anat especialitzant en teologia pastoral en altres facultats.

La manera concreta d'encetar la tasca del grup podria ser endegar una recerca teològica escollida entre la llista que he assenyalat en la primera part d'aquest article com, per exemple, "Societat catalana i evangelització". Aquesta recerca podria ajudar a crear una consciència de grup, a marcar uns objectius concrets per a la recerca més a llarg termini i a elaborar una metodologia teològica específica i adequada per a les necessitats.

Aquest mateix grup és el que podria dedicar una part del seu temps a revisar l'ensenyament de l'assignatura Teologia pastoral dins dels cursos institucionals de la Facultat i, també, analitzar la dinàmica del Curs de Preparació al Ministeri. Aquesta revisió i aquesta anàlisi donarien més profunditat a les matèries relacionades amb l'ensenyament de la teologia pastoral i anirien preparant el terreny, si s'escau, per un desenvolupament ulterior del departament.

Finalment, també dins d'aquesta primera fase, el departament podria anar col·laborant amb els departaments que ja existeixen, si aquests necessiten alguna aportació específica de la teologia pastoral per als cursos que ja s'imparteixen en el cicles de la llicència especialitzada i del doctorat.

Són tres objectius específics concrets i uns compromisos que es podrien realitzar a la pràctica sense massa dificultat i amb un pressupost econòmic raonable dins de les possibilitats actuals de la Facultat de Teologia de Catalunya.

Al mateix temps, aquesta primera etapa seria ja un assaig per a iniciar la reflexió teològica en vista a anar donant una resposta teològica a les necessitats descrites abans quan, en començar l'article, he exposat els motius que justifiquen la conveniència de la creació del departament especialitzat.

2. Segona etapa, o de desenvolupament d'un programa de recerca i de docència

La primera etapa no hauria de tenir

un termini massa curt, però tampoc, més llarg del necessari per a desenvolupar una segona fase o de desenvolupament d'un programa de docència més ampli i de recerca més a llarg termini.

El programa de docència podria ser, bàsicament, el que actualment es va experimentant en el curs de preparació al ministeri, amb les innovacions que es podrien anar introduint en la primera fase. El programa actual és fa a partir de la teologia pastoral fonamental que s'imparteix en els cursos institucionals i, tot aprofundint la mateixa teologia pastoral fonamental, desenvolupa més a fons la teologia pastoral especial (teologia pastoral profètica, litúrgica i estructural educativa) i enceta una reflexió a l'entorn de la teologia pastoral aplicada. Les limitacions d'horari del curs fan que, de vegades, no es pugui aprofundir suficientment la matèria teològica. Això quedaria ben solucionat amb l'ampliació dels crèdits de les matèries bàsiques. El mateix professorat que imparteix el curs de preparació al ministeri, en gran part, podria donar resposta a les necessitats de l'ampliació.

Per altra banda, aquest departament hauria d'integrar en el seu programa ordinari moltes matèries pròpies dels departaments de teologia sistemàtica, moral i bíblica, i dels instituts de teologia fonamental i de litúrgia. En aquest sentit, fins i tot podria estimular els alumnes a realitzar les altres especialitzacions i a augmentar, doncs, el nombre d'alumnes del segon i el tercer cicle.

El programa de recerca del departament, més a llarg termini, hauria d'emergir del seminari intern de recerca, de les necessitats plantejades pels altres departaments i el Consell Permanent de la Facultat i s'hauria d'anar concretant mitjançant les publicacions dels professors, de les tesines i les tesis doctorals. En alguns aspectes concrets, el departament també hauria de dialogar i col·laborar amb la recerca de caire més humanista, especialment, en els àmbits de l'antropologia religiosa, la psicologia religiosa, la història de les religions, la fenomenologia religiosa, la filosofia de la religió i la sociologia pastoral. D'aquesta manera la Facultat podria realitzar una tasca d'extensió universitària i anar trobant alguns camps de col·laboració concreta amb la universitat civil i amb altres institucions culturals no regulades.

Aquesta recerca específica d'un departament especialitzat, conjuntament amb les recerques que realitzen els altres departaments ja existents, aportaria els elements necessaris per tal que el Consell Permanent i el Consell de Facultat de la Facultat de Teologia de Catalunya pugui liderar el projecte de dinamització i de coordinació de les institucions de formació teolò-

gica ja existents a les diòcesis catalanes. Aquest nou dinamisme multiplicaria les energies, crearia un ambient favorable i, en definitiva seria per al bé de l'Església i la societat.

Conclusió

Aquest article, a partir dels nous reptes i dels signes d'esperança plantejats actualment per la situació social i pastoral a la teologia, ha reflexionat a l'entorn dels motius que mostren la conveniència d'endegar un departament de teologia pastoral dins de la Facultat de Teologia de Catalunya per a donar resposta als nous desafiaments socials i eclesials. En un segon moment, també ha dissenyat un possible camí pràctic per a realitzar aquest projecte.

La decisió sobre la conveniència de la seva creació és una responsabilitat de la Facultat, que cal discernir amb fidelitat a la conjuntura present i a les possibilitats reals existents, però que també cal assumir amb imaginació i coratge davant la nova frontera que està emergint en l'horitzó antropològic, teològic, espiritual i pastoral d'aquest nou mil·lenni.

III. Impressions de passat i de futur

Un possible estudi de *Quaderns*

MARCEL GALOBART, impressor de Santa Eulàlia de Ronçana. Llicenciat en filologia romànica.

L'encàrrec

A l'impressor li han encarregat un article sobre els *Quaderns de Pastoral*, ara que es prepara la publicació del número 200.

S'escau que a la petita impremta s'hi han imprès tots els 200 números de la revista. El primer pas del treball ha estat la recerca en el poc ordenat arxiu. I van apareixent i retrobant-se els petits i pulcres volums de *Quaderns de Pastoral*, és a dir, de *Presbyterium*. *Quaderns de Pastoral* fins al número 23. Canvis de disseny, reeixits o discutibles, en la “nostra” revista.

Boniques portades: en carmí, en verd clar, un quadre vermell... que desvetllen la curiositat i inviten a llegir.

El número 200. Judicis i impressions

El número 200 vol dir, en tot cas, un gran esforç i una tossuderia per tirar endavant la revista. Feta per molta gent, i per gent no pas de la mateixa corda.

El número 200 vol dir, en tot cas, un gran esforç i una tossuderia per tirar endavant la revista.

Fóra interessant de pensar, només un moment, en els que –subscriptors de sempre– reben la revista i no la llegeixen. O en els que se'n senten distanciat perquè no estan d'acord amb el seu pensament, o amb la seva línia.

I d'una manera més aprofundida podríem pensar en els que l'esperen i quan surt, amb la possible puntualitat, la llegeixen amb interès:

– els mossens, de ciutat, de viles, o de pobles petits;

– els autors dels articles, que solen estar a l'aguait d'una errada que s'ha escapat com un dimoniet;

– els col·laboradors que fan la feina de demanar els articles, que els corregeixen o reclamen el CD, els que envien la revista...;

– els senyors bisbes de Catalunya, que la deuen fullejar amb interès;

– el judici distant d'un foraster a la nostra fe, o d'un dirigent polític, que potser arriben a pensar, encara que no ho diguin: quina bona eina té l'Església a Catalunya!

I seria bo de reflexionar sobre tot això amb perspectiva històrica, és a dir, no pel que succeeix ara, sinó pel que ha succeït al llarg d'aquests 37 anys.

El contingut

En tant de temps. En situacions tan diverses.

Com en un calidoscopi van apareixent, en la llarga col·lecció de la revista, etapes –gairebé èpoques– de la nostra història i de l'Església catalana.

I anem trobant els directors que l'han conduïda, les col·laboracions de signe divers, les situacions difícils...

Quaderns ha anat fent el seu llarg camí gairebé sense estridències, en un difícil equilibri. Un bon servei, doncs, a l'Església. Una veu humil, de vegades atrevida, digna de confiança que, al cap dels anys, és un testimoni fiable i de primera mà per conèixer el camí que ha seguit l'Església a casa nostra.

L'impressor només veu colors de portades. I encara que llegeix i rellegeix els textos a les galerades, a la primera paginació i a la correcció final, no és la seva feina fer un judici de valors.

Quaderns ha servit d'enllaç entre els diversos bisbats catalans.

Però sí que pot pensar que *Quaderns* ha servit d'enllaç entre els diversos bisbats catalans. I que la intuïció inicial és evident que fou encertada, havent acollit les veus diverses i possiblement els millors pensadors de les diòcesis de Catalunya i les Illes.

Un possible estudi de la revista

Algú farà la seva tesi doctoral sobre *Quaderns*. Un estudiant de la Facultat de Teologia, potser... I sortiran els fundadors i directors, els col·laboradors principals, les institucions... I hi haurà textos escollits, representatius de cada època. Números destacats, que ens apropen a fets i esdeveniments importants. I també sortirà l'aspecte formal de la revista, el disseny.

L'estudi, doncs, potser podria seguir aquesta pauta:

a) *Els impulsors de la revista*

En el número 1 de juny de 1969 apareix com a editor Mn. Joan Carrera i Planas. El director és Mn. Josep M. Junyent.

El núm. 9, de desembre de 1970, insereix a la contraportada, en els crèdits, l' anotació: "Empresa periodística Joan Carrera Planas (nº 458, tom 6, Secció de persones naturals, foli 27, inscripció 1ª). Mn. Joan Carrera figurarà com empresari propietari de la revista fins al 21 de març de 1983. En aquesta data cedeix, sense cap restricció ni condició, els seus drets al Centre d'Estudis Pastorals.

En aquest mateix número 9 hi trobem una completa exposició sobre llibres de pastoral rural, escrita per Mn. Joan Batlles.

El director continua essent Mn. Junyent, fins al núm. 45.

En el número 46-47, de febrer-abril de 1977, apareix com a nou di-

rector Mn. Josep M. Totosaus, que ho serà fins al núm. 138, de l'any 1993.

En el número 122 consta com a secretari de Redacció Mn. Josep Torrella, fins al núm. 130. I en els números del 137 al 139 ho és Mn. Josep Hortet.

A partir del núm. 139 (1993) Mn. Francesc Pardo és el nou director. Ho serà fins al núm. 198, de juliol-setembre de 2005.

Des del núm. 140 consta com a redactor en cap Mn. Manuel Simó, fins al núm. 167.

Del núm. 168 al 195 el cap de redacció és David Vidal. Anna-Bel Carbonell ho és dels números 196-199.

El núm. 199, d'octubre-desembre de 2005, té com a nou director Mn. Josep M. Domingo.

b) Textos destacats

La primera plana del núm. 1 (juny de 1969) exposa clarament els objectius de la revista:

“Qui sap si el naixement de *Presbyterium-Quaderns de Pastoral*, tan treballósament aconseguit, arriba una mica inoportunament, quan molts ja no l'esperaven... L'ambient no sembla pas massa propici a muntar projectes d'aquesta mena. Més aviat diríem que toquen a desmuntar... Però nosaltres, és a dir: els qui hem promogut la revista, els qui hi escriuen o pensen escriure-hi, els qui ens han enviat cartes d'encoratjament i, potser, alguns i tot dels qui ens miren amb poc entusiasme, tots nosaltres pensem, sobre això, dues coses. La primera, que tothom

neix quan pot i no quan vol. La segona, que quan les circumstàncies esdevenen excessivament complexes no hi ha res com una mica de candor.

”No tenim, doncs, massa pretensions. No anunciem programes salvadors, ja ens dispensareu. Ens emparem, simplement, de l'hora actual decidits, això sí, a esprémer-la amb totes les nostres forces. Candorosament creiem que la intel·ligència i la reflexió són encara útils. Que entremig de tants llibres traduïts –tots ells admirables– que atapeeixen les nostres prestatgeries, unes planes escrites d'aquí estant i obertes a tothom poden fer un gran servei a la pastoral de conjunt catalana. Que si aconseguim de fer una obra –tan petita com vulgueu– ben feta, construïm en ferm. El nostre candor, en una paraula, ens fa creure vigent tot allò que vam escriure en la presentació d'aquell número de fa un parell d'anys que havia d'haver estat l'u i es va quedar en una espècie de zero precoç.

”Ens adrecem a tots aquells que s'interessen per la pastoral, sacerdots i laics. Ja veieu que hem combinat gràficament títol i subtítol per tal de fer més visible la destinació àmplia de la revista. Val a dir, d'altra banda, que la nostra intenció bàsica d'arribar més directament als dos mil preveres de les nostres diòcesis, més que un límit assenyala una ambició: la d'influir, més enllà de les minories inquietes de sempre, en aquell sector del qual avui depèn l'èxit d'una renovació eclesial de grans proporcions. Ja n'anirem parlant si, tal com esperem i amicalment us demanem, voleu entrar en aquest diàleg que avui, gràcies a Déu, s'inicia.”

En el núm. 23, d'abril de 1973, es modifica el títol de la revista i a "Primera plana" llegim:

"*Quaderns de Pastoral* que des del seu inici ha volgut ser un lloc de col·laboració entre laics, preveres i religiosos dels Països Catalans, per tal de contribuir conjuntament a l'evangelització i a la vida de la comunitat cristiana, dona un nou pas vers aquest objectiu, assegurant una major aportació i presència laical a les seves pàgines.

"A partir d'aquest número, i coincidint amb la modificació del títol de la nostra revista, un 'equip' de laics s'ha incorporat al nostre consell de redacció, a fi de participar amb els qui ja el constitueixen en l'esforç encaminat a configurar una nova etapa de la revista.

"Com a conseqüència d'això, les realitats rural, obrera, professional, universitària... tindran accés més fàcil a les nostres pàgines per l'aportació del punt de vista pastoral d'aquells que viuen immersos en els diferents ambients.

"No hi podrà mancar tampoc una visió genuïnament laical sobre la marxa general de l'Església, a partir del context en què ella s'ha de moure i a partir de les situacions en les quals la seva acció a fi de comptes s'ha de fer present."

Amb el núm. 142-143, de juliol de 1994, *Quaderns* compleix 25 anys. En el Pòrtic, Mons. Ramon Torrella, arquebisbe de Tarragona, parla de "25 anys al servei de la fe del nostre poble":

"Celebrem enguany els vint-i-cinc anys de la revista *Quaderns de Pasto-*

ral. No pretenc pas fer un balanç de tot el contingut dels quasi cent-cinquanta números que s'han publicat. Penso, però, que va la pena recordar-ne la motivació principal i les orientacions que ha mantingut al llarg del temps.

"Es va sentir la necessitat de publicar una revista de pastoral per donar a conèixer i per aglutinar tota l'experiència del moviment d'Acció catòlica i l'intens treball de consiliaris i de dirigents. Uns dels pioners d'aquesta iniciativa va ser Mn. Batlles que, durant el període en què fou el consiliari diocesà de l'Acció Catòlica de joves, impulsà i coordinà els moviments especialitzats. Recordo un fet important i significatiu: la celebració d'una trobada conjunta a Montserrat durant un cap de setmana, en la qual participaren els consiliaris i els dirigents de tots els moviments especialitzats de la diòcesi de Barcelona.

"La revista *Quaderns de Pastoral*, des dels seus inicis, va tenir com a orientació fonamental la fidelitat al realisme de la vida i al realisme de la fe. Per això s'alimentava de les experiències viscudes i de la reflexió doctrinal; no hi mancaven tampoc les cròniques de la vida pastoral de les diòcesis catalanes."

I Mons. Joan Carrera, bisbe auxiliar de Barcelona, respon així a la pregunta d'un qüestionari:

"Quin paper creu que ha representat *Quaderns* en la realitat de l'acció pastoral a casa nostra els darrers 25 anys?"

"Un paper veritablement important, però jo diria, d'entrada, que no

tan important com hauríem volgut els qui la vam iniciar. Nosaltres teníem davant dels ulls un model molt concret: l'empenta del catolicisme català dels anys 30, amb la revista *Bon Pastor*. Per a nosaltres, endegar *Quaderns* era recollir el seu esperit i mostrar una alternativa per a un cristianisme de post-guerra que calia tornar a revitalitzar.

Quaderns va començar amb moltes dificultats i s'ha de dir que es van anar superant i que avui és encara una realitat molt viva. Globalment, la publicació ha assolit un nivell molt alt, i en alguns aspectes més alt que en les publicacions dels anys 30, però hi ha un parell de dificultats greus: mai hi ha hagut un nombre suficient de subscriptors ni de col·laboradors. Costa molt que la gent d'Església escrigui i també, darrerament, que llegeixi.”

”En síntesi, i com a opinió molt personal, crec que *Quaderns* ha estat i és un instrument bo per a la pastoral, però que no ha tingut ni té l'acollida i el reconeixement que es mereixia i es mereix.”

”D'altra part, ningú li pot negar el seu caire de portaveu de les inquietuds de cada moment, tant de l'època quan va néixer, com de la transició política, com d'ara mateix. Ha estat sempre una antena de l'actualitat.”

Mn. Manuel Simó, redactor en cap de *Quaderns*, en el n. 142-143 fa una completa síntesi històrica de la revista, que presenta com una publicació pastoral, catalana, interdiocesana i crítica. Inclou, entre altres aportacions de gran interès, unes consideracions de l'arquebisbe de Tarragona Mons. Josep Pont i Gol, publicades al núm. 52, de febrer de 1978.

c) *Quaderns reflex de fets i situacions de l'Església*

– En el núm. 2, a “Primera plana”, trobem una reflexió i comentari sobre la mort de Mn. Manuel Bonet i Muixí, vicedegà de la Rota romana.

– Des del número 132 fins al 151 la revista ofereix un estudi molt complet del desenvolupament del Concili Provincial Tarraconense.

– En el núm. 139, de 1993, podem llegir una evocació del cardenal Vidal i Barraquer als 50 anys de la seva mort.

– En el núm. 157, de desembre de 1996, set articles estudien la figura del Bisbe Torras i Bages, amb motiu dels cent cinquanta anys del seu naixement.

– El núm. 196, de gener-març de 2005, presenta en la Memòria pastoral set testimonis d'uns cristians i cristianes que van proclamar la seva fe i ens interpel·len amb la seva vida.

d) *El disseny de Quaderns*

Quaderns ha canviat vuit vegades de presentació en aquests 37 anys.

Troblem la portada austera dels primers números, de l'1 al 22.

Els quadrets de color del núm. 23 al 51.

Els grans requadres del núm. 52 al 81.

Del núm. 82 al 139 el disseny és de Jaume Duch.

Els números 140 i 141 es presenten amb una nova coberta. No hi consta l'autor del disseny.

Canvi novament de portada en el núm. 142, amb el disseny de Jordi Boada, que durarà fins al núm. 172.

Els números del 173 al 178 es presenten amb uns dibuixos del monjo de Montserrat Oriol Diví.

I, finalment, l'última portada, dels números 179 al 199.

Hi ha tot un treball, doncs, per tal que la presentació de la revista sigui discreta i sempre amable per al lector, sense perdre la seva identitat.

Entre les paraules i el silenci

En aquests 37 anys de *Quaderns*, centenars d'escriptors amics han anat exposant les seves idees i vivències, en un clarobscur apassionant.

Centenars de vides, doncs, s'han creuat en les pàgines de la revista. Hem pensat diferent, hem dit coses diverses. Però ara, ja enllà de la nostra vida,

ens hem tornat a trobar al Centre i cap de nosaltres se'ns fa estrany.

Hem anat a portar el nostre article. Hem recollit unes galerades. Hem assistit a una sessió d'estudi... I ara ens hem trobat a la sortida del CEP.

Com vells amics, baixem les escales cap a la placeta de Ramon Amadeu. Entrem a l'església de Santa Anna, al cor de la gran urbs. I després de tantes veus i paraules ens trobem voltats de silenci.

I en el silenci ens vénen a l'encontre velles paraules. Potser també aquestes de la pregària de Newman: "Déu m'ha creat per fer-li un servei concret; m'ha adjudicat alguna obra que no ha encomanat a cap altra persona. Tinc la meva missió. Sóc una anella d'una cadena, un vincle de comunicació entre persones. Faré el bé. Seré missatger de pau i de veritat en el lloc on em trobo...".

Sobre el passat de la revista

MN. CLIMENT FORNER, prevere de Solsona, col·laborador del CEP i de *Quaderns de Pastoral*.

En conservo tots els números, des del primer, que va veure la llum el mes de juny de l'any 1969, amb el doble títol *Presbyterum-Quaderns de Pastoral*. En guardo la col·lecció per un doble motiu: perquè la revista m'interessava pastoralment i perquè jo mateix hi havia col·laborat; primer com a poeta, amb alguns fragments de la meva *Carta a l'arxipreste de Hita* (núm. 4, febrer de 1979), en compliment amb l'inoblidable mossèn Josep Junyent; després com a articulista ocasional i ben aviat, a partir del número 10 (febrer de 1971), com a corresponsal solsoní durant una vintena d'anys, ni que fos només amb una crònica anual. M'hi vaig sentir implicat, per tant, des del principi; probablement per haver estat alumne del curs 1969-1970 (segon que el Centre d'Estudis Pastorals impartia), un dels primers i nombrosos clergues solsonins que successivament també en serien alumnes. Per cert, dels 27 professors d'aquell segon curs vaig gosar fer-ne, tot en vers, uns "fotoretrats a cop d'ull" de caràcter humoristicosatíric que, a despit del seu caràcter efímer, encara avui em fan gràcia. El que vaig celebrar també va ser la publicació del número 100 de la nostra revista, amb una auca commemorativa il·lustrada per la Pilarín Bayés, efemèride que fou festejada solemnement a Montserrat.

Jo diria que el Centre d'Estudis Pastorals de Barcelona i, en conseqüència, la seva revista van fer un gran bé a l'Església catalana d'aquells moments postconciliars. La seva publicació periòdica era com el termòmetre tant de la vida de les nostres esglésies diocesanes com de la pastoral de conjunt que s'intentava de suscitar.

L'amistat que s'establí entre els clergues barcelonins (deixeu-me'n esmentar dos noms emblemàtics, almenys per a mi, Joan Batlles i Josep M. Totosaus) i els d'altres bisbats fou tan considerable i entranyable que ha perdurat al llarg dels segles. Bon senyal, no?

Tornant al simil del termòmetre: la vida de la nostra diòcesi solsonina durant els pontificats dels bisbes Josep Bascuñana i Miquel Moncadas, amb l'interregne de Joan Martí Alanís, es pot seguir pas a pas, episodi per episodi, des del dramatisme més patètic fins a la relativa tranquil·litat a través

L'Església, com més l'estimem, més la podem criticar, ja que nosaltres també som Església.

de les meves “cròniques ja cròniques”, talment com si el seu autor en fos el notari. Em consta que una il·lustre mitra barcelonina estava al cas de la nostra situació llegint-les amb interès des de Roma. Eren escrites, no cal dir, amb tot l'amor i amb tot l'humor del cas, per més dures que fossin a vegades sota el vel dels eufemismes.

Amb una gran llibertat d'esperit, això sí. Mai, mai els responsables de la revista no van censurar, que recordi, cap de les meves col·laboracions. Gràcies, amics. L'Església, com més l'estimem, més la podem criticar, ja que nosaltres també som Església. Ni que sigui amb tot el dolor del món.

Què ha representat el CEP?

MN. LLUÍS BONET, prevere de Barcelona, col·laborador del CEP i de *Quaderns de Pastoral*.

En el moment de la seva fundació va ser una bona resposta pastoral al que comportà per a les nostres esglésies el fet de fer efectiu el canvi que suposaria per a tota l'Església el Concili Vaticà II.

Els preveres foren els seus primers destinataris. De totes les diòcesis catalanes vingueren a Barcelona per participar en les classes i els cursets per posar-se al dia en tots els camps, tant de les ciències bíbliques o tecnològiques com de la pastoral.

Mn. Joan Batlles fou l'home excepcional per assumir la responsabilitat de director, amb l'eficaç col·laboració de Mn. Josep Maria Totosaus.

El conjunt dels nostres bisbes, presidits per l'arquebisbe primat de Tarragona, Dr. Pont i Gol, i els nous vicaris episcopals o de pastoral, foren tots plegats uns bons impulsors. Recordo, estant a la parròquia de Sant Gregori Taumaturg de Barcelona, que venien capellans de Lleida, que conviuen amb nosaltres, que estudiaven al CEP.

Un altre instrument annex al Centre fou la revista *Quaderns de Pastoral* (en una primera etapa *Presbyterium*). Un servidor va ser cridat per Mn. Batlles a formar part de l'equip de redacció. Per a mi va ser una feliç experiència. Les nostres reunions mensuals

eren plenes de vida, amb l'aportació de tots. Crítiques constructives davant la realitat de l'Església i de la societat. Fou un treball interdiocesà fecund. Ara, repassant els números elaborats, he vist que vam tocar tots els temes. Fa pocs dies, amb l'encàrrec d'un article sobre catequesi especial per a *Qüestions de vida cristiana*, m'he hagut de refiar del número que el 1984 publicàrem sobre els discapacitats (*Qüestions* no l'havia tractat mai, aquest tema). Els números dedicats a les nostres personalitats eclesiàstiques, sobre l'economia de l'Església, sobre el món obrer, la parròquia...

Recordo les intervencions de Salvador Bardulet, Jesús Huguet, Quim Pla, etc. I els editorials –una mica entre tots– de Josep M. Totosaus, posant el dit a la nafra, sempre interessants.

El relleu de Mn. Batlles esdevingué un fet molt dolorós que tots vam patir. Per què no es va fer d'una altra manera? Vaig creure oportú continuar al Centre, per allò de “fer valer el que havíem treballat”. L'equip de redacció, llavors, va ser assumit pel consell directiu i en vaig formar part.

Malgrat tot, vull valorar positivament aquesta darrera etapa, amb Mn. Francesc Pardo de director. El que ja s'havia començat, fer cursos fora de Barcelona, a les altres diòcesis, ha estat

un bon objectiu. També l'obertura als laics, també iniciada abans. S'ha mantingut la participació de totes les diòcesis catalanes. Tanmateix *Quaderns* s'ha convertit més d'una vegada en recull de jornades d'altres entitats o accions pastorals de les delegacions, cosa més fàcil per aconseguir materials.

El futur

Em sembla vàlid encara el CEP de les diòcesis catalanes. És clar,

amb la multiplicació de les iniciatives i entitats, com els ISCREB, arreu es fa difícil la nostra originalitat. S'hauria de trobar aquell espai de formació que els altres no fan. Què? La imaginació pastoral davant el nostre món en crisi i una Església que cerca com evangelitzar aquest món tan complex, tan plural, però tan condicionat. Una imaginació pastoral que toca de peus a terra, que vol ser "Evangeli", "Bona Nova".

Al servei de l'Església catalana

BERNABÉ DALMAU, monjo de Montserrat i director de *Documents d'Església*.

Haig de reconèixer que la meua relació amb la revista *Quaderns de Pastoral*, i sobretot amb el Centre d'Estudis Pastorals ha estat molt tangencial i, a més, no sóc expert en pastoral, llevat del bon sentit comú que tot prevere, encara que sigui monjo, ha de tenir en el moment de comunicar l'Evangelí. Per tant, em sento absolutament incapaç de donar consells i ni tan sols opinions sobre com hauria de ser la publicació i l'entitat que la promou.

Però, ja que se'm demana el parer, jo diria que els dos instruments seran el que els nostres bisbes en vulguin fer. Certament que aquests instruments, durant la llarga trentena d'anys, han estat molt condicionats per les persones que hi han treballat, però potser encara més pels bisbes que les crearen o que en moments determinats han donat algun cop de timó. No oblidem –i no voldria ser pessimista– que aquests darrers anys, independentment del treball concret de les persones, tres fets han condicionat no gaire positivament la vitalitat del CEP i de la seva revista:

1. La disminució del clergat i dels eventuals participants a les activitats del CEP i/o lectors de la revista.

2. La creació de dues altres revistes catalanes de temàtica similar als *Quaderns*: una de promoguda per clergues barcelonins i una altra per l'Opus Dei, a més de la continuïtat de la veterana *Qüestions de vida cristiana*.

3. La creació en molts bisbats d'instituts de ciències religioses o similars.

Catalunya és un país petit, i els cristians demanem a crits que, junt amb el sentit de diocesanitat, treballem per la unitat pastoral de Catalunya. La creació de dues diòcesis i de la província eclesiàstica de Barcelona reclama encara un esforç suplementari per mantenir aquesta unitat.

No sé si hi ha una saturació d'institucions i de publicacions. Em guardaré prou de proposar que alguna hauria de desaparèixer, i menys encara que haguessin de ser el CEP i els *Quaderns de Pastoral*. Sí que tinc confiança en la nova direcció, i fins i tot amistat personal. Per tant, crec que tota l'obra positiva que s'ha fet aquests anys ha de continuar i s'ha de potenciar. Però em sembla que cal un suport més explícit i una articulació més clara dels òrgans de formació de què disposen les diòcesis catalanes.

Des del bisbat d'Urgell

MN. RAMON SARRIES, prevere d'Urgell i col·laborador del CEP.

A l'hora de fer una mirada retrospectiva vers l'actuació del Centre d'Estudis Pastorals i la revista Quaderns, el meu pensament se'n va als ja llunyans anys del Concili Vaticà II, als darrers anys de seminari i els primers de ministeri sacerdotal. El Concili, tot just clausurat, donava un impuls dinamitzador als nostres bisbats. Es vivien temps d'eufòria i s'obrien noves perspectives. Certament que acabava una època i en començava una de nova. L'aplicació del Concili esdevingué ràpida i espectacular en aspectes externs. Tots recordem els canvis en la litúrgia. Però, per contra, fou lenta, molt lenta, en els principis i l'esperit que havia d'impulsar la vida de la comunitat. És clar, s'havien de canviar alguns plantejaments teològics i pastorals dels sacerdots i no seria fàcil. La formació rebuda al seminari no anava per aquest camí i els nostres fidels estaven molt acostumats a viure la seva fe a remolc dels sacerdots.

El nostre bisbat d'Urgell –com tots els altres en aquells moments– tenia les persones però calia fer la renovació intel·lectual i pastoral. Començaren a sorgir algunes iniciatives. Al mateix temps, mancava crear i posar en marxa els mitjans pastorals per dur a terme tota la renovació que calia per aplicar el Concili.

Al nostre bisbat d'Urgell començà a unificar idees i esforços el Dr. Ra-

mon Malla, primer com a Vicari General i després com a Administrador Apostòlic. Però serà el Dr. Joan Martí i Alanis, nomenat poc després bisbe diocesà, qui empenyerà de veritat la renovació que tots esperàvem i vèiem urgent.

És en aquells moments que fou més efectiva entre nosaltres l'activitat del Centre d'Estudis Pastorals de Barcelona. En el postconcili, era necessària una institució així i cal agrair a Mn. Joan Batlles la dedicació i el treball que hi feu.

Molts de nosaltres recordem:

– Els cursos de renovació pastoral, pels quals hi passaren qui-sap-los sacerdots del bisbat. Al Centre se'ls oferiria el bagatge doctrinal i pastoral actualitzat, entraven en contacte amb el món cultural de Barcelona, es relacionaven amb sacerdots d'altres bisbats... Es tractava d'una veritable riquesa.

– Les Jornades de Pastoral organitzades a la Seu, l'estiu del 1969, dirigides per Mn. Joan Batlles. Foren uns dies de reflexió, estudi i convivència entre seglars, religiosos i preveres que d'alguna manera marcaren el tret de sortida d'un nou estil pastoral i l'origen de diverses activitats.

– Quantes jornades i curssets organitzats en diverses centres comarcals,

amb el suport i recolzament del CEP i més en concret de la persona de Mn. Joan Batlles.

– La revista *Quaderns de Pastoral*, que rebérem amb molta satisfacció, perquè en aquell moment omplia un buit en la nostra formació i ens aportava puntualment els plantejaments pastorals. Tots sabem que els rectors a les parròquies viuen atrapats pel dia a dia. És d'agrair qui, des del seu saber i dedicació, trobés i oferís noves idees i plantejaments.

La litúrgia es féu celebrativa i participativa per part dels fidels.

Amb goig i una mica de recança, em vénen al pensament la riquesa i vitalitat que tenien les reunions de sacerdots. S'assajaven accions de pastoral de conjunt. La litúrgia es féu celebrativa i participativa per part dels fidels. La catequesi volia ser no tant l'aprenentatge de conceptes sinó ajudar l'infant a entrar en la vivència de la fe. Càritas passava de l'acció assistencial a la mentalització i al compromís social. La parròquia es feia més comunitària i es convidava els fidels a esdevenir-ne protagonistes, cadascú en la mesura de les seves capacitats i habilitats. Es creaven els consells de pastoral a les parròquies i als bisbats. Augmentava la comunicació a través del fulls dominicals compartits per diversos bisbats...

Tot això, però, fet una mica a la

nostra mida. No sempre en els nostres ambients del món rural han estat ben rebudes propostes pensades en la capital. Cal confessar que la nostra gent ha estat molt zelosa del seu món, de la seva vida, l'entorn i les circumstàncies. I ens tocà suportar més d'un retret no sempre prou afortunat.

És de justícia reconèixer els esforços que el Centre d'Estudis Pastorals ha fet al llarg dels anys per revisar i actualitzar els seus serveis, creant ofertes noves. Per exemple, el seminari de Pastoral Rural (també hi havia el de Pastoral Urbana) i portar el Curs Bàsic de Pastoral a les parròquies.

I ara em pregunteu, què esperem del Centre d'Estudis Pastorals i de la revista *Quaderns*, en el futur? No ho sé. Digueu-me primer què en podem esperar.

D'aleshores ençà ha plogut molt. A Barcelona i fóra han nascut altres institucions amb finalitats semblants. També revistes. Els Vicaris Episcopal de les diòcesis amb seu a Catalunya fa anys que es reuneixen periòdicament i prenen el pols als bisbats i a llurs necessitats. La Facultat de Teologia de Catalunya forma les noves generacions de preveres. La crisi religiosa ens ha arrugat a tots. Hem celebrat un Concili Provincial Tarraconense. La immigració incideix fortament en les nostres comunitats: en els grups de

La crisi religiosa ens ha arrugat a tots.

catequesi, en Càritas, en les assemblees dominicals... Internet i els *e-mails* ens tenen comunicats arreu i, al mateix temps, ens roben el temps que necessitem per parlar amb els de casa. Avui no saps on comencen ni on acaben les parròquies: els joves dels nostres pobles, generalment per motius d'estudis, es passen les setmanes a les capitals i els nostres pobles s'omplen els caps de setmana de gent de les ciutats. Aquest fenomen, però, no sempre enriqueix la vida de les comunitats.

Pregunteu: Què esperem del Centre d'Estudis Pastoral i de *Quaderns*? El CEP, en primer lloc, caldria resituar-lo en la nova configuració que comporta la desmembració de l'arquebisbat de Barcelona. Dóna la impressió que al Centre, avui, li costa sobreviure, competint amb altres institucions germanes. Malauradament, poca incidència arriba a tenir als nostres ambients rurals. És comú el convenciment que els temps gloriosos del CEP ja han passat. En tot cas, amb serenitat i sense apassionaments, caldrà repensar-ne l'existèn-

cia, les finalitats, el funcionament, etc...

La revista *Quaderns* m'agrada tal com és. Ofereix estudis sobre els reptes actuals en l'Església, orientacions pastorals, informacions dels bisbats...

Però hi trobaria a faltar una publicació suplementària que fos el que diu el seu nom: un quadern. Amb més eines de treball pastoral. Un instrument més àgil. D'aquells que el rector té sobre la taula i pot ratllar i subratllar, fotocopiar i repartir entre els agents de pastoral de la seva comunitat. Altres institucions ho tenen, des del seu camp específic (litúrgia, catequesi...). Sense trepitjar l'hortet de ningú perquè hi ha terreny per a tots.

Bé, amics. No ens desanitem. Som servents sense mèrit al servei de la causa més gran i noble. El programa del Regne de Déu és superior al de qualsevol partit polític o institució social. No posem massa traves a l'Esperit i deixem-lo actuar en nosaltres i en les nostres comunitats. Que sigui el que Déu vulgui.

Aportacions de la revista a la vida pastoral

ANTONIETA MATEUS, pedagoga del bisbat de Lleida.

Moltes felicitats pels 200 números publicats, enhorabona!!!

Una revista com *Quaderns de Pastoral* crec que, atenta a la realitat actual, hauria de tractar de captar els interrogants i els reptes que la societat planteja als homes i dones d'avui, i reflexionant-hi, oferir criteris d'anàlisi, punts de referència i elements orientadors a tots aquells que col·laboren en els diversos àmbits pastorals, per a respondre-hi des de la fe.

Captar els interrogants i els reptes que la societat planteja als homes i dones d'avui.

Per respondre a les aspiracions més pregones de la gent d'avui, tenint en compte la seva dimensió espiritual.

Quaderns de Pastoral és un bon instrument per promoure la *reflexió i el diàleg amb la cultura actual*, analitzant els projectes que aquesta vehicula i promou, tot contrastant-los amb els valors que ens proposa Crist en l'Evangelí.

Com discernir entre tanta informació el què està al servei de l'home i l'humanitza i el què el destrueix? Com tenir en compte els nous llenguatges? Com usar la tecnologia d'Internet en la Pastoral?, etc.

Des d'aquesta revista es poden donar eines, criteris, per al diàleg amb la increença i per a encarar la indiferència religiosa de tanta gent, de manera que els animadors de pastoral tinguin els elements necessaris per a construir ponts de diàleg amb aquells entre els qui porten a terme la seva tasca. Perquè puguin anar a l'essencial amb cada persona, per potenciar tot el que ajudi a ser més humans sense por a denunciar el que porti a la seva alienació o destrucció.

Per avançar en el diàleg fe-raó, *Quaderns de Pastoral* hauria d'abordar les grans qüestions que els homes i dones d'avui senten brollar en el seu interior, com ara: quin sentit té la vida? (o com provocar la qüestió quan no apareix). Per què té valor la persona, la família? Què és la dignitat? Com pot entrar l'evangelí en la vida de les persones que estan atrapades en el consum o en la recerca exclusiva del plaer? Com es pot defensar la dignitat humana allà on és assetjada? Què hi ha a fer entre els més necessitats i els més pobres? Quins camins cal em-

prendre? Quines iniciatives cal relançar?

En les seves respostes crec que cal pensar en l'home i la dona concrets, sense quedar en frases grandiloqüents i allunyades, tot evitant també tant l'espiritualisme desencarnat com l'activisme només secular.

Em sembla important sobretot ser *sembradors d'esperança* i per això crec que seria bo divulgar experiències de parròquies, moviments o grups, que porten a terme projectes que responen a les necessitats de la nostra generació. Que donessin a conèixer el que s'està realitzant a Catalunya, a Europa o a altres llocs del món, tenint especialment cura dels projectes que porten llum a llocs que comparteixin la nostra realitat de secularització.

La revista pot apropar-nos a iniciatives que es porten a terme des del coratge evangelitzador, i que van obrint *nous* camins, amb creativitat i imaginació. En cert sentit poden avivar la consciència missionera allí on està cadascú, oferint als lectors propostes que es poden promoure per a fer concret l'Amor.

Des de la recerca de tot el que és bo i bell, es podria donar difusió a aquelles experiències de plenitud que es donin en els diversos àmbits del món de l'art.

També crec que des de la revista s'hauria d'ajudar a fer un treball d'interiorització i profunditat. Com poden col·laborar els agents de pastoral a

que cadascú assumeixi el protagonisme en el seu desenvolupament i prengui les decisions que li corresponen? Com ajudar cada persona a integrar els diversos sabers donant-los sentit? Com ajudar a la interiorització, descobrint l'Esperit i la seva acció en la pregària?

Pel que fa a la transmissió de la fe, com fer front a la ruptura que es dona entre les generacions?

Avui que tants homes i dones pateixen una gran solitud existencial, es podrien donar pistes per a que en el treball pastoral es tingués cura d'anunciar la presència provident de Déu Pare, per crear vincles de fraternitat, per a potenciar espais de comunitat on compartir quelcom d'un mateix, per a descobrir la immensa riquesa de l'evangeli i així poder passar del paradigma de l'autosuficiència al de la solidaritat.

Com obrir a la vida espiritual i a les realitats sobrenaturals en la catequesi, en els grups, de manera que la identitat cristiana sigui sòlida i capaç de fer front al rept de la secularització?

I també donar pistes per descobrir la parròquia i l'església diocesana com l'espai de trobada de tots els deixebles, el lloc de l'encontre amb Déu i amb els altres, el lloc per a la celebració, per a la litúrgia, i el lloc des d'on s'irradia l'evangeli.

Per tot això seria important continuar veient què comporta avui l'acompanyament personal, l'estar prop de l'altre sigui quina sigui la seva situació, en Comunitat.

Fent el possible perquè cadascú vagi tan lluny i tan a fons com pugui, responent a la crida personal que Déu li adreça per a ser una pedra viva en l'Església. D'aquesta manera podrem fer camí plegats gent amb diversos carismes, cadascú

en el seu lloc, des de la comunió, respectant les diferents sensibilitats però units, superant la fragmentació i fent créixer la confiança mútua entre tots.

Bona feina!!!!

Responent preguntes

MN. SISCO PAUSAS, prevere del bisbat de Sant Feliu, missioner al Camerun.

Què ha representat la revista *Quaderns de Pastoral*?

Sempre ha estat una ajuda per a la nostra pastoral en l'Església catalana. Sobretot de formació i d'informació.

Els diferents articles, entrevistes, conferències, reflexions han estat un esperó per al treball pastoral. Sempre hi ha hagut una bona informació del treball fet i ha ajudat a recollir suggeriments aplicats a la pastoral.

La constància de la publicació és també una bona eina de treball.

La constància de la publicació és també una bona eina de treball, per retenir els treballs fets i poder-los rellegir i també com a informació de tot el que es fa.

Ara, durant aquests anys passats a l'Àfrica, concretament al Camerun, llegir la revista és per a nosaltres una ajuda a la informació de les activitats fetes. També ens ajuda a mantenir lligams amb la pastoral de casa nostra i veure i adonar-nos de com es va desenvolupant. T'ajuda a no perdre el fil.

És un bon servei, i és bona la seva continuïtat. També és bona aquesta informació dels diferents bisbats, per no quedar-se tancat. Veure el que els altres fan també ajuda a rebre suggeriments i valorar si cal aplicar-los. Continueu endavant en la vostra tasca.

Què hauria d'aportar una revista com *Quaderns* per a la vida pastoral de l'Església catalana i els seus agents?

Ha de continuar la seva feina de formació, informació i ajuda per a la tasca pastoral.

Es bo el recull que fa de les activitats fetes, els temes que tracta.

No oblidéssiu el treball de les diferents missions diocesanes escampades arreu.

Voldria afegir un suggeriment: aniria bé que no oblidéssiu el treball de les diferents missions diocesanes escampades arreu: Xile, Camerun, Rwanda... també és una tasca pastoral que les esglésies diocesanes no han d'oblidar.

El nostre no és un treball de franc-tiradors, sinó que som enviats per la nostra diòcesi, per fer una tasca pastoral amb la diòcesi agermanada.

Penso que tenir en compte aquesta vida pastoral de missions és una bona aportació a la revista. Aniria bé

que anés agermanant totes les tasques pastorals que es fan a cada diòcesi.

Que tots es sentissin part de la revista, tant pels suggeriments que poden fer com per la informació que poden aportar.

Com pot contribuir *Quaderns* al futur pastoral de l'Església catalana

MN. JOAQUIM PLA, prevere de Girona, col·laborador del CEP i de *Quaderns de Pastoral*.

M'agraden les paràboles. Podria començar aquest escrit amb les paraules següents: "Hi havia una vegada un capellà..."

Dos articles de bons amics, en Jesús Huguet i en Quimet Cervera. El de l'Huguet, com sempre, clar, precís, clarivident, eclesial i, aquest cop, apocalíptic: "Prohibit pensar" (*El Pregó*, n. 289, p. 5). El d'en Cervera, més antic, feia una proposta un xic pintoresca, però molt incisiva: proposava que els rectors de parròquies (suposo que de Barcelona) renunciessin a la seva feina ministerial (cultural i de pastoral sacramental, sobretot) per mor de desencallar la pastoral encallada en el passat.

Com que l'escrit de l'Huguet acaba de sortir no sé si tindrà conseqüències. M'agradaria saber si el d'en Cervera ha obtingut algun resultat.

Ja fa temps que jo he optat per aquesta decisió (abans que ho proposés en Quim). Em vaig ordenar l'any 1963; per tant, ja són 43 anys al servei de l'Església diocesana. Per què i com vaig prendre aquesta decisió de renunciar a la meva feina cultural i de pastoral sacramental? Els anys dolços (o, potser, amargs?) de la meva tasca pastoral vaig ser delegat diocesà de

Pastoral de Joves, delegat episcopal de Justícia i Pau, consiliari diocesà d'Escoltisme, membre del Consell de Redacció de *Quaderns de Pastoral*, consiliari general de Minyons Escoltes i Guies Sant Jordi de Catalunya i membre de l'Equip Mundial de la Conferència Internacional Catòlica de Guiatge. (No esta gens malament, eh? Tants punts que fan pujar el meu currículum eclesiàstic!)

Però un contratemps seriós va interrompre la meva escalada cap al compliment del "principi de Peter" (que hom va pujant fins que arriba al màxim de la incompetència). Vaig arrebregar una malaltia bipolar (faig aquest diagnòstic un xic agosarat perquè em vaig fer un tip de prendre Orfidal, que és un tranquil·litzant; i també carbonat de liti, que és el producte que recepten als bipolars. Mai més no he dormit *comme il faut*, i arrossego per *in saecula saeculorum* un síndrome de còlon irritable, que em fa anar ("*I beg your pardon*") amb caguetes constants. A més, altres menudeses: com fòbies, irritabilitat i manca de concentració i seguretat. Als moments durs de la malaltia arribava a marejar-me només de pensar que havia de predicar o celebrar una missa o un bateig; em semblava un forma suprema d'hipocresia.

A més d'anar a veure un psiquiatre, em vaig plantejar a fons el meu estatus. No havia pas perdut la fe. Continuava enamorat del missatge evangèlic de Jesucrist. I em sentia identificat amb ell; i amb Mons. Romero, i amb en Joan Alsina, i amb en Quim Vallmajó, i amb Pere Casaldàliga, i amb Ignacio Ellacuría i amb el món dels pobres i marginats. Vaig poder conèixer el món dels pobres d'Amèrica Central i vaig poder compartir un trosset de vida amb ells en un viatge que vaig fer a Nicaragua, Guatemala, El Salvador i Chiapas. (Per cert, el bisbe de San Cristóbal de las Casas de segur que és ben conegut i estimat per molts de vosaltres, puix va venir a Barcelona i a Girona no fa gaires anys, poc abans que el fessin dimitir i intentessin –segons em van dir– substituir-lo per un energumen; però no se'n van sortir.)

Deia que el bisbe Samuel Ruiz ens va encarregar una missió molt delicada en una comunitat maia, d'ètnia txol, d'unes dues mil persones, que estaven assetjades per forces afins al PRI (el partit que llavors governava Mèxic). Si em lleu, algun dia us explicaré aquesta missió, la realització i els resultats (només us avanço l'assassinat del secretari d'un organisme diocesà com la nostra Càritas).

Tenia, en aquell moment, prop de 60 anys. No em vaig plantejar mai la secularització. Continuava sentint-me capellà. Només que la línia que anava prenent l'Església cada dia m'anava produint més molèstia i rebuig. I com que em veia incapaç per continuar exercint en la pastoral tradicional i sa-

gramental, vaig parlar amb el meu bisbe i vaig optar per no col·laborar en aquesta situació que a mi em semblava un engany. Sense fer remor, sense fer trencadisses, respectant al màxim els companys, les persones, i callant i sofrint.

Perquè m'he decidit a explicar-ho ara? Perquè ja han passat uns quants anys. Em veig més serè, però més reafirmat en la meva decisió i actitud. I penso que potser també hi ha altres companys que es troben en situacions semblants. L'Església ens ha dut a molts a "*la noche oscura del alma*". Sabem que algun dia ressuscitarà amb un cos immortal. Però jo ja no ho veuré.

Com pot contribuir *Quaderns* al futur pastoral de l'Església catalana?

Em sembla que tornant a despertar aquell món de l'airet conciliar i dels estimats de Jesús: els pobres. L'Església catòlica s'ha convertit en un espectacle infantiloide i fals de jerarquies, doctrines, morals i pastorals desfasades, només aptes per a menors d'edat i imbècils (entès en el sentit del mot llatí: gent incapaç de tenir un pensament propi). L'Església ha de fugir de les seguretats i tornar a les utopies.

Estaria bé que una revista pastoral catalana perdés la por.

Enfront dels “nous moviments” eclesials, que només són una caixa de ressonància de la veu de la jerarquia, enfront de tants bisbes que tenen “torticolis de tant mirar a Roma”, enfront de la por a perdre l’estatus de capellà (i les “misses”, que ens fan viure precàriament), enfront de tants plans pastorals, canviats cada dos anys i que no porten enlloc, estaria bé que una revista pastoral cata-

lana perdés la por i tornés a crear uns terrenys de joc on, fa pocs anys, molts vam lluitar i vam deixar-hi la pell.

Sí, estaria bé. No sé si això és demanar massa. Però m’agradaria tornar a aquells temps i moments en què esperava amb il·lusió l’arribada a casa del darrer número de *Quaderns de Pastoral*.

Un lloc on s'agafin els toros per les banyes

DAVID VIDAL, exredactor en cap de *Quaderns de Pastoral*, professor titular i vicedegà de la Facultat de Comunicació de la UAB.

La primavera de 1999 em vaig incorporar com a redactor en cap de *Quaderns de Pastoral* a les reunions que un cop al mes se celebraven en un despatxet de la tercera planta de Riva-deneyra 6, seu del Centre d'Estudis Pastorals. Malgrat que ja aleshores tenia certa experiència en reunions d'organitzacions o moviments eclesials, aquells encontres, que millor hauríem d'anomenar debats, em van, de primer, sobtar i fins i tot incomodar, tal era el nivell de discussió a què sovint s'arribava quan es parlava d'afers relacionats amb la moral, la doctrina social o la mera política eclesiàstica –o fins i tot el simple tafaneig de sagristia. Asseguts amb mi a la taula hi havia eminents professors de Bíblia, de Moral, liturgistes, sociòlegs, canonistes... Era el consell de redacció de *Quaderns*, a l'ensem el consell executiu del CEP. No parlàvem (*parlaven* ells, de fet) només de *Quaderns*, fins i tot diria que del que menys es parlava era de *Quaderns*. Però malgrat aquesta incomoditat inicial, lògica, ja que avui no estem massa avesats a sentir gent defensant amb solidesa opinions contràries, em vaig fer un addicte a aquelles supèrbies entaulades que, amb l'exigu auxili d'un tallat, podien durar hores i hores.

He escrit que potser parlàvem poc

de *Quaderns*. Bé, no és exacte: aquests debats sovint els propiciava el plantejament d'un monogràfic de *Quaderns*, per exemple, però també el contingut d'un curs de pastoral o la darrera encíclica o carta apostòlica del Sant Pare. Jo sortia d'aquelles reunions encara més encuriós pels arguments que s'havien brandat amb energia i que sovint em feien llegir o comprovar coses que allí s'havien dit. Fa poc temps encara d'aquests anys i no crec polit assenyalar noms, però des de la discrepància i l'estima us puc assegurar que l'executiva del CEP era, i de segur encara és, un magnífic planter de pensadors i de polemistes.

Ara se'm pregunta –com també se'm feia aleshores– què hauria de representar *Quaderns*, i en definitiva cap on ha d'orientar el seu rumb. És una qüestió que es planteja tot assumint que la revista ha perdut una part de l'embranchida que la va convertir en referència als seus primers anys de funcionament, en uns moments polítics i socials durs per a l'Església de Barcelona, que feia tasques de suplència de moltes institucions impensables en aquells anys de dictadura. Avui la causa de la crisi és en part conjuntural i té relació amb el moment social i cultural que vivim: poc interès per la lectura i la cultura llibresca (no només

perd lectors QP, sinó que perden lectors totes les publicacions impreses, des de fa anys); encara menys interès pels debats religiosos, si no és que són polèmics en un sentit sensacionalista. I, finalment, malgrat el que acabem de dir sobre la crisi dels mitjans impresos, els darrers quinze o vint anys han vist com paradoxalment se substanciava una plètor de noves revistes de temàtica i factura –i àdhuc de format– molt similar a QP. El propi Centre, abans pioner i innovador en tants sentits, ha passat a ser un més dels moviments, congregacions i institucions que ofereixen cursos i cicles de conferències de temàtica religiosa. El medi social i cultural, però també el religiós, s'ha transformat força i convé pensar que QP –que també ha anat evolucionant, òbviament– haurà d'emprendre un camí ben decidit cap a alguna banda si vol obtenir de nou un lloc al sol.

QP ha de ser de nou una revista que doni motius per a parlar: un àmbit de debat d'idees.

La meva opinió és que QP ha de ser de nou una revista que doni motius per a parlar: un àmbit de debat d'idees. Com ho eren les reunions a les quals jo assistia interessat, on els toros s'agafaven per les banyes i les coses es deien clares, en atenció a la maduresa intel·lectual dels presents. Per poder fer això caldria traspasar aquests debats a la revista. Quantes vegades vaig

pensar en aquesta proposta i fins i tot vaig arribar a formular-la alguna vegada. Però topàvem amb dos problemes: una certa desídia cap a la responsabilitat que suposa la gestió de *Quaderns* –ho dic més pla perquè s'entengui bé: qui més podia aportar en aquesta direcció potser aportava poc i tard, o ràpid, o mal escrit: s'entén que QP no és un aparador per lluir–; i, en segon lloc, una certa por al *què diran*, a acceptar que la revista podia tenir impacte, generar *feed-back*, alçar alguna disputa... Aquest no era l'objectiu de la revista, sinó més aviat, presonera en certa forma d'un moment eclesial determinat i també del seu propi passat, *no fer-se notar gaire*. Almenys jo sempre ho vaig interpretar així, i ja us dic ara que potser em vaig equivocar en la interpretació dels signes. Aquesta mena de catalèpsia induïda ha tingut uns efectes letals, i caldrien com a mínim senyals decidits en sentit contrari si és que ha canviat aquest estat de les coses.

Quan m'asseia a aquella taula sempre pensava que tenia primeres espases allà mateix, abocant arguments i exhibint coneixements, però lamentablement no escrivint a les planes de la revista. I aquesta va ser una mancança que l'anterior equip directiu de la casa –entre els quals m'hi compto– no vam saber solucionar, i de la qual se'n va ressentir la revista. De segur que no tota la culpa era d'ells: insisteixo que segurament calien, com calen ara, plantejaments més valents i oberts, i menys condicionats. I segueix calent, sobretot, preguntar-se si val la pena sedar la revista per fer-la viure plàcidament, en consideració als serveis

prestats en el passat, tants anys com calgui.

Trobo a faltar aquelles reunions. Van ser sis anys llargs en què vaig aprendre molt i en què no vam saber trobar un camí definitiu per al relleu d'una capçalera quasi llegendària de la premsa eclesial de casa nostra; i malgrat els atenuants que he exposat abans, aquesta és una responsabilitat en bona part meua. Recordo haver elaborat una mena de memoràndum en què recomanava diverses mesures: estrènyer les relacions amb les delegacions diocesanes i els moviments per estar al seu servei en les necessitats pastorals quotidianes; una major connexió i presència amb els estudiants de Teologia i els seminaristes, ja que QP sembla més la revista

Treballar de debó pel relleu de Quaderns.

dels mossens grans, però menys la dels joves capellans; unes activitats promocionals més intenses: presentació de números amb conferències, regals de subscripcions; una veritable implicació dels departaments del CEP (Bíblia, Joventut, etcètera) en l'elaboració de la revista... Aquestes mesures, només indicatives, constitueixen la línia a seguir si és que es decideix, finalment, treballar de debó pel relleu de *Quaderns*, una revista dues vegades centenària en números i que ja forma part de la història d'aquest país.

IV. Obrador

Molt bona Pasqua!!

MN. JOAQUIM CERVERA, prevere de Barcelona i responsable del Departament de Sociologia Aplicada del CEP.

Amb la Pasqua ens arriba un missatge de festa fonamental, d'amistat agraïda, de fe i confiança en Aquell que ens és vida, d'esperança en camins d'alba, d'amor, de pau...

La felicitació està teixida en 8 "drapets" cadascun dels quals té dues dimensions: la mort i la vida (Pasqua és Pas de mort a vida):

- Una primera part es refereix als evangelis de resurrecció en el que tenen de pas de la mort a la Vida, seguint Mc 16, 1-7 i també Jo 20, 1-9 i Mt 28, 8-15).
- Una segona part és una cita de les 365 breus meditacions espirituals del *Llibre d'Amic i Amat* de Ramon Llull, que relaciono amb els evangelis. En l'Amic ens hi identifiquem nosaltres i l'Amat és Jesús, Déu. L'amor que circula entre els dos és l'Esperit d'Amor, l'Esperit Sant.
- Una tercera part, en rima amb les cites evangèliques, són referències actuals.

El "drapet" 9 és una altra cita del *Llibre d'Amic i Amat*.

Signes de MORT

1

per anar al **sepulcre** a ungir
el **cos (mort)** de Jesús.

(98)

Trobà l'Amic el seu Amat
que estava menyspreat entre la gent
i digué a l'Amat
que gran injúria es feia als seus honraments.
Respongué l'Amat i digué
que ell prenia deshonor

per manca de fervents i devots amadors.
Plorà l'Amic
i es multiplicaren els seus dolors;

Signes de VIDA

(Les dones...)
compraren **aromes**.

i l'aconsolava l'Amat
mostrant-li els seus capteniments.

Enterrats a mils
per la fam, la guerra i tants murs.

Les dones
segueixen amatents, estones i
estones.

2

Era fosc

**El diumenge
molt de matí
a la sortida del sol.**

(122)

Il.luminà l'amor el núvol
que s'interposà
entre l'Amic i l'Amat;
i el tornà tan lluminós i resplendent
com ho és la lluna de nit,
i l'estel a l'alba,
i el sol de dia
i l'enteniment en la voluntat
i per aquell núvol tan lluminós
es parlen l'Amic i l'Amat.

Temps de canvis i foscors

Sempre
el risc
pot ser fecund dolor.

Signes de MORT

Signes de VIDA

3

(Preocupades, desesperades)...

Es preguntaven:
¿Qui ens farà rodolar la pedra
que tanca l'entrada del **sepulcre?**

Alçaren els ulls

(48)

Dubtà l'Amic tement que el seu Amat
no li manqués en les seves majors necessitats;

i va desanamorar l'Amat el seu Amic.
En tingué l'Amic contrició, penediment,
en el seu cor;
i l'Amat infongué novament en el cor de l'Amic
esperança, caritat;
i als ulls llàgrimes i plors,
per tal que retornés l'amor a l'Amic.

Estem sovint, desencisats,
desanimades
i molts i moltes clamen
i ens fan anar enrera.
Ens volen ensepulcrar en terres dures...

L'Amat, el Crist ens invita a mirar
amunt...

4

S'adonaren que la pedra
Ja havia estat apartada.

Era una pedra
Realment molt grossa.

(123)
Demànaren a l'Amic
quines són les tenebres més grans.
Respongué que l'absència del seu Amat.
Li demànaren
quina era la resplendor més gran;
i digué que la presència del seu Amat.

Quants impediments, quanta barrera
arrosseguem com un fardam

Despertem en la cleta
del Pastor que d'amor ens
amara.

Signes de MORT

Signes de VIDA

5

Simó Pere, entrà al sepulcre
i veié aplanat
el llençol d'amortallar

Veieren, assegut a la dreta,
un jove
vestit de blanc.

(131)

Jeia l'Amic en llit d'amor.

Els llençols eren de plaer,
i el cobertor era de llanguiments,
i el coixí era de plors.

I sorgia la qüestió

de si la roba del coixí

era de la roba dels llençols o del cobertor.

Entre dols, plors i dubtes
ens trobem atuïts,
com passius espantats

Obrim-nos a la vida interior
i plena
que no mor
i ens ompla de llum esclatant.

6

S'esglaiaren,
tingueren por...

Amb una gran alegria
se n'anaren corrents
a anunciar-ho als deixebles.

(81)

Preguntaren a l'Amat

sobre l'amor del seu Amic.
Respongué que l'amor del seu Amic
és barreja de plaer i malança,
de temor i ardiment.

Passen
fets, infonent-nos ràbia i dolor.

Fem via,
essent missatgers
de la carícia del Déu feble.

Signes de MORT

Signes de VIDA

7

Els diu: ...Busqueu Jesús
el **crucificat**

Ha **ressuscitat**.
No hi és aquí.

(100)

Demanaren a l'Amic

quin senyal feia el seu Amat en el seu gonfanó.

Respongué que d'home mort.

Preguntaren-li per què feia aquest senyal.

Respongué:

- Per tal com fou home mort, crucificat
i per tal que aquells
que es gloriaven de ser els seus amadors,
segueixin la seva petja.

Cerquem els naixements i els fruits
en els llocs adequats?

Ja hem saltat
més enllà de l'avui i de l'aquí?

8

Entrà l'altre deixeble
que havia arribat primer
al **sepulcre**.

**Ho veié
i cregué.**

(43)

Propietat i comunitat

es trobaren i es barrejaren

per tal que hi hagués amistat i benvolença

entre l'Amic i l'Amat.

Patim per formes i maneres
i patir fem
per no acceptar no ser pulcres.

Estimar en ferm.
Volguer de l'altre, el bé.

9

(56)

Demanaren a l'Amic:

–Quines són les teves riqueses?

Respongué:

–Les pobreses que sostinc pel meu Amat

–Quin és el teu repòs?

–El llanguiment que em dóna amor.

-I quin és el teu metge?

-La confiança que tinc al meu Amat.

-I quin és el teu mestre?

Respongué i digué

Que les significances

Que les criatures donen del seu Amat.

Que en aquesta Pasqua sapiguem trobar arreu, els signes de l'Amat!!!

Fer l'experiència d'Emmaús

P. JUSTINO MARTÍNEZ, missioner combonià, del Departament de Bíblia del CEP.

Travesía por la Biblia

Andaba haciendo una especie de balance personal de estos cinco años de incursión por los escarpadas vertientes de la Biblia cuando por sorpresa me topo una vez más con esa voladora hoja que de tanto en cuando y no sin ironía lanza al aire nuestro distinguido profe: *Despertar las semillas: ecos de la palabra*, la cual no hace sino reforzar la idea que tiempo ha vengo acariciando: Qué Ecos despier ta en mi vida y entorno la palabra que con tanto ahínco y entusiasmo intento asimilar.

Cuando opté por adentrarme en esta audaz aventura de *conocer mejor la Biblia* no sospechaba, ni remotamente, en qué berenjenal me metía. Albergaba el deseo de hacer algunos descubrimientos que me ayudaran a fundamentar mi vida de piedad y de relación, pero sin muchas más pretensiones. Una leve vanidad me guiaba en este recorrido por la Biblia, en la convicción de conocer sus entresijos y secretos, y sobre la base de este razonamiento hacía “decir” a la Biblia mi propio sentir, no lo que ella me dictaba a mí.

En este itinerario no figuraban, obviamente, ni contexto histórico en que fue concebido el texto, ni géneros literarios, ni la visión interna que guió al autor, ni las diversas situaciones que

influyeron en el mismo, y mucho menos me había interrogado por la discontinuidad entre la época en que se realizó el hecho que el texto describe y la época en que vivió el escritor y con qué finalidad lo consigna. Estas y otras cuestiones del mismo cariz casi las ignoraba cuando acometí el estudio de la Biblia.

La realidad, tras estos 4 años de permanente contacto con la Biblia, ha superado aquellas sobrias presunciones. Pues se han ampliado los horizontes existenciales, ha ayudado a captar el sentido profético de la historia y a reconocer la presencia de Dios también fuera del Pueblo de Dios, al modo como Amós creyó que Dios dirigía los destinos de filisteos y arameos opositores de Israel, o que Jonás suponga que un profeta pueda ser enviado a Nínive, o que Job afirme que Dios hable a través de un árabe no integrado en el Pueblo Elegido, o que Ezequiel reconozca la acción de Dios por medio de sabios de otros pueblos, o que Isaías llame a Ciro “elegido divino”.

Estas y muchas más citas del mismo género que salen al paso con solo hojear el Libro, han infundido tantas ganas y entusiasmo que a estas alturas de la película me siento cómodo, no sólo en la sala de representación, sino en el escenario del mundo que me toca vivir; y eso a pesar de que la Biblia es un libro que incomoda ¡y tan-

to! A veces viene la tentación de arrinconarle, pues traza unas líneas de exigencia en total confrontación con las apetencias placenteras y con las categorías de la actual “cultura envolvente”. Mas es cierto que si la encaras con criterios de fe –la mejor forma de acercarse a ella– y con ansias de encontrar sentido a la vida y descubrir el plan de Dios en la “historia”, en tu historia personal, y en el cosmos, acabas dejándote seducir como Jeremías, y tras la lectura la proclamación en los ambientes que te rodean. Sin este empuje bíblico que emana de los cursos asistidos, tal vez no me hubiera alistado en tareas evangelizadoras en el nuevo Plan Pastoral que este curso ha puesto en marcha la parroquia de pertenencia, cuya meta no es otra que implicar a todo bautizado en la misión de esa Iglesia que se autodenomina “evangelizada y evangelizadora”.

Con anterioridad se habían hecho propuestas y proyectos pastorales que no habían tenido el refrendo necesario por falta del elemento personal, retraído quizá ante la magnitud de la tarea que sobre la mesa se exponía. El ambiente que ahora se respira es distinto, bien porque el coordinador general es un joven misionero con años de experiencia catequética por tierras suramericanas, o porque, previamente, se ha explorado el panorama intracomunitario y se han detectado elementos aptos para acometer este desafío, y también porque en las reuniones que han precedido se ha evidenciado un “tono bíblico” en los asistentes, lo cual es síntoma de que se ha asimilado el espíritu del Con-

cilio y de muchos pronunciamientos episcopales instando a tomar el pulso a la Biblia de cara a la “nueva evangelización”.

Hoy ya casi nadie duda de la importancia de la Palabra Revelada para impulsar nuestras comunidades eclesiales; algunos van tan lejos como F. Raurell que sostiene que “el primer paso para renovar la teología, la pastoral, la catequesis y hasta la propia espiritualidad es *renovar* la manera de leer la Biblia”. Pienso que lo hace desde el convencimiento de que han cambiado los parámetros que gobiernan la actual cultura de la civilización, que han dado origen a otras formas y estilos de vida al cual permanecen ajenos algunos sectores eclesiales. Es necesario, por tanto, presentar nuevos métodos, nuevos sistemas, nuevos instrumentos evangelizadores, si queremos que la Palabra llegue con eficacia al gran público. Un mejor conocimiento de la Biblia puede suministrar tales herramientas. Tengo el convencimiento que ese “Despertar las Semillas” o ese “Sentir la Música de la Palabra” –que de la experta mano de Justino estamos intentado que resuene en el interior de nuestras conciencias– son el substrato y el revulsivo que nos anima a adentrarnos en el mundo del secularismo y la indiferencia, al cual no cesan de convidarnos las instancias eclesiales, para inyectar en él ese “plus” de savia y fermento que todo creyente sabe extraer del Evangelio.

Vicente Pérez Laso

Voy por la Palabra de sorpresa en sorpresa

He visto que quieres alguna aportación para *Despertar las semillas: ecos de la palabra*. Yo en esto de la escritura tengo poca facilidad, pero ahí va lo poquito que se me ha ocurrido tras hacerme algunas preguntas, por ejemplo, ¿cómo leo la Biblia?

Con interés, con respeto, con fe, buscando a Dios en su Palabra. Descubro que Él está ahí, esperando, callado, aguardando que entre, que me impregne de Ella, que la haga vida, que la saboree y que la transmita a toda persona que se me acerque, que lo haga a tiempo y a destiempo, como decía Pablo.

¡Voy por la Palabra de sorpresa en sorpresa! Es un ir viendo que Dios está ahí, que se deja ver y penetrar cada vez que me vacío de cosas superfluas, cuando dejo que mi mente y mi corazón se dejen llevar por la fuerza del Espíritu. Todo esto hace que mi vida sea más llena, más completa, que me sienta más útil.

Esto también me ha llevado a plantearme la pregunta de ser Animadora Bíblica. ¿Dispuesta? ¡Claro que sí! Hace mucho tiempo que lo estoy, siempre contando con la ayuda espiritual de todos/as.

Saludos cariñosos.

Eulalia Cano Romero

Un viaje único: la experiencia de Emaús

¡Paz!

Aquí va mi colaboración:

– La Biblia ya no es un libro “extraño”, útil para llenar un hueco en la estantería. Es un libro que siempre tengo a mano y que ya empieza a estar un poco “manoseado” porque no hay día que pase sin abrirlo, aunque sólo sea para leer un versículo. Sus palabras siguen siendo actuales y a veces te da la sensación de que han sido escritas expresamente para ti.

– Leer la Biblia en grupo ha sido todo un descubrimiento. Compartir la Biblia en grupo es como hacer la experiencia de Emaús: “¿No ardían nuestros corazones...?”.

– Creo que la Palabra de Dios es asombrosa si estás dispuesto a dejarte asombrar; te interpela si estás dispuesto a dejarte interpelar... te habla continuamente (y a veces parece que casi a gritos). Es una Palabra para ir rumiando. A lo largo del día te viene a la memoria algún fragmento o ante una situación determinada te acuerdas de un salmo. Y piensas: “¡La palabra justa en el momento preciso!”.

– Un último pensamiento: navegar por la Biblia. Empiezas leyendo un fragmento que no sabes hasta dónde va a llevarte. Tiras del hilo y te encuentras viajando por la Biblia sin saber muy bien cómo. ¡Es un viaje único!, que te hace sentir como un explorador, maravillándote de la riqueza que vas descubriendo.

Com estimem?

Segueixo llegint l'Evangelí de Marc i continuo descobrint el gran i meravellós missatge de Jesús, i cada cop més, comprenc que aquest missatge ve dirigit a mi, perquè sigui a semblança dels infants, neta de cor, senzilla i enamorada de Jesús i cregui en el foc de les seves paraules, que encenen el cor de les ànimes vives.

Durant tot aquest curs m'he plantejat moltes coses, tant per la lectura de Marc, com per les meves experiències personals.

Sé que Crist viu entre nosaltres i amb nosaltres i a vegades la falta d'amor l'emascarem sota les nostres hipocresies de: formes, tradicions, normes i regles, i això fa que oblidem els deures de justícia i caritat. L'Evangelí m'ajuda sobretot a que no s'adorni la meva consciència i que no s'apagui el foc del meu cor.

Com diu l'Evangelí no hi ha un manament més gran que : Estimar a Déu Pare, amb tot el cor, amb tota l'ànima i amb tot el pensament, i a continuació... estima als altres com a tu mateix. Que el nostre amor no sigui només de paraula, sinó de fets i de veritat. Dóna el que tens i no miris el temps que hi dediques ni les despeses que ocasiona.

Si funciona el primer manament serem capaços d'estimar i ajudar als altres com ho fan els bons samaritans.

Se entiende cuando se pone en práctica

La Biblia es la Palabra de Dios que se realiza cada día, en cada momento, en cada persona y lugar, en toda la Tierra. Para entenderla, no basta con leerla atentamente con detenimiento, es algo que se tiene que experimentar, que se tiene que compartir, que necesitas compartir, de ahí la importancia de leerla en grupo, para ir entendiendo cada vez un poco más. Es Palabra Viva que se realiza y manifiesta en todos y cada uno de nosotros de maneras muy diferentes y concretas, renovándose y creciendo constantemente. Siempre es nueva y es Buena Noticia. *Sólo se puede empezar a entender cuando lo que se lee se pone en práctica.*

Descubro que sólo Dios tiene palabras de vida eterna y eso me llena de alegría, y como toda alegría necesitas compartirla con los demás. Esta alegría sólo se puede contagiar verdaderamente cuando lo que anunciamos lo hemos visto de cerca, cuando hemos sido testigos de primera fila. No es lo mismo hablar de una Buena Noticia que nos ha explicado alguien que hablar de lo que hemos experimentado en primera persona.

Durante este caminar, cada vez reconozco mejor al Señor en las situaciones cotidianas. Muchas veces tenemos los ojos tapados, estamos ciegos como los discípulos de Emaús que tardaron en reconocer a Jesús. Hay muchos filtros que nos vienen impuestos desde fuera en nuestros ambientes y tenemos que aprender a qui-

tarlos, pero también hay filtros que nos los ponemos nosotros mismos y no somos capaces de quitárnoslos, porque no los vemos o no los queremos quitar porque nos asusta.

La Palabra de Dios siempre crece cuando nos encontramos con las dificultades, cuando se nos presenta la prueba. Entonces nos damos cuenta de las piedras que hay en el camino. Muchas vienen marcadas por lo que nos rodea, pero otras nos las ponemos nosotros mismos, al igual que los filtros. Parece que nos encanta ponernos dificultades por todos lados. Estas últimas piedras son las que tenemos que aprender a identificar en nuestro camino.

Y toda esta Buena Nueva hay que mantenerla viva y la única manera es ser servidora de esta Palabra de Dios y transmitirla al mundo entero.

Beatriz Jané Chueca

Diàleg amb Maria

- Déu vos salvi Maria! Ets tota plena de l'amor de Déu!
- És cert, és cert. El Senyor m'ha omplert de la seva gràcia, però... tot i que la sento tan sovint i que fa més de dos mil anys de la primera vegada, em segueix posant la pell de gallina aquesta salutació. Per què me la recordes ara?
- El Nadal... s'acosta Maria. Ja arriba el Fill de Déu!
- Bé, ja arriba, ja hi és i per sempre, però és bo de celebrar sovint la seva

vinguda. Us costa tant de copsar el què significa que Déu vingui a nosaltres...

- No és gens fàcil comprendre aquest gest de Déu. Abaixar-se fins a nosaltres i donar-nos la mà per estirar-nos prop d'Ell... És... massa desmesurat aquest fet. Però tu Maria ens pots ajudar a sentir la magnitud del què celebrem. Digue'ns, com et sents davant del Nadal?
- Ai noia, quina alegria! La meva ànima s'omple de goig davant el Senyor, i el meu esperit celebra Déu que ens salva al mirar la petitesa de la seva serventa. Heus ací, doncs, que perquè el Totpoderós ha fet en mi meravelles totes les generacions em diuen benaurada. El seu nom és sant i l'amor que té als qui creuen en ell s'estén de generació en generació.
- És evident, no et pots sentir d'una altra manera. Comprens la teva alegria, perquè ets dona de fe que sents l'amor de Déu i el seu alè al teu costat. Però a mi, hi ha quelcom que em treu l'alegria del cor, tinc l'esperança massa feble...
- No esperes que l'amor de Déu t'acollirà?
- No és aquesta esperança la que tinc feble. De debò, espero que Déu ens acollirà al final de la nostra vida, però mentrestant... les coses que passen em debiliten l'esperança... Ja estimo i vull ajudar tothom qui pugui, tinc fe en Déu i en el seu amor, però l'esperança...
- I doncs?, què tens?
- Estic molt trista, saps? Al món hi ha molt dolor, Maria. Milions de perso-

nes són assassinades i bandejades a les guerres, milers d'infants moren cada dia de fam, milions de persones no tenen mitjans per viure dignament, molts es troben sense feina i en un món ric, hi ha persones sense casa.

- Però asserena't, Déu hi és i se'n preocupa. Ell ha desplegat la força del seu braç que dispersa els homes de cor altiu, derroca els poderosos del soli i exalça els humils. Omple de béns els pobres i els rics se'n tornen sense res.
- Oh si tingués l'esperança ferma com tu! Però digue'm, com ho farà possible tot això?
- L'Esperit del Senyor vindrà a vosaltres, no tingueu por i obriu-li el cor de bat a bat. Per la seva força sereu fecunds en l'amor i en la pau, i us canviarà el cor i el cor de pedra d'aquest món en un cor capaç d'estimar sense mesura.
- I què hem de fer doncs?
- Digueu tots junts, de cor, amb esperança, com jo vaig dir un dia: Som els servents del Senyor, que es compleixi en nosaltres la seva voluntat.

Núria Carulla

Com és el Déu d'Isaïes

Per descobrir el rostre de Déu he seleccionat uns versets, no per ser els més importants, sinó per descobrir el missatge a vegades amagat que a través del profeta ens envia Déu en cada moment històric.

tor aplegarà el ramat en el seu braç” (Is 40,11)

- Protector: “T’agafo fort per la mà dreta i et dic: no tinguis por” (41,13).
- Fortalesa: “Jo et dono vigor i t’ajudo, et sostinc amb la meua dreta victoriosa” (41,10).
- Esperança: “Posaré un camí en el desert i rius a la soledat” (41,9).
- Unificador: “Que es reunixin tots els pobles, que s’apleguin les nacions! Qui havia predit tot això? Qui ens ho havia anunciat per endavant? Que ho justifiquin presentant-ne testimonis Que es pugui dir, tot escoltant-los, que era cert!” (43,9).
- Universal: “Ell ha format la terra i l’ha feta, es ell que l’ha fixada, no l’ha creada pas caòtica, l’ha feta bona per habitar-hi” (45,18)
- Misericòrdia: “Torna a mi que jo t’he redimit” (44,22).
- Responsabilitat: “Jo, el Senyor, t’he cridat amb benvolença, t’he pres per la mà i t’he format, perquè siguis aliança dels pobles, llum de les nacions” (42,6).
- Justícia: “Porta justícia amb fermesa, sense vacil·lar ni doblegar-se, fins que l’haurà implantada a la terra; i els qui viuen lluny, a les illes, esperaran les seves decisions” (42,4). “Redueix els prínceps al no res, anorrea els governants de la terra” (40,23).
- Proximitat: “No tinguis por, que jo t’allibero. T’he cridat pel teu nom: ets meu” (43,1).
- Fe-confiança: “L’herba s’asseca, la flor es marceix, però la paraula de Déu dura eternament” (40,6). “...així serà la meua paraula que surt dels

meus llavis: no tornarà a mi infecunda” (55,11).

– Transparent: “No he parlat en secret en un país tenebrós” (45,19).

– Portador de pau: Primer cant del servent (Is 42; cf. 52,7).

Aquest rostre de Déu que revela el profeta el busco avui i em costa de trobar, procuro escoltar atentament amb mirada d’esperança, però m’és difícil, molt difícil, però es el temps que m’ha tocat viure i haig de buscar esclatxes per on entri una miqueta de llum, un petit resplendor... Infinitat de gent anònima treballa en labors humanitàries... El ecologistes ens criden amb veu alta per la salut del planeta... Molta gent laica i d’Església es juga la vida per ensenyar aquest Rostre estimat que ara jo veig abandonat, trist i vell, però amb la llum de l’esperança.

Isaïes II

Aquesta part del llibre d’Isaïes (Is 40-55) s’anomena de la Consolació perquè comença així, però a mi després de rellegir-lo diferents vegades m’agradaria anomenar-lo *llibre de la força de Déu o bé de l’esperança en Déu*, sobretot si l’emmirallo amb el dia d’avui; ara igual que en aquell temps som un poble desorientat, disseminat, desesperançat, una pila de culpes i malentesos ens ha portat aquest desànim. Occident creu ser el poble escollit i predica el que no fa.

Isaïes és un profeta que s’ha de llegir amb calma, revela el rostre de Déu de mica en mica amb paraules que passen desapercebudes i ho fa en

forma de diàleg com una conversa entre Déu-Pare i fill-poble. Davant del desconcert d’un poble escampat ens diu: “Reuniu-vos i veniu a mi, acosteu-vos tots plegats, supervivents de les nacions” (45,20). Quan ens expliquen tantes mentides sobre guerres i política, el profeta ens diu: “Israel (poble) ets el meu testimoni. Jo t’he format i tu ets el meu servent” (44,21), es a dir, tots som responsables de contribuir en el seu projecte d’igualtat, convivència i pau. Tots som fills d’aquest Déu universal, del mateix Déu que cadascú es vol apropiari i portar al seu costat. “Jo t’he pres de l’extrem de la terra, t’he cridat de les regions més llunyanes i t’he dit: Ets el meu servent, et vaig escollir (no diu seleccionar) i no t’he rebutjat” (41,9).

La lectura del profeta Isaïes m’ha impressionat molt, i he volgut acostarlo al dia d’avui tal com jo el veig. Encara podria dir-me moltes més coses, però això són les primeres impressions.

Glòria Coral

La Libertad de Jesús

Hola Justino: ¡Paz y Bien! Envío mi aportación a la revista *Despertar las semillas: ecos de la palabra*, de la Escuela de Animación Bíblica. Hoy he podido constatar la diferencia entre el proyecto “*Despertar las semillas: leer la Biblia desde la vida*” para compartir experiencias y soñar juntos al servicio de la Palabra de Dios y el Secreto de la Biblia, la Metodología y Espiritualidad para Animadores Bíblicos.

Ambos encuentros los veo muy enriquecedores y en ellos siento la fuerza y la luz para seguir con los dos grupos de Biblia/Vida que inicié, uno hace tres años y otro hace cinco meses, junto con otras personas que me ayudan, gracias a Dios y a las orientaciones de Justino. Muchas gracias a todos desde esta revista.

Leer y escuchar la Biblia en grupo me enriquece, pero sobre todo me asombra y me cambia por dentro la actitud de acogida y escucha de las otras personas. Es maravilloso ver cómo el Espíritu del Señor ilumina el interior de todos los presentes y cómo cada persona expresa sencillamente y de forma armónica lo que siente..., donde no hay prisas ni protagonismos, sino simplemente pararse, abrirse a Dios para que el Espíritu del Señor fluya y se comunique.

Hoy el texto del Evangelio que hemos leído ha sido Lc 5,1-11. Vocación de los primeros discípulos. Han sido muchas las aportaciones entre las diferentes personas del grupo.

A mí me impactó la autoridad y la libertad con que Jesús actuaba en su vida ordinaria, como expresión de su unión con el Padre, y sentí una gran admiración a la vez que me sentí cuestionada por mi falta de fe y los miedos que, a veces, tengo en la relación con los demás, ya sea en la vida comunitaria o en la misión.

También sentí una llamada a no querer ser nunca protagonista en la misión, sino simplemente instrumento de Dios. Es una llamada a vivir en una actitud de humildad y pobreza, desde la toma de conciencia de reconocerme pecadora como Pedro ante la grandeza y las maravillas de Dios, todos los días, en la creación y en todos los acontecimientos. La clave creo que está en estar atenta para saberlo descubrir. Desde esta actitud de sencillez y pequeñez: Enséñame, Señor, a confiar plenamente en Ti y a sentirme enviada a la misión, desde el Espíritu de Jesús, como don para los demás.

Julia Gómez

V. Miscel·lània

Laïcisme i laïcitat, més enllà de les paraules

MANUEL SIMÓ, prevere de la diòcesi de Sant Feliu i periodista.

Precisions terminològiques

Encara que algú pensi que *no té massa sentit intentar ser precís quan no se sap—o no interessa saber—de què s'està parlant*, hem de convenir que en l'actual debat que hi ha plantejat entre nosaltres al voltant del *laïcisme* i la *laïcitat*, cal començar necessàriament amb una profunda clarificació de continguts, si no volem que paraules idèntiques estiguin significant realitats molt diferents.

Roger Garaudy deia sempre que “abans de parlar, cal definir les paraules”; i Ludwig Wittgenstein va completar aquesta observació, advertint que “el significat de les paraules s'ha de cercar en la seva utilització en el llenguatge i que si, de veritat, volem comprendre el significat d'una paraula, no haurem de buscar la seva definició en el diccionari, sinó observar molt de prop com s'utilitza dins de l'àrea del discurs que estem considerant”.

Ara i avui entre nosaltres, l'ús de les paraules *laïcisme* i *laïcitat* es troba immers en una total cerimònia de la confusió, i les proves o mostres d'aquesta afirmació es poden multiplicar quasi indefinidament. Resulta curiós, per exemple, que quan des d'instàncies cristianes es creu, a voltes, desqualificar el govern actual titllant-lo de

laïcisme, l'actual Papa, Benet XVI, el passat 15 de novembre, dirigint-se al Parlament italià, proclamava que el “laïcisme no es contraposa al missatge cristià, sinó que més aviat és deutor seu, com saben molt bé els estudiosos de la història de les civilitzacions”; alhora que indicava que “l'Església catòlica no pretén reivindicar per a ella cap privilegi, sinó únicament la possibilitat de complir la seva missió en el respecte a la legítima laïcitat de l'Estat”, actitud que, d'altra part, tal vegada no seria subscripta per molts que es diuen catòlics...

Com són molts també els qui blasmen la *laïcitat* del govern socialista espanyol, alhora que la Conferència episcopal francesa, per exemple, acaba de fer pública una declaració sobre *L'Església catòlica i la Llei de 1905, cent anys després*, amb motiu del centenari de la Llei del 9 de desembre de 1905, una llei, diuen, que va ser “sentida, quan fou votada, com una violència i un veritable traumatisme per molts catòlics francesos”, i que, durant aquests cent anys, afirmen, “ha contribuït, tanmateix, a modificar en profunditat les relacions entre l'Església catòlica, els poders públics i la societat francesa”, i ho ha fet de manera positiva, segons continuen afirmant, perquè “ha estat reiteradament completada des de 1907 fins als nostres

dies, amb diverses disposicions legislatives i reglamentàries; perquè els contactes, el diàleg i la recerca comuna entre l'Església catòlica i l'Estat han facilitat la recerca de solucions, sobretot en els punts de possible conflicte, i perquè malgrat que a alguns la separació Església-Estat els pogués semblar, en 1905, inacceptable, l'experiència i la reflexió han permès acostar millor la noció de separació a les d'independència, autonomia i cooperació, utilitzades pel Concili Vaticà II per a caracteritzar les relacions de l'Església amb la comunitat política”.

“Treball de diàleg, d'ajustament i de negociació al llarg d'un segle”, conclouen els bisbes, “que ha permès calmar les passions, descobrir-se i apreciar-se mútuament”; observació, d'altra banda, que aniria molt bé que es tingués en compte entre nosaltres.

I perquè no tot siguin testimonis “eclesiàstics”, podríem citar també aquí paraules de laics sobre la laïcitat. Per exemple, les pronunciades pel controvertit ministre francès de l'Interior, Nicolàs Sarkozy, dient: “crec en una laïcitat positiva, és a dir, en una laïcitat que garanteix el dret de viure la pròpia religió com un dret fonamental de la persona. La laïcitat no és l'enemiga de les religions; tot al contrari, la laïcitat és la garantia per a cadascun de nosaltres de creure i de viure la seva pròpia fe”; alhora que, entre nosaltres, Ramon Jáuregui, diputat del PSOE, i que pertany al corrent Socialistes Cristians, indicava, i reconeixia, en una entrevista publicada a *Vida nueva* el passat 10 de desembre, “que hi ha algunes concepcions en el PSOE

d'una laïcitat exacerbada. Diria [continuava afirmant], que hi ha un cert fonamentalisme laicista, que pretén una organització de l'escola pública, o de l'aconfessionalitat, o de la política espanyola, com si fóssim França. I això no és lògic, perquè tenim un Concordat, un article de la Constitució que distingeix la importància de l'Església catòlica, una tradició, una Església que és present a l'educació des de fa segles, i una acció social de l'Església que contribueix a l'Estat de benestar, que formen part de la nostra realitat”.

Què passa, aleshores?, que hi ha un *laïcisme bo* i un *laïcisme dolent*; una *laïcitat positiva*, i una *laïcitat negativa*, una *laïcitat exacerbada*, i una *laïcitat moderada*? Els adjectius no acaben aquí. En una petita recollida, he arribat a anotar també els següents: *laïcisme modern*, *falsos laïcismes*, *laïcisme insà*, *laïcisme ateu*; *laïcitat oberta*, *laïcitat inclusiva*... És tot això una mostra més d'una feblesa conceptual, pròpia del nostre temps, on els substantius són sovint arrasats i esborrats pels adjectius que cada u fabrica i imposa al seu gust?

Endinsem-nos, si de cas, una mica en l'àmbit de les definicions clàssiques o convencionals, i en l'ús més habitual del llenguatge, per veure què podem esbrinar sobre aquestes dues paraules, laïcisme i laïcitat..

Per entendre'ns, i a nivell purament divulgatiu, cal començar per assenyalar que *laïcisme*, com tots els *ismes*, haurà d'indicar un concepte doctrinal, un concepte encunyat en la

història, una filosofia (de fet la paternitat del laïcisme és assignada a Spinoza), que presenta una manera de concebre i entendre les relacions entre l'Estat i l'Església; mentre que laïcitat seria un concepte de pràctica política i social, o sigui, la manera concreta d'actuar d'un Estat laic o laïcista respecte de l'Església. Elementalment, el laïcisme és la doctrina, i la laïcitat és la praxi.

La Gran Enciclopèdia Catalana defineix el laïcisme com a doctrina que defensa la independència de l'home, de la societat i, més particularment, de l'Estat, de tota influència eclesiàstica o religiosa. Per la seva banda, el Diccionario de la Real Academia Española, no varia gaire d'aquesta definició quan afirma: “*doctrina que defiende la independencia del hombre o de la sociedad, y más particularmente del Estado, respecto de cualquier organización o confesión religiosa*”. Hi ha un matis: una definició parla d'independència de tota influència eclesiàstica o religiosa; i l'altra, de qualsevol organització o confessió religiosa. Els matisos, com després veurem a la pràctica, i molt més entre nosaltres, són importants i no sempre són coincidents.

En referència a laïcitat, ni a l'Enciclopèdia catalana, ni al Diccionario de la Real Academia Española, el terme no hi és present. Sí que el trobem, però, en el Diccionario de la lengua catalana de l'Enciclopèdia catalana, que el defineix com a un sistema que exclou les esglésies de l'exercici del poder polític o administratiu, i de l'organització de l'ensenyament.

Laïcitat és, en concret, una traducció literal de la paraula francesa *laïcité*, i podríem dir que és el règim lligat a la no confessionalitat o laïcisme de l'Estat i a la seva no competència en matèria de fe religiosa i d'organització interna de les comunitats religioses. El seu ús s'ha generalitzat a tot Europa i ha vingut a omplir un buit semàntic en les diferents llengües. Molts creuen, fins i tot, que amb aquesta paraula, que s'allunya de les connotacions històriques antireligioses i anticlericals que pot tenir el laïcisme, queden més clarificades les relacions entre una Església i l'Estat.

Dit, per tant, d'una manera global, i amb rigor conceptual, un Estat laicista, independent i autònom, manifesta el seu laïcisme en una laïcitat, o manera d'actuar respecte de les Esglésies, que les exclou de l'exercici del poder polític i administratiu, però que defensa la llibertat religiosa, i manté amb elles un règim de cooperació, diàleg i tolerància. El laïcisme per si mateix, per tant, i per definició, no és necessàriament antireligiós ni anticlerical, i no té perquè afavorir, o propugnar l'agnosticisme o l'ateisme. El laïcisme no és imposició de valors agnòstics o ateus als creients. És llibertat de consciència i de pràctica religiosa.

I la laïcitat pot ser, com manifesten els bisbes francesos després de cent anys d'experiència, un clima satisfactori on l'Església catòlica, com totes les altres confessions religioses, es trobi a gust i pugui desenvolupar plenament la seva tasca.

Retrospectiva històrica

Arribats, però, a aquest punt de clarificació terminològica, estic segur que hi haurà de seguida qui formulï la seva objecció i discrepància: aquest plantejament és purament ingenu (això si no em diuen altres coses...), perquè aquí les coses no són així, i el que compta és el que és, no el que hauria de ser, o podria ser. La bateria d'acusacions mútues entre Església i Estat, especialment durant el darrer any, amb manifestacions incloses, mostren que alguna cosa no rutlla.

I és que, sens dubte, no podem oblidar d'on venim i on som.

El concepte de laïcisme fou encunyat a França, al voltant de la Tercera República (1879-1905), i va introduir tota la problemàtica de la relació de l'Església amb el món, que s'havia desenvolupat abastament durant els segles XVIII i XIX. Les arrels doctrinals cal trobar-les en el Renaixement, en l'Humanisme, i, més immediatament, en la Il·lustració. És l'època en què es va prendre consciència del valor i de l'autonomia del món en tots els seus àmbits (Estat, societat, dret, economia, cultura, educació) i es procurà alliberar-lo de qualsevol tutela eclesiàstica suposada o real. El laïcisme cal significar-lo com un moviment més d'emancipació. Les realitats mundanes se separen progressivament de la influència de la religió cristiana, afermen la seva autonomia i independència, i trenquen amb l'Església, la seva autoritat, la seva doctrina, i les seves lleis morals.

Una clara conseqüència d'aquestes idees, i la seva expressió en el dret civil, és la separació entre l'Església i l'Estat, que a França, com ja hem vist, tingué lloc fa ara un segle, amb la llei de 9 de desembre de 1905.

A Espanya arribarien també, naturalment, aquestes idees, però encara l'any 1851, i després de la guerra carlina i del procés de desamortització de Mendizábal (1836) i l'exclaustració dels religiosos, s'havia signat un Concordat amb Roma, l'article primer del qual reconeixia que "la religió catòlica, apostòlica, romana, amb exclusió de qualsevol altre culte, continua sent la única de la nació espanyola, i es conservarà sempre en els dominis de Sa Majestat Catòlica, amb tots els drets i prerrogatives de què ha de gaudir segons la llei de Déu i el que disposen els sagrats canons". L'Estat es comprometia, entre altres coses, a respectar els privilegis de l'Església en l'àmbit de l'educació, i obtenia a canvi el reconeixement de les prerrogatives de la Corona en el nomenament dels bisbes.

Però la dialèctica entre el liberalisme i la situació privilegiada de l'Església va anar seguint el seu curs. A la Constitució de 1869 s'afirmava "la llibertat de cultes, sense més limitacions que les regles universals de la moral i del dret". El projecte de la Constitució de la Primera República (1873) establia "la llibertat de cultes sense límits, i declarava clarament la separació de l'Església i l'Estat". Per la seva part, la Constitució de 1876, acabat el cicle revolucionari de 1868, la primera Constitució democràtica feia equilibris entre el reconeixement

del Concordat de 1851, que seguia vigent, i els nous aires. Admetia la llibertat de cultes, amb el benentès que no eren permeses “altres cerimònies ni manifestacions públiques que les de la religió de l'Estat”.

L'Església, per la seva part, va haver de fer front a les noves corrents del laïcisme. El 1864, el Papa Pius IX condemnava la separació de l'Estat i l'Església, refusant la proposta 55 del *Syllabus*, alhora que condemnava també la proposta 76, que afirmava que “en la nostra època ja no és convenient mantenir la religió catòlica com a única religió de l'Estat, exclouent-ne tots els altres cultes”.

El 1885, a l'encíclica *Immortale Dei*, sobre la constitució cristiana dels Estats, el successor de Pius IX, Lleó XIII, afirmava que “la societat civil ha de practicar un culte públic i no pot, sense cometre un delictes, actuar com si Déu no existís en absolut, o prescindir de la religió com a quelcom estrany, o inútil, o admetre'n una, indiferentment, segons el propi gust”. Declarava, per tant, absurda l'opinió dels qui consideraven que les lleis divines havien de regir la vida i la conducta dels individus, però no la dels Estats, pensant que a aquests els hi era permès allunyar-se dels mandats de Déu en els assumptes públics i legislar sense considerar-los, d'on sorgia, es deia, “la perniciosa conseqüència de la separació de l'Església i l'Estat”.

El Papa Pius X (1903-1914) va ser qui va haver d'enfrontar-se amb la Llei francesa de separació de la que parlàvem abans, i en les encíclicues

Vehementer nos i *Gravissimo officii*, la jutjà inacceptable. “Considerar necessària la separació de l'Estat i l'Església”, afirmava, “constitueix una tesi absolutament falsa i un error bastant pernicios”.

La mateixa actitud de condemna va tenir el Papa Pius XI, en 1924, en la seva encíclica *Maximam gravissimamque*.

El Papa Pius XII arribà a acceptar “la legítima laïcitat de l'Estat” (la va anomenar també sana laïcitat), alhora que condemnava el laïcisme, al qual denominava “la mística de l'ateisme”. La raó era perquè, sens dubte, el laïcisme dels il·lustrats, amb Voltaire al davant, havia estat visceralment anticlerical, i era vist com un succedani de la religió.

Seguint a casa nostra, arribem a l'any 1931 i, amb l'adveniment de la República, l'Estat republicà deroga el Concordat de 1931, declara no tenir cap religió oficial, es proposa d'eliminar l'ajuda econòmica a qualsevol Església (especialment els pressupostos del clero) i prohibeix a les Congregacions l'exercici de cap activitat d'ensenyament.

El cop d'Estat del 18 de juliol de 1936 és clar que no es feia directament per defensar l'Església, però aviat es convertiria en una “guerra de religió”, qualificada de “croada”. Els guanyadors volien signar de seguida un nou Concordat, amb el restabliment de l'Estat confessional, i finalment aquesta signatura tingué lloc el 25 d'agost de 1953. Un Concordat que

regularia el nacional-catolicisme que instaurà i mantingué el franquisme durant tota la seva durada.

L'Església, però, faria un tomb molt important en aquest, com en altres temes, amb l'arribada del Papa Joan XXIII i la celebració del Concili Vaticà II. La doctrina oficial de l'Església catòlica fins aleshores sobre l'Estat confessional i la prohibició del culte d'altres religions, quedava capgirada pel decret conciliar sobre la llibertat religiosa i per la constitució *Gaudium et spes*. La transcripció d'un parell de paràgrafs de l'article 76 d'aquesta Constitució, sintetitza de manera molt clarificadora l'actual pensament oficial de l'Església sobre el tema del laïcisme i la laïcitat:

“– L'Església, no es confon, de cap manera, amb la comunitat política ni es vincula a cap sistema polític, i és alhora signe i protecció de la transcendència de la persona humana. La comunitat política i l'Església són independents l'una de l'altra i autònomes en el propi camp. I totes dues, encara que sigui amb títols diversos, serveixen la vocació personal i social dels mateixos homes. I practicaran amb més eficàcia aquest servei per al bé de tots, com més ambdues estableixin una sana col·laboració entre elles, tenint també en compte les circumstàncies de lloc i de temps.

”–L'Església no col·loca la seva esperança en els privilegis oferts per l'autoritat civil; més encara, renunciarà a l'exercici d'alguns drets legítimament adquirits si li consta que llur ús posa en dubte l'autenticitat del seu testimoni o que les noves condicions de

la vida exigeixen una altra ordenació. Però sempre i arreu li ha d'ésser permès de predicar la fe amb autèntica llibertat, d'ensenyar la seva doctrina social, de practicar sense traves els seus deures entre els homes i de formular un judici moral també entorn de les coses que toquen l'ordre polític, quan els drets fonamentals de les persones o la salvació de les ànimes ho exigeix, posant en pràctica tots i només aquells mitjans de comunicació que són conformes a l'Evangelí i al bé de tot, segons la diversitat de temps i de circumstàncies.”

Tant de bo aquestes afirmacions, uns i altres les incorporeessin sense additius interessats a la seva manera de fer!

Finalment a Espanya, un cop arribada la democràcia, i aprovada la Constitució de 1978, aquesta indica a l'article 16 que “es garanteix la llibertat ideològica, religiosa i de culte dels individus i de les comunitats sense cap més limitació, quan siguin manifestats, que la necessitat per al manteniment de l'ordre públic protegit per la llei; que ningú podrà ser obligat a declarar quant a la seva ideologia, religió o creences, i que cap confessió tindrà caràcter estatal. Els poders públics tindran en compte les creences religioses de la societat espanyola i mantindran les conseqüents relacions de cooperació amb l'Església Catòlica i les altres confessions.”

Per acomodar el Concordat de 1953 a la nova Constitució, se signaren els Acords entre Estat i Església, en 1976 i 1979, aquests ja després de

l'aprovació de la Constitució, que estan avui vigents, així com la Llei de llibertat religiosa (any 1980).

Serveixi aquesta ràpida visió històrica per assenyalar d'on venim (d'un nacional-catolicisme amb un Estat confessional i on l'Església gaudí de tota mena de privilegis i reconeixements exclusius) i on estem (en una democràcia on l'Estat es declara aconfessional, alhora que intenta actuar com a tal amb una pràctica de la laïcitat que genera nombrosos conflictes, sobretot en l'àmbit de l'ensenyament i l'escola, i també per l'actitud, d'un costat, dels partidaris d'un laïcisme que sobrepassa els seus límits doctrinals i, de l'altre, d'uns jerarques i catòlics nostàlgics dels privilegis i el tracte de favor d'èpoques anteriors.

El debat està servit.

Els errors actuals d'uns i d'altres

Sense cap altra pretensió que posar per escrit una reflexió personal, i sense més autoritat que considerar-me un *observador de la realitat*, voldria acabar amb la caracterització d'uns quants errors que, segons la meva opinió, estan cometent uns i altres en aquest controvertit debat.

1) Quan el Papa Benet XVI era encara el Cardenal Ratzinger assenyala que “el laïcisme comença a transformar-se en una ideologia que s'imposa per la política i no deixa espai públic a una visió catòlica i cristiana de la vida, que passa pel risc de convertir-se en quelcom estrictament privat”. I aquest

seria el primer error conceptual de certs laïcistes *progressistes*: confondre la doctrina del laïcisme amb el deliberat, i jo diria ressentit, intent d'esborrar de la societat espanyola qualsevol vestigi de presència i influència religiosa, particularment de l'Església catòlica...

2) No cal dir que hi ha, alhora, els qui considerant-se catòlics, especialment entre els dirigents eclesiàstics, no accepten de bon grau, o amb moltes reticències, l'actual separació Església/Estat, enyoren temps passats i procuren que aquesta separació no sigui sinó relativa i limitada. Continuen reclamant privilegis, intenten que si l'Estat no és confessional oficialment, sigui confessional *de facto*; i pensen fins i tot, a voltes, que el laïcisme manté una “persecució religiosa contra l'Església catòlica”, perquè no permet que imposi els seus criteris a tota la població en temes com el matrimoni, la investigació científica, o les pràctiques sanitàries...

3) Especialment crispada resulta la confrontació en els temes del finançament de l'Església catòlica, i en els àmbits de l'escola i l'ensenyament. És clar que els problemes no sorgeixen de la lletra de la Constitució actual, sinó d'un Concordat que data de 1953, als quals s'afegiren els Acords de 1976 i 1979, i segons els quals l'Església catòlica manté els privilegis d'un finançament mitjançant l'impost de la renda (però un finançament que no arriba i és complementat per l'Estat), i la inclusió en les escoles públiques d'una assignatura de religió confessional catòlica optativa, amb profes-

sors escollits directament pels bisbes, però pagats amb diners de tots els contribuents.

Aquest és un dels típics punts de la *laïcitat* que ha de ser revisat i negociat, però no des de la crispació, la bel·ligerància o l'afany, per part d'uns, de mantenir privilegis que sorgiren en moments i situacions molt diferents, o, per part d'altres, de prendre actituds revengistes en relació a situacions i circumstàncies temporals també ja passades.

4) Un parell de paràgrafs del document dels bisbes francesos, que hem esmentat ja diverses vegades en aquest escrit, indiquen molt bé quines haurien de ser també aquí les línies de diàleg Església/Estat vers la negociació d'una laïcitat adequada. "Aquesta sana i legítima concepció de la laïcitat es distingeix de certes concepcions radicals de la laïcitat que són un enfocament negatiu del fet religiós, una voluntat de reduir la influència social de les religions i de remetre-les només al domini de la intimitat i de les conviccions personals" (error d'uns, que hem apuntat) Però "aquesta laïcitat, d'altra banda, pot viure's segons règims jurídics diferents. És, per natura i per definició, pluralitat i diversitat. I pot cohabitar, per exemple, amb remuneracions a certs titulars de serveis públics de capellanies, presons o l'exèrcit, o amb un estatut particular envers les Congregacions religioses, o amb el caràcter propi de l'ensenyament catòlic, o amb el reconeixement d'utilitat pública d'obres caritatives, etc."

I ... "el règim de separació, que no reconeix, ni remunera, ni subvencio-

na cap culte, estableix l'exercici dels cultes en el camp de les llibertats públiques, en el camp de la llibertat d'associació. Els cultes ja no depenen del dret públic pel que fa a les regles de llur organització interna. Tanmateix, per la protecció d'aquesta es beneficien les activitats que els són pròpies, romanen sota el domini dels principis que regeixen les llibertats públiques. La Llei de separació no nega la dimensió social dels cultes per a tancar el fet religiós en el pur domini de les conviccions personals. Atenta a permetre que cada ciutadà, cada ciutadana, practiqui la seva religió, la llei no sols ha proposat la creació de les associacions culturals, sinó també de capellanies destinades a assegurar el lliure exercici dels cultes en els establiments públics, com ara instituts, col·legis, escoles, hospicis, asils i presons..."

5) Entre alguns que es diuen socialistes o d'esquerres, i no sols entre ells, dóna la sensació que pensen ser més fidels a la seva ideologia si són, alhora, profundament anticlericals, de la mateixa manera que entre membres de l'anomenada dreta es creuen més fidels a la seva ideologia si es mostren com els grans defensors del nacional-catolicisme. Uns i altres, és clar, estan més moguts per interessos polítics, que per adhesió a una puresa ideològica. Uns i altres, amb la seva postura, intenten guanyar vots i utilitzar el tema de la religió per caricaturitzar l'altre. Per part de les esquerres, si més no, sembla que la història no compta massa i s'ha oblidat excessivament aviat el paper jugat per molts cristians en la recuperació de la democràcia i dels propis partits d'esquerra. Tal vegada

avui Alfons Carles Comín, per exemple, que va morir ara fa 25 anys, hauria d'estirar les orelles a més d'un d'aquests anticlericals *d'esquerres*.

6) D'altra part, i aquesta és una interessant proposta de la catedràtica Adela Cortina, tal vegada seria l'hora de deixar de considerar només dos models d'Estat, en relació amb el tema de l'Església, com poden ser l'Estat confessional i/o l'Estat laicista, per anar elaborant i construint, entre les dues parts, un "Estat laic que s'esforça per gestionar una societat pluralista". A temps nous, propostes noves, i avui la societat es mostra en un canvi continuat.

Aquest Estat laic no aposta per cap religió determinada, però tampoc intenta esborrar-les totes de la vida pública, sinó que intenta articular institucionalment la vida compartida, de manera que tothom se senti ciutadà de primera, sense renunciar mai a l'expressió de la seva identitat. En una societat pluralista, amb gent de diferent cultura, llengua i religió, la identitat es teixeix des de la diversitat, i l'Estat laic i la societat pluralista assumeixen com a irrenunciable la construcció d'una ciutadania complexa.

7) Finalment, i a manera de síntesi, per aglutinar una mica les idees exposades fins aquí, crec que no hauria de passar massa desapercebut un escrit del bisbe d'Urgell, Joan Enric Vives, publicat el 28 d'agost passat.

Amb el títol *Debat sobre el laïcisme*, llegim:

"En el Concili Vaticà II es valora positivament que l'Estat sigui aconfes-

sional, que s'hi defensi el dret a la llibertat religiosa i que es regeixi per lleis democràtiques i de participació ciutadana. Amb tot, però, cal trobar un correcte encaix de les confessions religioses, i, en particular, del cristianisme en aquest Estat, sense caure en laïcismes antireligiosos i sectaris, però tampoc en les temptacions d'un Estat confessional...

"¿No observeu, amb preocupació, la irrupció d'un laïcisme reactiu que ja creiem superat i que, en ocasions, pretén esbandir de la nostra herència cultural elements de tipus religió que estan plenament arrelats en ella i que formen part del nostre patrimoni com a poble? Aquesta irrupció laicista bel·ligerant per part d'alguns sectors polítics i socials de la nostra societat, avalada per alguns intel·lectuals, i repetida amb ganes de confondre per part d'alguns mitjans de comunicació, no deixa de ser preocupant i caldrà prendre mesures sàvies i alhora profundament evangèliques...

"Aquest laïcisme emergent que caldria investigar a fons i distingir nítidament de la laïcitat com a àmbit neutre, no hauria de causar una resposta visceral entre els cristians, sinó una actitud serena i, al mateix temps, ferma. No podem caure en la lògica de l'acció-reacció, tan atada pels mitjans de comunicació social de masses. Hem de donar un testimoni humil i alhora públic i valent d'allò que hom sap i que creu en la interioritat més íntima. I defensar la presència pública de les creences religioses...

Som davant un debat intens que de segur que ens ocuparà temps i energia... Ben segur.

VI. Recensions

Cap on va l'Església catalana?,

de Josep Dalmau

FÈLIX MARTÍ, antic president de Pax Romana MIIC.

El llibre dóna més del que promet. S'hi troba, certament, una descripció de l'actualitat de l'església catalana, però informa també sobre la situació de l'església catòlica universal i les grans contradiccions que l'afecten. El fet que Josep Dalmau tingui la mateixa edat que Benet XVI li ofereix una excusa per comparar els itineraris del nou Papa i el seu personal. Fins i tot imagina que Benet XVI podria reprendre les orientacions de Joan XXIII, el Papa del Concili Vaticà II celebrat a Roma als anys seixanta. Josep Dalmau coneix molt bé les fractures que caracteritzen l'Església catòlica. Parla de les forces conservadores com l'Opus Dei i els Legionaris de Crist, així com dels corrents renovadors com Pax Romana i el moviment Cristianisme segle XXI, sense amagar les seves preferències pels sectors progressistes tant a escala universal com catalana.

La gràcia d'aquest text és la seva fresca espontaneïtat. Josep Dalmau ens parla de qüestions de la màxima importància sobre les creences i les religions amb un to senzill, directe i confidencial. És un llibre fàcil de llegir, ple d'anècdotes que el fan divertit i, a la vegada, valent. L'autor ens dóna la seva opinió sobre qüestions que sovint es comenten amb excessives precaucions. Josep Dalmau és un dels analistes més lliures que tenim en el

món de la reflexió religiosa. Sembla que no li costi gens anar contracorrent, contra els dogmatismes religiosos, polítics i socials, i contra les pretensions del control de totes les institucions i estructures.

La primera part del llibre és una exposició sobre la universalitat del fet de creure. S'atreveix a definir la persona humana com un ésser creient en contraposició a la clàssica definició de la persona com a ésser racional. El fet de ser tots creients relativitza les fronteres entre persones religioses, agnòstiques i atees, perquè tots viuen en un territori compartit. S'haurien de reconstruir les religions per no reduir-les a les ofertes de les tradicions religioses convencionals. Josep Dalmau és un capellà catòlic que entén la seva pròpia identitat amb uns continguts i un llenguatge que són molt innovadors. Penseu que molts cristians contemporanis viuen també experiències com les que sap expressar l'autor. La seva fe religiosa, garbellada amb els instruments de la modernitat crítica, ja no es pot viure en els espais tancats que controlaven les jerarquies religioses. Josep Dalmau afirma la seva passió per Jesús de Natzaret i el seu sentit d'església, però ho viu amb coordenades noves. No té cap percepció d'estar fora de la comunitat cristiana, sinó que gosa proposar noves modalitats de pertinença.

Valoro especialment les reflexions del llibre sobre la secularització, les relacions entre fe i ciència, i sobre el fet del pluralisme religiós. Josep Dalmau no comparteix el pessimisme de molts líders religiosos sobre la secularització de les societats. Hi veu avantatges. Tampoc no li fa por la ciència. La reconeix com a patrimoni de societats culturalment avançades. I li agrada la bona convivència amb les altres religions en un clima de llibertat i de diàleg. No tothom, en el món catòlic, veu els aspectes tan positius del pluralisme religiós. Josep Dalmau s'hi troba com peix a l'aigua.

A la fi del llibre no queda clar cap on va l'església universal ni l'església catalana. Potser era demanar massa

que, en poques pàgines, hi poguéssim trobar un bon diagnòstic i alhora una detallada previsió de futur. L'anàlisi és excel·lent, però haurem de demanar a Josep Dalmau que, en un altre llibre, ens expliqui el que passarà o el que li agradaria que passés. Jo penso que si els cristians compartissin les anàlisis de l'autor, es podria imaginar un futur extraordinàriament interessant per a les comunitats cristianes. Malauradament l'elecció del Papa ha donat la màxima autoritat a Joseph Ratzinger. No l'ha donada ni al seu amic Hans Küng ni al seu coetani Josep Dalmau. M'hauria agradat que, almenys, l'autor hagués pogut accedir a la responsabilitat episcopal a l'església catòlica catalana. Estic convençut que hauríem pogut contemplar el futur amb molta esperança.

María Magdalena, de Enrique Fernández

P. JUSTINO MARTÍNEZ, missioner combonià, del Departament de Bíblia del CEP.

El libro de Enrique Fernández publicado por la Editorial Edimat Libros, Madrid 2005, forma parte de la colección *Mujeres en la historia*, junto con otras dos mujeres bíblicas: “María, Madre de Jesús”, y “Eva”.

El autor de *María Magdalena* es laico, casado, con dos hijas, con un largo compromiso pastoral en varias parroquias de Barcelona. Su obra, sencilla y acabada, comprende: introducción, conclusión, siete capítulos, una serie de fotografías en blanco y negro, cinco anexos y la bibliografía.

En la Introducción presenta algunos recuerdos sobre María Magdalena y confiesa que lo hace sin “el menor rigor científico”. No se deje desviar del camino por tal afirmación inicial, pues a renglón seguido presenta su objetivo: “Este estudio tiene la pretensión de devolverle un poco de honor perdido a María Magdalena”.

El primer capítulo, dedicado a *Algunas cuestiones previas*, pone las bases para poder descubrir tanto el significado y relevancia de María Magdalena, como el papel y misión de la mujer en la vida y misión de la Iglesia. Esto le da un cierto tono a toda la obra. Los otros capítulos en orden de aparición son: Jesús de Nazaret, maestro y amigo de María Magdalena; María Magdalena en la historia; María Magdalena en la Iglesia; Leyenda de

María Magdalena; María Magdalena en el arte (Hasta el siglo XIX) y María Magdalena en el arte (Siglos XX-XXI).

La única y verdadera historia

Lo más explícito de María Magdalena en los Evangelios es que fue seguidora de Jesús, quizá la seguidora femenina más importante. ¿El por qué de esta afirmación? Siempre que se cita a las mujeres que seguían a Jesús se cita a María Magdalena la primera. Hay una excepción en el Evangelio de Juan, en la crucifixión, quizá debido a que ella será protagonista del siguiente capítulo. Pero, por encima de todo, es la discípula más fiel, fidelidad llevada hasta la cruz de Jesús. Y fidelidad hasta la resurrección, y para esta espera, la de la resurrección, sí que hay que ser fiel.

Para mostrar la importancia de lo que está diciendo, Enrique destaca tres tipos de textos sobre María Magdalena:

A. En los que aparece una discípula muy significada, nombrada explícitamente como otras y entre otras anónimas. De este grupo de textos –añade el autor–, por desgracia “es el grupo de fragmentos que menos peso ha dejado en la tradición cristiana” (pág. 48). Marcos destaca que María Magdalena “seguía y servía” a Jesús, que si bien muchas veces se le da un senti-

do acentuadamente doméstico, ha sido por fijarnos en exceso en el verbo “servir”, desdeñando, aún involuntariamente, el verbo “seguir”. Si los equilibramos, aparece el perfil del discípulo: Mc 15,40-41.

B. Otro conjunto de textos configuran el grupo de los que citan la presencia de María Magdalena a los pies de la cruz de Jesús, convirtiéndola en discípula femenina y en testigo privilegiado de la muerte de Jesús. También en este grupo de fragmentos Marcos y Mateo coinciden en su relato.

C. El último grupo lo configuran los fragmentos que tratan de la resurrección de Jesús. María Magdalena fue el principal testigo de la resurrección, primer testigo ocular. Al respecto dice Juan Pablo II en la *Mulieris Dignitatem*: Por esto has sido llamada “la apóstol de los apóstoles”.

Las “otras” Magdalenas

Enrique señala un hecho doloroso que llega hasta nuestros días: la confusión de María Magdalena con unos cuantos personajes femeninos de los Evangelios. Hasta cuatro mujeres están asociadas en mayor o menor medida a la auténtica María Magdalena. En gran medida lo serán María de Betania y la pecadora de Lucas. Con menor intensidad, pero con no poca cuota en las tradiciones y en el pueblo, también lo serán la Samaritana y la Adúltera.

A la Magdalena, en esta lotería de la historia parece haberle tocado la parte de la leyenda que ha acabado

desfigurando o vendiendo por oropel el oro fino del seguimiento de esta mujer llamada con razón “*la apóstol de los apóstoles*”.

Los capítulos sucesivos presentan las diferentes características de los autores que han tratado el tema.

Una palabra sobre el estilo y la conclusión

Sencillo, claro, directo, no pocas veces brillante, intuitivo y tan breve que exige volver a releer el párrafo o la frase para cerciorarse de que está diciendo lo que está diciendo. Con propiedad del lenguaje, con la pregunta retórica oportuna, como para indicar que tras el ropaje sencillo se esconden intuiciones, preguntas que dan que pensar, que apuntan a horizontes más amplios y cautivadores. Hay páginas en prosa que son pura poesía...

En su apretada Conclusión nos deja –podríamos decir– “con la boca abierta”. Como que de golpe y sin previo aviso se baja el telón, se corta la trama y la cuerda del trapecio queda suspendida en el aire, entre el cielo y la tierra, y nos vemos abocados a tomar las riendas de nuestra vida por una doble opción:

A) Quedarnos con la María Magdalena confundida en medio de otras “tantas Magdalenas”, sin brillo ni figura, traída y llevada según las modas del momento...

B) O adentrarnos en el horizonte cautivador que nos ha propuesto de esa mujer de Magdala, “discípula de

Jesús de Nazaret”, que supo “seguirle y servirle”, “fiel entre los más fieles” en el momento de la hora más amarga de la historia al pie de la Cruz, y testigo del Señor Resucitado. María Magdalena es presentada, por tanto, como un espejo donde podemos mirarnos personal y eclesialmente en este comienzo del siglo XXI.

Finalmente, concluye el autor, María, Magdalena –para no confundirla con ninguna otra– es mucho más que

una “figura decorativa en la historia”. Quienes se adentren por esta puerta-obra conocerán horizontes significativos de una seguidora de Jesús que no merecía tanta novela. Descubrir toda su relevancia en la historia de la Iglesia puede abrir caminos inéditos en nuestro mundo de hoy. Descubrir y recuperar la memoria femenina en las primeras comunidades puede dar un talante diferente a quienes buscan caminos fieles al Evangelio. Esta obra aporta desde la sencillez su granito de arena.

VII. Crònica

Menorca

J. BOSCO FANER, corresponsal.

Coincidint amb el número 200

Coincidint amb aquest número redó i significatiu de *Quaderns de Pastoral* i agraint la tasca de tants que han fet possible el pensament, el diàleg i la informació d'Església entre nosaltres, vull dir que, en el moment actual, el nostre repte consisteix en fer que l'Església sigui ben viva, estimada, anunciada, posada al dia... pels qui formem part d'ella gràcies al baptisme. A hores d'ara poca cosa em diuen els esdeveniments extraordinaris o ordinaris que no arribin al cor; poca cosa em diuen les paraules i els escrits renovats que no portin el segell d'un canvi interior, d'una conversió real. El que m'interessa i el que us comunico és que la prioritat del futur per part d'instàncies com el CEP o *Quaderns de Pastoral* és animar-nos a viure, i fins i tot amb passió, el missatge i l'evangeli de Jesús. No hi ha per a mi millor lliçó del passat que el testimoni silenciós, coratjós, humil, alegre, incondicional, confiat... de tants i tantes creients que cada dia pregunuen, parlen bé de l'Església, celebren amb bona tonalitat l'Eucaristia, atenen els senzills i pobres, obren barreres i escolten el clam que sorgeix dels qui formem la comunitat dels cristians, dels que viuen més enllà i dels que estan lluny. El clam dels qui fan i refan constantment la seva voluntat de ser més profunds, més dialogants, més aptes per a la comunió i més oberts a l'Esperit...

No demano res d'especial encetant el número 200 dels *Quaderns de Pastoral*. Sols, que tots siguem molt, més i més, amants de Jesús, de l'evangeli i de l'Església. És això, sí! És açò el que considero prioritat i tasca de futur. Cada dia m'arriben més al cor les paraules del Papa Pau VI: "Avui necessitam més testimonis que mestres". Aquest és el repte de futur, el testimoni atge. No aniria malament, per això, que *Quaderns de Pastoral* fessin resò dels testimonis d'avui.

Testimonis entre nosaltres

Finalitzant el 2005 i encetant el 2006, trec a llum:

1. *Sebastià Marqués*

D'ell s'ha escrit: "La darrera trobada diocesana, que tingué lloc el 5 de novembre al Toro, va ser el moment d'acomiar un home que ha sabut convertir les seves responsabilitats al front de Càritas en una "acció de gràcies" diària. Sebastià Marqués (Ciutadella, 1938) és un home senzill, casat, amb tres fills i cinc néts, que va desenvolupar la seva trajectòria professional en la indústria del calçat i part de la vida prop de l'entitat diocesana que ha dirigit durant 13 anys. No és per casualitat el que ens conta...

– Vaig ésser tres anys president dels Antics Alumnes salesians.

– El meu pas per Càritas m'ha ajudat molt. He entrat dins el món de la marginació... Això et fa ser més auster, estimar més els altres...

– Continuaré amb les catequesis

familiars, en les que estic vinculat més de 30 anys i participaré on necessitin un voluntari.

2. Mauricio Montiel

Dia 7 de gener i a la Parròquia de Sant Esteve, Mauricio va viure i celebrar el “ritus d’admissió com a candidat a les sagrades ordres del diaconat i presbiterat.

I ell mateix, vivint la vocació a la que se sent cridat, ens ha dit: “Vaig néixer a l’Equador fa 26 anys. Visc a Menorca des de fa 4 anys. Us puc dir de cor –i us ho dic amb la llengua que vull aprendre més i que ja conec bastant– que a hores d’ara em sent un menorquí més sense mai oblidar-me de les meves arrels. Sé que som qui som gràcies als que m’han donat la vida i el primer espai de la meva existència. Intent apropar-me amb ganes a la realitat social i cultural d’aquesta illa que m’ha acollit. És la meva intenció, si Déu així ho vol, servir aquesta diòcesi. Compto amb la vostra ajuda, amb l’ajuda de tots els cristians menorquins... Vull viure en bé de l’evangeli i de l’Església. Tot i que aquest és un pas més en la meua vida, jo sé que no és un pas qualsevol.

3. M. Magdalena Gelabert

Dia 18 de gener, Magdalena Gelabert, membre de la comunitat parroquial de “Es Castell” es va incorporar al CMS (Carmel Missioner seglar). El CMS és una associació de laics promoguda per les carmelites missioneres. Té com a finalitat promoure i potenciar la vida i la missió del laic dins

l’Església, segons l’espiritualitat del Beat Francesc Palau.

4. Missioners de les Illes Balears

És el llibre que ha editat el Govern Balear, on es recullen diverses intervencions i informacions de l’homeatge de reconeixement del passat mes de novembre a la tasca de cooperació duta a terme pels missioners de les Illes.

5. Llorenç Sales Barber

Sales Barber és, per ara, un nou candidat al Seminari Major. Acaba aquest curs els seus estudis universitaris i en comunica així el seu pas: “Quan en la vida et trobes en una cruïlla de camins, has de decidir quina direcció vols seguir... Personalment m’he decantat pel camí de Crist. I per què Jesús? En Ell puc trobar tota l’essència de la humanitat, allò que em fa sentir viu, que realment ens apropa a una realitat personal i íntima amb els altres... Quin goig sentir-se cridat i estimat! El setembre, si Déu ho vol, començaré aquest camí cap el sacerdocí. Un camí per Crist i pel germà. Esper comptar amb la vostra pregària més sincera, aquella pregària que surt del cor.

6. Pare Jony

Amb el lema “Pau, Jesús i rock’n roll”, va tenir lloc la trobada diocesana de joves al pavelló de la Consolació. Per els setanta joves que hi van ser, les paraules sobren. Van quedar impressionats de com el missatge de Crist i el rock’n roll es poden combi-

nar perfectament. Des d'un principi la figura del Pare Jony els va enganxar: senzill i proper i radicalment diferent. Un capellà roquer que demostra que ser cristià es pot viure i expressar de formes molt diverses i que les paraules es poden materialitzar en fets; el seu projecte, "Provocant la pau", al qual destina tots els beneficis dels seus concerts, n'és un exemple.

7. Els escoltes de Menorca

Un any més, els Escoltes de Menorca estan preparant la celebració del patró del moviment escolta, Sant Jordi, amb una trobada conjunta plena d'activitats, convivència i amistat. La trobada enguany serà a Mallorca. Amb motiu del cinquanta aniversari del

Moviment escolta i guiatge de Mallorca, els han convidat a participar amb escoltes de totes les illes i altres zones de parla catalana, a una trobada conjunta. Així, uns 310 escoltes d'entre 8 i 18 anys, amb els seus monitors viatjaran a Mallorca on participaran en un cap de setmana d'activitats ambientat en el lema "Vine, millorarem el món", en el qual s'analitzarà la situació del medi natural i el que podem fer per millorar-lo. Es treballarà amb els elements: aire, sol, aigua, foc, terra i lluna. La idea general és tenir un equilibri amb els sis elements, per evitar la destrucció del medi.

Cert, tenir present el testimoni de tants ens fa revifar el que hem de dur a terme nosaltres.